

Kober

1884 → Podobizny 2 (1952); an.: Kober L. I., in Lorenzův adresář (1902).

oh

Karel Bohuš Kober

* 13. 12. 1849 *Tábor*

† 2. 10. 1890 *Praha*

Prozaik, autor sentimentálně zabarvených povídek a obrázků s milostnou tematikou, dramatik, překladatel Andersenových povídek a pohádek.

Syn nakladatele I. L. Kobra. Vystudoval 3 třídy staroměstského Akad. gymnázia, pak byl vychováván ve vídeňském ústavu P. Bílky. Ve 14 letech byl odsouzen k 5 letům žaláře pro zločin velezrady za spiknutí několika chlapců údajně usilujících o život císaře; po třináctiměsíčním věznění (1864–65) byl omilostněn. Pak se učil knihkupcem v závodě J. G. Calve, podle jiných údajů vystudoval obch. školu v Praze. Když nabyl plnoletosti (1870), podílel se neúspěšně na vedení nakladatelství po zemřelém otci (na podnik byla soudem uvalena nucená správa). Patřil k předním pražským sportovcům, zabýval se teoreticky i prakticky šachovou hrou, o níž napsal několik příruček, do našich i cizích časopisů zasílal šachové úlohy. V Praze založil šermířský spolek Svobodoslav, brzy zakázaný, a veslařský klub Blesk. Věnoval se i hudbě, v pozůstalosti zanechal několik vlastních skladeb.

K. prozaické dílo zůstalo jen u různorodých a nevyrovnaných rozběhů a nevybočilo z konvencí dobového literárního průměru, na nichž je do značné míry také závislé. V knize drobných obrázků *Zimní večery* realizoval K. bez hlubšího tvárného a fabulačního úsilí nápad vylíčit, jak různí lidé z různých prostředí prožívají dlouhé zimní večery a jak ve sklepě, v jednotlivých patrech i na střeše činžovního domu probíhá Štědrý večer; zachytil tak i sociální rozdíly soustředěné do jediného místa. Jednoduchostí děje založeného na milostném zklamání a nově šťastnějším okouzlení se vyznačuje povídka z měšťanského prostředí *Dvě léta v Janských lázních*. Milostné zápletky tvoří také osnovu povídek fabulačně pestřejšího souboru *Z různých kruhů*; exotickým prostředím šlechtických Benátek je rámován příběh krasavice pohrávající si s láskou a ničící životy (zřejmě inspirace dobovými krvavými romány), další povídky

překypující sentimentem se odehrávají v domácím měšťanském prostředí, do pohraničního městečka je situována relativně úspěšná dobrodružná próza, v níž milostné vztahy tvoří jen pozadí napínavého děje, vrcholícího odhalením vůdce pašeráků. Závislost na dosavadní literatuře konstatovala kritika také u jediné zveřejněné K. dramatické práce, situační frašky *Komedianti na útěku*, hrané v Letním divadle Na hradbách. Jako překladatel se K. uplatnil především obsáhlým souborem Andersenových povídek a báchorek. V rukopise zůstalo několik dalších divadelních her (*Květinářka*, *Tragédka*, *Několik listů o zapomenutém hrobě herečky*, jednoaktový žert *César není vždy Césarem*) a soubor „lesních fantazií prózou“ *Obrázky lesní*, jež byly již anoncovány, ale nevyšly, zřejmě v důsledku změn ve vedení nakladatelství.

ŠIFRA: B. K. ■ PŘÍSPĚVKY in: Nár. listy (1874); Pokrok (1884). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie: Zimní večery* (PP 1873); *Dvě léta v Janských Lázních* (P b. d., 1883); *Z různých kruhů* (PP 1885). – *Překlady*: H. Ch. Andersen: Výbor veškerých povídek a báchorek (1868); J.–B. D’Epagny, J.–H. Dupin: *Ďáblem posedlý* (1874, šifra B. K.). – *Ostatní práce*: Úvod do tělocviku (1863); Sokol (1867; s životopisem J. Fügnera); Příruční kniha šachovní (1874); Hra v šachy (1889). ■ SCÉNICKY. *Hra: Komedianti na útěku* (1873). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: *Besední deklamátorka* (1869, s F. A. Urbánkem). ■

LITERATURA: ● ref. *Komedianti na útěku*: an., Lumír 1873, s. 459; an., Světozor 1873, s. 452; an., NL 13. 9. 1873 ●; F. Zákrejs: ref. *Zimní večery*, Osvěta 1873, s. 633; ● ref. *Dvě léta v Janských lázních*: Silván, Lit. listy 1884, s. 32; F. Bílý, Osvěta 1884, s. 280 ●; ● ref. *Z různých kruhů*: E. Miřiovský, Pokrok 10. 1. 1885; F. Bílý, Osvěta 1885, s. 751 ●; ● nekrology: an. (J. Neruda), Humorist. listy 1890 → Podobizny 4 (1957); an., Lit. listy 1890, s. 380; an., Světozor 1890, s. 563; an., Zlatá Praha 1890, s. 563 ●; F. D. Zenkl in *Spisovatelé kraje tábořského* (b. d., 1902); an.: V paměť knihkupce – českého revolucionáře K. B. K., Lit. rozhledy 15, 1930/31, s. 230.

zp

Jan Kobzář

* 9. 7. 1901 *Liptál* u Vsetína

† 10. 10. 1959 *Velké Karlovice* u Vsetína

Malíř a grafik; autor nářečně psaných textů zaznamenávajících nebo adaptujících vypravěčskou i písníovou slovesnost valašského lidu.

Ještě v předškolním věku osiřel (otec byl tesař pracující na dřevěných architekturách D. Jurkoviče) a byl vychováván v rodině matčiny sestry. Obecnou školu navštěvoval v Liptále, měšťan. školu (od 1912) ve Vsetíně, od 1915 pracoval jako dřevařský dělník na Baťově pile ve Zlíně. Tam objevil jeho kreslířský talent Baťův osobní lékař dr. Gerbec. Na Baťovy náklady pak K. absolvoval studia na Akademii výtvarných umění v Praze (z toho 1921–24 na speciálce u prof. F. Kysely, 1923–25 na grafické speciálce u prof. M. Švabinského). 1925–30 byl pracovníkem reklamního oddělení Baťových závodů ve Zlíně (mj. byl autorem grafického řešení firemního nápisu Baťa, od té doby nezměněného) a převážně pěšky procestoval valnou část Polska, Rumunska, Bulharska, Jugoslávie a Albánie. 1930–33 byl zaměstnán jako návrhář v Praze, poté žil jako výtvarník z povolání: do 1936 v Praze, do 1938 na svahu Soláně nad Velkými Karlovicemi, kde se malíř F. Podešvovi staral o stavbu chalupy (tu nakonec po přestěhování Podešvových získal do svého vlastnictví). 1938 se oženil. Od t. r. působil jako učitel Baťových živnostenských škol ve Zlíně, 1944 odešel na zdravotní dovolenou a přestěhoval se do otcova rodiště Jasenná u Vizovic; zde se společně se svou ženou významně zapojil do odbojové práce. Po válce žil jako výtvarný umělec z povolání, a to jednak s rodinou v Jasenné (v sousedním Liptále založil lidové výrobní družstvo Lipta, jehož se stal prvním předsedou) a od 1955 v Kroměříži, jednak ve své chalupě-ateliéru na Soláni. Urna s jeho popelem je uložena ve valašském skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm.

Společnou tematickou dominantou svého výtvarného a slovesného díla učinil K. život valašského lidu nedávné i vzdálenější minulosti, a to jak projevy jeho hmotné kultury a společenského života, tak jeho životní zkušenosti a sociální tužby fantazijně zrcadlené v jeho tvořivosti. K. literatura, pouze v nářečí psaná, si brala za základ živé lidové vyprávění a lidové písně, ale také archivní materiál a odborné folkloristické práce. Sama pak vznikala osobitým a básnivým mísením, obměňováním a dotvářením, někdy i citováním vlastních i cizích záznamů ústního podání, a vlastní tvorbou v jeho duchu. Literární tvorbu začal K. – v souladu s tím, kterak se sám ztotožňoval s lidským typem zbojníka – vyprávěním zbojnických legend, jež vůbec byly speciálním předmětem jeho celoživotního zájmu. V jeho prvotině *O zbojníkoch a o pokla-*

doch z moravského Valašska byly jednotlivé kapitoly vytvářeny jako řady tematicky sourodých příběhů (byli registrováni i jejich konkrétní lidové vyprávěči) s mocným zastoupením pohádkových a legendárních motivů. Sami zbojníci byli zde spíše než ve svém sociálním poslání neidealizovaně představeni ve výkonu svého řemesla (velký prostor dostali „nedobří zbojníci“). Základní stylovou rovinnou bylo epické vyprávění přítomného vyprávěče, s četnými znaky mluvního projevu obracejícího se k posluchači, zároveň ve výrazu úsporné a jadrné. Obě rozměrné K. básnické skladby mají ohlasový ráz; báseň zařazená do prozaické prvotiny vznikla scelením a dotvořením několika zlomkovitě dochovaných variant písně o bohaté šenkýřce a zbojnickém kapitánu Vojtkovi, záměrem básně *Zbojnícky destament* bylo podat autorovu filozofii zbojnictví na pozadí obrazu rituálů spjatých s umíráním a pohřbem vyššího zbojníka. Dlouhá léta připravovanou a přepracovávanou prózu *U počátků vod* (ve 30. letech ohlašovanou pod nadpisem Hore Kopřivným, podle jména osady přináležející k rodnému Liptálu) koncipoval K. široce jako ustavičně obnovovanou besedu vypravěčů a pamětníků, prokládanou i rámovanou sociologicky a etnograficky cennými vhledy do stávajícího způsobu života zúčastněných besedníků. Epická vrstva tematicky vyhraněných kapitol vznikala, v návaznosti na metodu práce v prvotině, cestou montáže historek, anekdot, legend a pohádek; touto montáží se sugerovala především vyprávěčská produktivnost tradiční situace, v níž každý z posluchačů je zároveň i latentním vyprávěčem. Záměrem neepické vrstvy byla zase rekonstrukce mizejícího životního slohu na základě autopsie autora i pamětníků a z toho plynoucí konfrontace autorova času (20. léta) s životem dvou předchozích generací. – K. napsal též několik národopisných studií a vlastními verši doprovodil i některé své kresby.

PRÍSPĚVKY in: Apollón (1923); Čes. slovo (1934); Dolina Urgatina (Velké Karlovice, 1946–51); sb. Duchovní kultura zlínské oblasti (Zlín 1940); Lid. noviny (1930–41); Naše Valašsko (Vsetín, 1929–31, 1941); Ostravský deník; sb. Památce Fr. Bartoše (1937); Památník národopisných slavností na Vsetíně (Vsetín 1930); Salón (1935 báseň *Zbojnícky destament*, 1936 staré pastýřské zpěvy); Sborník výstavy salašnictví v Novém Hrozenkově od 14. června do 12. července 1936 (1936); Stráž myslivosti (Třebíč); Svobodná republika (Opava, 1937); Turistický obzor (Brno, 1927);

Kobzán

sb. Valaši bardu Beskyd (Velké Karlovice, 1948); Venkov (1927–34, 1941); Zlín. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: O zbojníkách a o pokladech z moravského Valašska (PP, B 1927); Zbojnický destament (B 1935); – posmrtně: U počátků vod (PP 1984, ed. a úprava N. Otisková, L. Petr; obs. též dopis V. Vančury J. Kobzánovi ze začátku války). ■ KORESPONDENCE: in Adresát Jiří Mahen (s J. Mahenem z 1929–39; 1964, ed. J. Hek, Š. Vlašín). ■

LITERATURA: O. Šuleř: O Janičkovi malérečkovi (beletristický životopis, 1969); Z. Ruda: J. K. (Okr. knihovna Vsetín, 1971, cyklostyl.). ■ ● ref. O zbojníkách ...: P. Sula, NO 24. 11. 1926; -och- (F. S. Procházka), Zvon 27, 1926/27, s. 183; Č. Zibrť, ČL 28, 1927/28, s. 280 ●; E. Pacovský: Moravský dřevorytec J. K., Panoráma 1929, s. 47; F. Bobalík: J. K., ilustrátor valašské duše, Naše Valašsko 1951, s. 166; J. Strnad: Cesta J. K., Dolina Urgatina 1951, s. 72; S. Havlíček in J. K.: O zbojníkách a o pokladech z moravského Valašska (1958); B. Jašek: Poslední práce J. K., Valašsko 8, 1959/61, s. 61; M. Plánka: Dílo malíře J. K., Valašsko 8, 1959/61, s. 84; ● ref. O zbojníkách ... (nové vyd.): M. Petříček, ZM 1959, s. 346; -oř- (O. Šuleř), Červený květ 1959, s. 20; pt (P. H. Toman), Hollar 1960, s. 48 ●; M. Podešvová, F. Podešva in Malířův život (1973, s. 42); J. Strnad in J. K.: O zbojníkách a o pokladech z moravského Valašska (1980) + in J. K.: U počátků vod (1984); ● ref. U počátků vod: J. Durčák, Kult. měsíčník (Ostrava) 1984, č. 6; M. Zelinský, Tvorba 1984, č. 49, příl. Kmen; (Ink), Zeměd. noviny 11. 2. 1985 ●.

jo

Jan Kocián

* přelom 18. a 19. století Podkrkonoší
† po 1849 asi Rakousko

Básník a prozaik, sentimentalistický opěvateľ vznešených hodnot, autor písňových skladeb s názvuky lidové poezie; jako překladatel z němčiny se pokoušel o český přízvukný jamb.

Psal se též Kocián, někdy je uváděn s přídomkem Studenecký. – Pravděpodobně syn Jana K., revírníka na studeneckém panství, a Roziny, roz. Kinčlové. Nnarodil se ani ve Studenci, kde prožil mládí, ani na Benecku, v rodišti matky (obě obce se ozývají v jeho poezii, Benecko nazývá K. v básni *Vlastenectví* svým rodištěm). Byl přítelem (spolužákem?) J. Herzoga. Od počátku 20. let byl vysokoškolačkem v Praze, stýkal se s mladou českou inteligencí, zvl. s F. L. Čelakovským (napsal na něho také báseň); 1824 byl násilně (ex offio) odveden na vojnu, ale vyvázal

se z ní; působil v Hradci Král. u krajského hejtmana Krtičky, s ním odešel do Lince, tam se stal policejním úředníkem. – Bývá zaměňován se starším slovenským autorem J. K. Sobotiškým, učitelem evang. školy v Sobotišti († 1835), a připisováno mu jeho kázání Poslední čest dvojíctíhodnému ... panu Pavlovi Ježovičovi ... a k němu připojená báseň Trpělivost jako nejjistější prostředek proti odporostem a bidám zdejšího života (Bratislava 1805).

Literární práce publikoval K. snad jen česky, tvořil však také německy (tragédie *Die edle Liebe*, rkp. 1823); z němčiny hodně překládal (G. A. Bürger, Ch. F. Gellert, J. W. Goethe, E. Kleist, F. Schiller; mimoto překlady z Horatia a Petrarky) a překládaná poezie nejen zčásti naplnila jeho jedinou sbírku *Básně* (1824), ale byla také spolu s lyrikou RK a s tvorbou F. L. Čelakovského z údobí Smíšených básní východiskem jeho původní, převážně lyrické poezie. S citovým patosem v ní oslavuje absolutní hodnoty: přátelství, lásku, věrnost, vlast, Boha a elegicky vyslovuje touhu po návratu dávno minulého ideálního světa udatnosti, síly, mravnosti i víru, že se zbaví „žití hnusnosti“. Jeho přírodní a milostné básně, v základu spočívající na poetických klíse rokokové idylky, mají mnohdy písňový charakter (refrény, závěrečné opakování úvodní strofy), objevují se v nich také názvuky na lidovou píseň a vyjadřují i tísňivé pocity nočních nálad nebo protiklad radostné přírody a člověka sklíčeného existenciálním smutkem. Pouze v prekladech (jako první přeložil K. mj. Bürgerova Divokého lovce a Goethovu baladu *Der Erlkönig*) se pokouší o český přízvukný jamb a kombinuje v něm trocheje (leckdy na počátku verše) s jamby a daktyly tak, aby poslední slabika verše byla vždy výrazně akcentována; psal také časoměrné verše (elegická disticha). Jako prozaik publikoval jen časopisecky, mj. pověst z Krkonoš *Rod Štěpánovský*.

ŠIFRA: K-an. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach aneb Novoročenka (1823–24); Čechoslav (1821–24; 1822 P Rod Štěpánovský); Jindy a nyní (1830); Rozličnosti Pražských novin (1830); Vlastimil (1841, dub.). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Básně* (1824). – *Překlad*: F. I. Proschko – F. I. Proško: *Leuchtkäferchen* – Světlušky, sbírka bajek a podobenství (Řezno 1849, něm. a čes. text). – *Ostatní práce*: *Der kleine Czeche* (mluvnice, asi 1840, výt. nezjišt.). ■

LITERATURA: F. Čenský in Z dob našeho probuzení (1875, s. 108); F. Schulz: Česká balada a ro-

mance (o K. překladu Goethovy balady Der Erlkönig), Osvěta 1877; F. Chalupa: První český almanach (o příspěvcích K. v Almanachu aneb Novoročence), Světozor 1879; A. Novák: Klopstockův vliv na literaturu českého obrození, LF 1904 + Lyrika a didaktika předbřežnová v rukách epigonů, sb. Literatura česká 19. stol. 3/1 (1905); V. Řezníček: „Bida! bida!“ místo „Vivat! Vivat!“, Nár. politika 1923, č. 52; J. B. Čapek in Československá literatura toleranční I (odlišení J. K. od Kociána Sobotištského) (1933); K. Erban: O J. K. Studeneckém, Horské prameny 1, 1937/38, č. 3–4.

mo

Josef František Kocián Peckovský

* kolem 1792

† 26. 11. 1837 *Hořepek* u Pacova

Prozaik, autor skazového vyprávění o životě učitele, které je svéráznou transformací žánru morálně vzdělávací povídky; autor nezveřejněných divadelních her.

Psal se též Josef K., Kocián, Kocján. – Jestliže pocházel z Pecky, jak nasvědčuje jeho přídomek, je narozen 7. 5. 1792 jako syn ševce Jana K. a Alžběty, roz. Stuchlíkové. Na svých publikacích (od 1830) se podepisoval jako „vzorní učitel a měšťan hořepekický“. V *Hořepeku* zahynul, když spadl v noci do studně.

V časopisech a novinách publikoval na počátku 30. let anekdotické příběhy, povídky, moralizující úvahy, hádanky, místní zprávy. V jeho rozsáhlé povídce *Učedník a učitel v jedné osobě*, vydané u Landfrase v Táboře a Jindř. Hradci, je skazové vyprávění osudů venkovského učitele – začínající početím, životem v matčině lůně a zrozením a končící smrtí vyprávějího subjektu – podáváno se zobecnujícím záměrem, poučujícím o světě jako „pravé škole“. Próza, usilující přesvědčivě sdělit čtenáři životní zkušenost a moudrost, je jednoduše fabulována na osnově stereotypně následných životních situací (studium, vstup do zaměstnání, volba manželky, narození dětí, úmrtí členů rodiny atd.), které jsou představeny v podobě jedinečných příhod a scének (leckdy výlučně dialogických), uzavřených obvykle shrnující úvahou a poučením. Svéráznou transformací žánru morálně vzdělávací povídky slouží typově rozmanité postupy z tradice umělecké i pismácké literatury; v ideovosti díla se mísí patriarchálně nehybné, absolutizující pojetí společenských a mravních

hodnot s viděním tohoto hodnotového horizontu jakožto projevu měnící se životní praxe a potřeb; co do provenience heterogenní je také jazykový styl díla, základně formovaný nejspíše periodiky J. Hýbl a V. R. Krameriusa a v lexiku a frazeologii nemálo ovlivněný i lidovou řečí. – Podle údaje v Michlově *Létopisu* (1838) zadal tiskař M. Neureutter k cenzuře 1831 a 1834 dvě divadelní hry K., *Dvamecítmý listopad aneb Hudebnické frašky ve 3 jednáních* a *Myslav a Bělka. Smutnohra aneb Smutní následkové podvodných jazyků ve 3 jednáních*; hry pravděpodobně nevyšly.

ŠIFRA: K. ■ PŘÍSPĚVKY in: Jindy a nyní (1830); Rozličnosti Pražských novin (1830–32); Večerní vyrazení (1831–33). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Učedník a učitel v jedné osobě aneb Člověk v bdícím snu na tomto pomíjejícím světě, od početí až ku hrobu veškerého živobytí svého (P 1834).

mo

Jan Kocín z Kocinétu

* 14. 2. 1543 *Písek*

† 26. 3. 1610 *Praha*

Právník a historik, popularizátor humanistické vzdělanosti.

Přátel Kocinů, Cocynů, Kociánů, Kocýnů. – Vyšší vzdělání získal na pražské univerzitě (od podzimu 1561 byl členem koleje Nationum), 1562 se stal bakalářem. Kolem 1565 byl učitelem v Kutné Hoře, později odešel za dalším vzděláním na zahraniční školy. Asi 1568–71 pobýval ve Štrasburku, kde studoval mj. u proslulého pedagoga J. Sturm a vydával jeho ceněné komentáře k antickým teoretikům řečnictví. Pobyl i v Špýru a ve Frankfurtu n. Mohanem. Právníckého vzdělání nabyl v Padově asi 1575–77. Po návratu do Prahy se stal v říjnu 1578 písařem Menšího Města pražského a později tam zastával po dlouhá léta úřad předního písaře. Náležel asi k tajným přívržencům jednoty bratrské. Erb a přídomek získal 1571, patrně na přimluvu Viléma z Rožmberka, který ho podporoval i při zahraničních studiích.

Byl v přátelských stycích s latinizujícími humanistickými literáty, jeho úlohu v české literatuře však určilo především úzké přátelství s D. Adamem z Veleslavína. Patřil k nejvýznamněj-

ším realizátorům Veleslavína vzdělavatelského programu jako překladatel ceněných raně křesťanských historických děl (s vlastními přídávky) i spisů věnovaných aktuálním politickým a náboženským otázkám. Tato činnost i vlastní latinské spisy právní povahy mu zajistily u současníků neobyčejnou úctu a vážnost. Populárními mravně naučnými spisky napsanými česky se přirazoval k popularizujícím českým moralistům.

KNIŽNĚ: Prolusio scholastica politicae exercitatio- nis (1578); Joannis Bodini Nova distributio iuris universi ... explicata a Joanne Cocino (1581); Rozmlou- vání o moru ... (1582); Abeceda pobožné manželky a rozšafné hospodyně (1585); Isagoge ad tres sermo- nes Ciceronis de oratore (1578). – *Překlady*: Plútar- chos: Praecepta gerendae rei publicae, in D. Adam z Veleslavína: Politia historica (1584); J. Irenaeus: Čest a nevina pohlaví ženského (1585); J. de L'Espine: O řízení a opatrování božském spis pobožný ... (1592); Historia církevní Kassiodora, římského sená- tora ... (1594); Historia církevní Eusebia, příjmím Pamfila ... (1594); J. Löwenklau: Kronika nová o ná- rodu tureckém (1594, s D. Adamem z Veleslavína); též drobné příspěvky v knihách jiných autorů. ■ VY- DAL: Aristotelis Rhetoricorum libri III ... scholis brevioribus explicati a Joanne Sturmio (Štrasburk 1570); Hermogenes Tarsensis: De ratione inveniendi oratoria libri IV ... scholis explicati atque illustrati a Joanne Sturmio (Štrasburk 1570) + Partitionum rhetoriarum liber unus ... scholis explicatus atque illustratus a Joanne Sturmio (Štrasburk 1570) + De dicendi generibus sive formis orationum libri II ... scholis explicati atque illustrati a Joanne Sturmio (Štrasburk 1571) + De ratione tractandae gravitatis occultae liber ... scholis explicatus a Joanne Sturmio (Štrasburk 1571). ■ EDICE: Desatery knihy Eusebio- vy církevní historie (1855, ed. a upr. J. E. Krbec); Isagoge ad tres sermones Ciceronis de oratore, in Joannis Cocini a Cocineto opuscula I (Lipsko 1908, ed. R. Schmertosch). ■

BIBLIOGRAFIE: Knihopis č. 4 159–4 160, srov. i č. 1 470, 2 390, 3 524 n., 4 735, 4 736, 4 823, 6 097, 16 053; Rukověť human. básnictví 3 (1969). ■ LITE- RATURA: B. V. Spiess: Zprávy o životě a spisech J. K. z K., Otavan 1867 + J. K. z K. co historik církevní, ČČM 1872; J. Jireček in Rukověť 1 (1875); B. V. Spiess: J. K. z K. a jeho doba, Osvěta 1876, 1877; J. Metzner: K životopisu J. K. z K., Otavan 1879; E. Ott in: Beiträge zur Rezeptionsgeschichte des römischen und kanonischen Prozesses in Böhmen (1879); A. Ry- bička: J. K. z K., ČČM 1881; B. V. Spiess: Jana K. z K. rodiče a příbuzní, Program reálky v Hradci Král. 1883; F. J. Zoubek: M. J. K. z K., obránce žen a man- želství, Osvěta 1890; J. Metzner: J. K. z K., Program reálky v Písku 1894; A. Truhlář: Příspěvky k dějinám studií humanistických 1, J. K. z K., Čes. muzeum

filologické 1898; B. V. Spiess: K životopisu J. K. z K., ČČM 1901; H. Jireček in Právnícký život v Čechách a na Moravě (1903); Č. Zíbrt, A. Truhlář: J. K. z K. (Dodatky a opravy k biografii ...), ČČM 1913, s. 178; F. M. Bartoš: Dílo hugenotského spisovatele v překladě J. K., Reformační sborník 6, 1937; E. Svobodová: K nejstaršímu českému překladu Plutar- cha, LF 1955; M. Kopecký in Daniel Adam z Velesla- vína (1962); J. Polišenský in České dějepisectví před- bělohorského období a pražská akademie, AUC Pra- ha, Historia Univ. Prag. 4, sv. 2, 1964; E. Petru: Eusebiova Historie církevní a otázky českého huma- nistického překladu, LF 1968; F. Kutnar in Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví (1973).

jk

Václav František Kocmánek

* 1607 Čáslav

† 1679 Praha

Dramatik, básník a prozaik, autor obhroublých ko- medií, veršovaných skladeb se sociální tematikou a memoárových zápisků o pražských událostech za třicetileté války.

Psal se též Kocmanecius, Kocmanides, Kozma- necius, Kozmanides; později někdy jmenován K. Čáslavský. – Syn Daniela K. Novopražského, který sloužil za Rudolfa II. jako kyrysník v tureckých válkách a pak se usadil v Čáslavi. K. chodil do škol v rodišti, v Praze, v Uher. Brodě (1621–26), odkud se nakrátko vrátil do Čáslavi, a opět v Praze. Tam 1627 přestoupil ke katolictví, studoval v jezuitské akademii a na pražské univerzitě dosáhl bakalářské hodnosti. Jako učitel působil od 1635 v Německém (Hav- líčkově) Brodě a v Ledči n. Sáz., od 1639 až do pozdního věku v Praze, tu i jako regenschori (u Sv. Petra na Poříčí, u Sv. Jindřicha od 1644 a u Sv. Štěpána od 1650). V Praze se 1640 oženil, s manželkou získal dům na Novém Mě- stě a pražské měšťanství. Kostelu Sv. Jindřicha odkázal značný majetek.

K. literární dílo je dochováno jen rukopisně (zejm. v autografickém sborníku uloženém ve Strahovské knihovně). Jeho pestrá žánrová skladba a obsahová rozmanitost souvisí s jeho převážně příležitostným vznikem. Kantorské povolání K. podnítilo vznik hádanek, koledních veršů pro žáky a skladeb k jejich jiným vystou- pením, snad i tvorby nábožných divadelních her (*Actus pobožný o narození Syna božího, Pána*

našeho Ježíše Krista). K. psal také divadelní hry světského obsahu, tzv. interludia čili mezihry; je v české barokní dramatičce nejvýraznějším autorem tohoto komického útvaru, který se rozvinul na pomezí dramatu umělého a dramatu lidového. Zatím je známo sedm K. interludií z 1644–46: *O sedlském hñupu chtějícím žákem býti*; *O sedláku u lékaře*; *O nemravných chrapouních*; *O ženě selské hladem stonající*; *O grobiáních o urozenost se nesnadících*; *O jednom sedláku hloupým*; *O planém nedorozumění mezi dvěma sedláky*. Náměty her jsou tradiční (námluvy, opilství, návštěva u lékaře), také postavy mají pevně ustálený charakter (hloupý sedlák a jeho hašteřivá žena, šarlatánský lékař, hrubá vojačka apod.) a rozvíjením, až přeháněním tohoto daného charakteru dosahují interludia komického účinku pro nenáročného diváka. I když K. hry podle zvyklostí žánru, tj. obhroublými prostředky, karikují sedláka, přece jen se v nich někdy objeví autorova sympatie a prostými venkovany a sedlák se ojediněle stává i mluvčím sociální kritiky. Mezi veršovanými pracemi K. jsou vedle humoristických a moralizujících básní s běžnými náměty těchto žánrů (nárek nešťastně zamilovaného učitelského mládence; dialog o opilství) také skladby se sociální tematikou, jako je *Píseň o Tomášovi dvořákovi* (vykořisťování svobodného sedláka feudálním pánem) nebo rozsáhlá básně z 1644, která reaguje na utrpení venkovského lidu za třicetileté války a svou formou se řadí mezi dobově frekventované satirické Otčenáše, *Lamentatio rusticana*. *Nářikání a pláč sprostých a ubohých sedlákův českých na lid vojenský jak nepřátelský, tak i na ten, kterýž má slout přátelský...* Jiná básnická skládání K. mají charakter historických písní (např. na smrt Valdštejnovu), a jsou tak co do látky i funkce blízké K. pokusům historiografickým. Tyto prózy někdy zpravodajsky zaznamenávají jedinečnou pozoruhodnou událost (*Spis žalostivé památky o zkažení skrze oheň veliký díl slavného Nového Města pražského 1653*), jindy mají podobu paměti zabírajících větší časový úsek, jako je dění v Praze za třicetileté války (*Sumovní krátké sepsání o hrozně válce, kteráž se léta Páně 1618 v české zemi začala, a v Praze svůj počátek zvavši, též také tu ... k skončení svému přišla ...*). K. je tu typickým představitelem drobných memoáristů, kteří bez vyššího rozhledu a bez povědomí souvislostí zapisují události své doby. Dokumentární hodnota a literární osobitost jeho zápisů spočívá ve

věcně určitě záznamu pozorovaného a zažitého i v bezprostřednosti lidového způsobu pojmenování.

EDICE: V. Zahradník: Krátké vypsání třicetileté války. Z rukopisu V. K. Čáslavského vyňaté a doplněné, ČČM 1833; F. Menčík in Vánoční hry (1894, Actus pobožný); A. Podlaha: V. F. K. lidové hry z let 1644–1646 (O selském synku chtějícím žákem býti), ČL 1898 + V. F. K. lidové hry z let 1644 až 1646 z rukopisu strahovského kláštera (O ženě selské hladem stonající; O planém nedorozumění mezi dvěma sedláky; O grobiáních o urozenost se nesnadících), ČL 1899 + K. hra o nedbalém sedláku, jenž máje místo manželky své, jež do města šla, ošetřovati dobytek, toho neučinil (r. 1645), ČL 1905 + V. F. K. spisování historická (Spisek o zimním králi; Krátké vypsání války třicetileté; Sumovní krátké sepsání; Závěrek téhož V. F. K. na tuto válku třicetiletelní učiněný), Sborník Hist. kroužku Vlast 1898 + V. F. K. spisování historická (Spis kratičky ... o nešťastné ... příhodě a zkažení skrze prudký oheň ... Nového Města Pražského; o povodni v Praze; o veliké krádeži v Praze; o obléhání Prahy Švédy; Relaci; dopis místodržícím od Piccolominiho), Sborník Hist. kroužku Vlast 1899; Č. Zíbrt: V. K. skládal listky na Květnou neděli 1650–1652, ČL 1911; J. Volf: Dvě písně o zavraždění Valdštyna, ČČM 1912; Z. Kalista in České baroko (1941, ukázka z *Lamentatio rusticana*); V. F. K.: Sedm interludií (1953, ed. J. Hrabák); Z. Tichá: Z pololidové tvorby 17. století (Píseň o Tomáši dvořákovi), ČMM 72, 1953/54; Verše bolesti, posměchu i vzdoru (1958, *Lamentatio rusticana*, ed. Z. Tichá); Kroniky válečných dob (1975, paměti z třicetileté války, ed. Z. Tichá). ■

BIBLIOGRAFIE: E. Weyrauch: Bericht über die ... Handschriften des W. F. K., Sitzungsberichte der K. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften 1860, č. 1, s. 58; J. Hrabák in V. F. K. Kocmánek: Sedm interludií (1953). ■ LITERATURA: J. B. Dlabáč in Künstlerlexikon 2, 1815; E. Weyrauch: Bericht über die in der Bibliothek des Praemonstratenserstiftes Strahov in Prag auf bewahrten Handschriften des W. F. K., Sitzungsberichte der K. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften 1860, č. 1, s. 58; A. Rybička: F. V. K. Čáslavský (Dodatky a opravy k biografii ...), ČČM 1872, s. 214; J. Jireček: Rukověť 1 (1875); A. Sedláček in Děje města Čáslavě (1874); F. Menčík in Příspěvky k dějinám českého divadla (1895); A. Podlaha: V. K. lidové hry z let 1644–1646, ČL 1898; J. Volf: Dvě písně o zavraždění Valdštyna, ČČM 1912; AN. (A. Truhlář): V. F. K. (Dodatky a opravy k biografii ...), ČČM 1913, s. 180; S. Souček in Rakovnická vánoční hra (1929); Z. Kalista in České baroko (1941); J. Hrabák in V. F. K.: Sedm interludií (1953); Z. Tichá: Z pololidové tvorby 17. stol., ČMM 72, 1953/54 + in Verše bolesti, posměchu i vzdoru (1958); F. X. Halas: Detektivní příběh ze 17. století (K. povídka O dosti hrubé krádeži z 1644),

Kocmánek

Dějiny a současnost 1966; Z. Tichá: ref. H. Strobach: Bauernklagen (styčné body mezi H. Sachsem a V. F. K.), LF 1965; F. Kutnar in Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscectví (1973); Z. Tichá in Kroniky válečných dob (1975); F. Všeticka: Kocmánkova vánoční hra, ČNM 1984, č. 2.

zdt

Franta Kocourek

* 14. 9. 1901 *Praha*

† 13. 5. 1942 koncentrační tábor *Brzezinka* u Osvětimi

Spisovatel, jehož tvorba je spjata s oblastí masových sdělovacích prostředků; průkopník rozhlasové reportáže a úvahy, novinář, autor kolportážní beletrie a filmových scénářů, dramatik.

VI. jm. František K. Domácké podoby rodného jména užíval k odlišení od svého lit. činného otce Františka K. (1874–1947), středoškolského profesora, lidovýchovného pracovníka, divadelního a loutkářského odborníka, redaktora časopisu Dělnické divadlo a Knihovny Dělnického divadla, pořadatele popularizujících přehledů (Balada a romance v českém písemnictví, 1911), výborů a scénických pásem pro příležitostné účely (Večery balad a romancí, 1912; Výbor básní a písní českých, 1913; ze zač. 20. let: Z otroctví!, Do jedné fronty!, Sborníček humoru; Tylovy večery, 1926). – V prvních letech své lit. kariéry, započaté 1919, se Franta K. podepisoval také František Kocourek ml. nebo Franta Kocourek ml. Byl nejstarší ze čtyř sourozenců; matka účinkovala jako recitátorka, bratři Miloš a Rostislav byli činní jako žurnalisté. V Praze vystudoval gymnázium (mat. 1920), na konzervatoři obor sborového zpěvu (1922), na filoz. fakultě UK obor francouzské a srovnávací literatury (doktorát 1926 prací *Francouzské a německé davové drama sociální*); 1926–27 studoval na univerzitách v Paříži a v Aix-en-Provence (odtud cesta do Alžíru a Maroka) a na pařížské École libre des sciences politiques et sociales (diplomatická sekce), po vojenské službě na univerzitě v Berlíně srovnávací literaturu se zvláštním zřetelem k dramatu (1929–30). V době svých studií, následuje příkladu rodičů a cílevědomě veden otcem, který mj. vyučoval řečnictví, pořádal večery s ochotníky, dětské besídky, na nichž též účinkoval,

organizoval dětské prázdninové kolonie, přednášel v Proletkultu a Dělnické akademii apod.; za prezenční vojenské služby sestavil a řídil v Praze velký pěvecký a recitační sbor frekvenciantů škol důstojníků v záloze. Od 1931 pracoval jako novinář z povolání; v zaměstnaneckém poměru působil 1931–32 v Lidových novinách (reportáž, literatura, film), 1935–37 v pondělníku Groš (vnitřní a zahr. politika, ekonomika, interview, reportáž, literatura, divadlo, film), 1938 ve Slovenském hlasu (parlamentní a zahr. zpravodajství); na redakční práci se také (anonymně) podílel v časopisech Apollón (1923–24) a Přítomnost (1932–35). Nejvýrazněji se uplatnil jako autor reportážních seriálů v Přítomnosti (hlavně o sociálních důsledcích hospodářské krize a o významných vnitro- i zahraničně politických událostech) a jako šéfredaktor (a vydavatel) Groše (podtitul Noviny spotřebitelů), jehož hospodářskou linii postavil – v opozici k politice živnostensko-obchodnické strany – na obhajobě hospodářsky slabých spotřebitelských vrstev, politickou linii pak na nadstraničké kritice politických stran, zrazujících voličstvo neplněním volebních slibů. Jako reportér podnikal K. cesty po republice a krátkodobé zájezdy do ciziny, hlavně do sousedních států (Německo, Rakousko, Polsko), ale i do Francie, Belgie, Anglie, Itálie. Od počátku silně zaměřen na mluvené slovo vedlo K. k rozsáhlé činnosti přednáškové (turné po čes. a morav. venkově, působení na Svobodné škole nauk politických v Praze) a (od 1932) k úzké spolupráci s pražským (od 1939 i brněnským) rozhlasem, kde se jeho nesplněnou ctižádostí stalo vybudovat zvláštní reportážní oddělení. Zvláště četná rozhlasová vystoupení spadají do období od podzimu 1933 do září 1935 (za výroky proti čelným představitelům republikánské strany na přednášce v N. Jičíně byl K. stíhán podle zákona na ochranu republiky – amnestován v prosinci 1935 –, a v důsledku toho takřka zbaven možnosti rozhlasově působit), od dubna do října 1938 a od března do listopadu 1939. Stal se populárním zejm. povzbuzujícími politickými komentáři a pohotovými reportážemi (např. z demobilizace čs. armády, z převezení ostatků K. H. Máchy z Litoměřic do Prahy, proslulost mu vynesla reportáž z pražské přehlídky wehrmachtu 19. 3. 1939). Tato obliba, kterou K. u posluchačů získal vlasteneckým podtextem svých naoko loajálních projevů, přivodila mu však nakonec zákaz rozhlasového působení

(naposledy v září 1940) a upozornila na něho gestapo (1939–41 několikrát vyslýchán). Kompenzuje ztracenou možnost vystupování v rozhlase sériemi veřejných přednášek (hl. ve střed. a vých. Čechách), při jedné (11. 6. 1941) byl v Bečvárech u Kolína zatčen, vězněn v Praze a Terezíně, odkud byl v polovině září převezen do Osvětimi; v sousedním vyhlazovacím táboře Brzezinka (Birkenau) zemřel na tyfus.

K. byl jedním z prvních českých autorů cele determinovaných skutečností, že se písemnictví ocitlo ve věku masových médií. Od počátku se realizoval v družích a žánrech, jimiž by mohl oslovovat pokud možno přímo co nejširší publikum. Proto tíhl k mluvené literatuře: k divadelním hrám a scénickým pásmům, k filmovým scénářům (spolupráce na reklamních filmech pro Baťa v 1940 na hraných filmech *Píseň lásky*, *Srdce v celofánu*) a zejm. k rozhlasovým formám, v nichž našel těžiště své literární existence, stav se u nás průkopníkem rozhlasové reportáže a úvahy nad problémy dne. Popularita jeho rozhlasových projevů, zjevně i jinotajně reagujících na první léta nacistické okupace a apelujících na sociální a mravní obrodu národa, vedla ke knižnímu vydání některých z nich. V literatuře určené čtenářům pěstoval K. novinářské žánry (hl. reportáž, fejeton, interview) a kolportážní beletrii (detektivka, románová reportáž). Dobovou praxi masově zaměřených druhů umění reflektoval K. také publicisticky (v referátech o filmu, divadle, recitaci, zejm. sborové). Názorově obhajoval realistické umění odrážející životní poměry nejširších vrstev bez filtru určité ideologie (na začátku své lit. dráhy prošel školou Proletkultu, v 2. pol. 30. let měl blízko ke stanoviskům F. Soldana). V opozici k meziválečné avantgardě (jeho ostrá kritika E. F. Buriana) a v úzké souvislosti se svými názory ekonomickými zavazoval umění podrobovat se nárokům jeho „spotřebitelů“, lidového čtenáře a diváka; zabýval se též otázkami decentralizace a zpřístupnění kultury. – K. beletrie usilovala zpodobit současnost v příznačných projevech a heslech ovládajících její kolektivní život, hlavně velkoměstský (rozmach sportu, automobilismu, zábavního průmyslu; role politiky, tisku, podsvětí; glorifikace podnikavosti, soutěživosti, pracovního hrdinství, světoběžnictví; jedinec podrobený tlaku masových médií a davových psychóz), a to na reálném pozadí mladého československého státu, zapojujícího se do vztahů moderního světa. K oblasti konzumní četby se

K. beletrie přichylovala svou zábavností, seriálovostí (*Frank a Flink za volantem* a *Frank a Flink v Maroku*, *Vrah mezi námi* a rkp. nedokončeného pokr. *Zachariášovo tajemství*) a stylem umožňujícím rychlé čtení. Její postavy přímočaře ztělesňují příznačná hnutí doby, zdůrazněna je však postava vypravěče; v napínavém ději, vršícím příhodu na příhodu bez zevrubnějšího motivování, má vypravěč závažnou roli stmelujícího činitele, jenž zaujímá k probíhajícímu událostem poměr svědka a komentátora. K. sociální kriticismus se nejostřeji projevil v žánru románové reportáže (*Oběti zvrácených*), založeném na shrnutí mnoha reportérových poznatků do několika fiktivních lidských osudů, jež sledovaný jev typizují, jsou však autorem zároveň vybaveny s dokumentaristickou konkrétností.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Artur Marek, Dr. Hartl, Emil Černý; Fak, F. K., fk., F. K. ml., K. ■ PŘÍSPĚVKY in: Apollón; Cesta; Čes. slovo; Čin (od 1933); Dělnické divadlo (od 1921, řada drobných scén, i pro ml.); sb. Do jedné fronty!; Elán; Gentleman; Groš (1935–37; 1935/36, č. 48 Kultura z hlediska spotřeby; 1935/36, č. 45, 46 Omyl E. F. Buriana; 1937, č. 5 E. F. Burian ve slepé uličce); Lid. noviny (od 1926); Lit. noviny (od 1932); Nár. osvobození (od 1924); Naše doba (1927–28 Sociální drama davové před ruskou revolucí); Naše zprávy (1939); Nová svoboda; Pestrý týden; Pramen (Plzeň); Právo lidu (od 1925); Pražský ilustrovaný zpravodaj; Přítomnost (od 1924; 1929 Reportér a literatura, 1931 O klepetařovské generaci, 1932 Hovory s nakladateli); Rozpravy Aventina (1932–34); Slovenský hlas; Telegraf; Topičův sborník; Tribuna (od 1923); Večerník Práva lidu; Žijeme (1932). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Princ Ahmád a vila Parí Bánú (D pro ml., b. d., 1919, i prem.); Jarní mámení (D 1925, i prem.); Frank a Flink za volantem (R 1930, s M. Kocourkem); Frank a Flink v Maroku (R b. d., 1931, s M. Kocourkem); V městě mrtvého šéfa (Rp 1932); Jak vznikl Atlas Československé republiky (Rp 1935); Ve vile ministra Brauna (R 1935); Vrah mezi námi (R 1935); Oběti zvrácených (P b. d., 1937, s J. Kavalírem); Na té naší vojně (PP 1938, většina časop. 1928); O slávě živého slova (rozhl. projevy, b. d., 1939); Ja – ty svatý Antonínku (rozhl. Rp b. d., 1939); Zločin pomluvy (rozhl. projev, b. d., 1939); O nového českého člověka (rozhl. projev, 1940). ■ REDIGOVAL časopisy: Dělnické divadlo (1922–23, s F. Kocourkem st.), Groš (1935–30. 7. 1937). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Sborníček humoru (b. d., podp. F. K. ml., s F. Kocourkem st.). ■ LITERATURA: sb. Na paměť F. K. (1945); D. Tomášek: F. K. – rozhlasový reportér a publicista (1972, strojopis). ■ vr. (V. Ryba): ref. Frank a Flink za volantem, PL 8. 6. 1930; -or (A. C. Nor): ref. V městě

Kocourek

mrtvého šéfa, Rozhledy 1932; Q.: ref. Vrah mezi námi, LitN 8, 1935/36, č. 9; drb. (J. Borecký): ref. Zločin pomluvy, Zvon 40, 1939/40; k: Vzpomínka na dr. F. K., Svob. noviny 14. 5. 1947; R. Běhal in Vývoj české rozhlasové reportáže (1962); F. K. Zeman: Z počátků rozhlasového komentáře, Rozhlasová práce 1964, č. 4; M. Suchánek: Reportér, který dovolil lidem usmát se i ve dnech smutku, Obrana lidu 23. 4. 1966; V. Kovářik in Vývoj rozhlasové publicistiky 1 (1969); J. Pilz in Národní 9 (1969); dt: Osamělý, ale ne sám, Hlas revoluce 1981, č. 36; -kn-: Vzpomínka na F. K., Novinář 1985, č. 1.

jo

František Kocourek viz in Franta Kocourek

Josef Kocourek

* 22. 1. 1909 *Brdo* u Nové Paky

† 31. 3. 1933 *Brdo*

Prozaik, básník, fejetonista. Po počátečním období fantazijní, bohatě metaforické erotické povídky našel svůj útvar v próze slučující vypjatou subjektivitu s dokumentaristickým zřetelem a zaměřené na demaskování soudobých sociálních poměrů.

Narodil se v chudé rodině domácího tkalce. Po maturitě na reálce v Nové Pace (1927; spolužák malíře F. Grosse) chtěl vzhledem k svému výtvarnému talentu studovat na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, ale z existenčních důvodů absolvoval jen doplňovací kurs na učitelském ústavu v Jičíně (1928) a učil pak na menšinových školách na severní Moravě: 1928–29 v Mírově, 1929–31 v Šilperku (Štítý), kde byl též členem družiny místních intelektuálů a přispěvatelem jejich časopisu *Šíp*, a nakonec v Řepově. Ze své izolace unikal mnohostrannou korespondencí (mj. s J. Durychem, jehož dílu se obdivoval, s J. J. Paulíkem, P. Prokopem a B. Václavkem); nejtvrdalejší vliv měl na něho jeho někdejší novopacský profesor, překladatel z francouzštiny M. Jirada, jemuž K. odkázal svou literární pozůstalost a který se také nejvýznamněji zasloužil o zveřejňování K. díla, za autorova života publikovaného jen z nepatrné části. 1932–33 měl K. zdravotní dovolenou pro těžkou tuberkulózu, již také podlehl. Pohřben byl v rodné obci.

K., enfant terrible v životě i v literatuře, začal psát velmi záhy (šestnáctiletému sehráli brdští ochotníci historickou hru, v sedmnácti letech spálil rukopisy několika románů a dramát, stovek básní a menších próz a na 600 stran deníku). Psaní mu bylo hlavní formou existence a jeho dílo vznikalo do značné míry sublimací sexuálního pudu. Autobiografická a klíčová fabule, radikální omezení autocenzury při zpovědi a výpovědi, koexistence jemné senzitivnosti a bezohledného sarkasmu a rysy improvizace charakterizují celou K. produkci, v níž překotnost postupně ustupovala komponovanosti a osobní problematika reflektovaná v díle se včleňovala stále častěji do obrazu současných sociálních a politických poměrů. V prvním období K. kratičké, nicméně extenzivní literární dráhy (do 1929) převažovala fantazijní a bohatě metaforická povídka s integrovanými ohlasy domácího expresionismu a poetismu, jejichž prvky K. nejednou eklekticky spojoval. Nevýkoupená erotika je převažujícím námětem těchto próz, jež se vyznačují deformujícím vyjevováním reality a patetickým tragismem. Druhé období, jehož nástup souvisí s K. novou (severo-moravskou) životní zkušeností a v němž si už vydobýval nezávislost na dobových ismech, vyvrcholilo vesnickou románovou kronikou *Kalendář, v němž se obrazení listy* a sarkastickým aktuálním pandánem k Raisovu učitelskému románu *Zapadlá vlastenci 1932*. Technikou montáže, resp. syntézy vypjaté subjektivity a dokumentaristického zřetele demaskoval K. v těchto svých nejrozsáhlejších prózách především bezohledné vykořisťování a falešné spasilské ideologie, jak se s nimi střetl jak v rodném Podkrkonoší, tak na severní Moravě. Svěbytnou literární hodnotu představuje K. deník (15 sešitů z 1926–32), pásmo žánrově různorodých textů (záznamy, vzpomínání, projekty, verše, dopisy skutečné i fiktivní atd.) sjednocovaných prožitkovou autenticitou a spontánností, jakož i citovou naléhavostí promluvy. Na rozdíl od originality pozdní K. prózy zůstaly K. verše, ať osobní (rukopisné sbírky *Opilá loď, Mírov*, poema *Loučení*), ať politické (poema *Frývaldov*), trvale pod dvojjedním vlivem poezie Wolkrovy a zejména Nezvalovy.

PŘÍSPĚVKY in: Cesta (1926–30); Levá fronta (1931); Lid. noviny (1929–32); Niva (1926–29); Odboj pracujícího venkova (Pelhřimov, 1932); Ruch (Brno, 1927–28); Signál (1929). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie: Srdece* (R 1932); – posmrtně: *Kalendář, v němž se*

obracejí listy (P 1937, psáno 1931, ed. M. Jirda; 1949 s tit. *Děšť spláchl ohniště*, ed. T. Svatopluk); *Loučení* (B 1957, psáno 1931, ed. M. Jirda); *Zapadlí vlastenci* 1932 (R 1961, psáno 1932–33, ed. M. Jirda; 1982 ed. J. Skalička, text bez úprav M. Jirdy); *Fryvaldov* (B 1961, psáno 1931, ed. Z. Filip, J. Skalička); *Šest milostných* (PP 1964, psáno 1927–29, ed. M. Jirda); *Srdce v dlani* (PP, FF 1964, psáno 1926–32, ed. M. Jirda); *Žena* (P 1968, psáno 1929, ed. M. Jirda); *Extáze* (výbor z deníků a korespondence, 1971, psáno 1926–33, ed. a upr. M. Jirda, s bibliografií); *Z konce světa* (výbor z tištěné i rkp. tvorby 1928–32, 1980, ed. J. Skalička; zde 15. sešit deníku v autentické verzi). ■ **SCĚNICKY.** *Hra: Roháč z Brda, lotr a psanec* (1925). ■ **KORESPONDENCE:** in J. K.: *Extáze* (1971, ed. M. Jirda); in J. K.: *Z konce světa* (s V. Zorzutem z 1929–32, s B. Václavkem z 1932, P. Prokopovi z 1932, V. Rýznarovi z 1930–32; 1980, ed. J. Skalička). ■

LITERATURA: J. K. 1909–1933 (Šumperk 1963, ed. Z. Filip); J. Skalička: *Průvodce životem a dílem J. K.* (1984). ■ ● ref. *Srdce:* M. N. (Novotný), *LidN* 1. 12. 1932; B. V. (Václavek), *Index* 1932, s. 99 ●● nekrology: V. Rýznar, *Stráž Moravy* 1933, s. 129; M. Jirda, *Týden horských okresů*, duben 1933; an., *Odboj pracujícího venkova* 1, 1932/33, č. 26–27 ●; *Redakce Lid. knihovny* (M. Jirda) in J. K.: *Kalendář...* (1937); A. Frélich: *K podobě J. K.*, *Lid. kultura* 1, 1936/37, č. 5; ● ref. *Kalendář...*: jm., *Lid. kultura* 1, 1936/37, č. 4; SL (J. Strnadel), *Čin* 1937, s. 57; V. Tichý, *Děln. osvěta* 1937, s. 189; Š (L. Štoll), *Tvorba* 1937, s. 175 → *Z bojů na levé frontě* (1964); pb. (L. Novomeský), *Slovenské zvesti* 9. 9. 1937 → *Moderní česká literatura a umění* (1974) ●; T. Svatopluk in J. K.: *Děšť spláchl ohniště* (1949); M. Jirda in J. K.: *Loučení* (1957); Z. Filip: *Učitelská léta J. K.*, *Severní Morava* 1959, č. 4 + in J. K.: *Zapadlí vlastenci* 1932 (1961); ● ref. *Zapadlí vlastenci* 1932: J. Opelík, *Kultura* 1961, č. 15; Z. Vavřík, *LitN* 1961, č. 15 ●; Z. Filip, J. Skalička in J. K.: *Fryvaldov* (1961); Z. Filip, S. Hrab, J. Skalička: *Zapadlý vlastenec J. K.*, *Severomoravský kalendář* 1963 (1962); R. Pytlík: *Umění dívat se kolem sebe*, *ČLit* 1963; Z. Filip: *O básníku a kronikáři Podkrkonoší, Krkonoše–Podkrkonoší* 1963 (1964); J. Skalička: *Cesta J. K. z marxistické literární kritiky do literární historie*, sb. *Václavkova Olomouc* 1962 (1964); M. Jirda in J. K.: *Šest milostných* (1964); Z. Filip, J. Skalička in J. K.: *Srdce v dlani* (1964); -zf- (Z. Filip): *Kocourkův Mírov*, *Severní Morava* 1965, s. 6; M. Jirda in J. K.: *Žena* (1968); J. Skalička: ref. *Žena*, *Listy* 1969, č. 15 + J. K. a Slovinci, *Severní Morava* 1973, s. 27; Z. Filip, J. Skalička: ref. *Extáze*, *Severní Morava* 1973, s. 65; J. Skalička in J. K.: *Z konce světa* (1980) + in J. K.: *Zapadlí vlastenci* 1932 (1982).

jo

Bedřich Kočí

Působnost 1893–1950

Pražské nakladatelství, zaměřené na levná lidová vydání hodnotné domácí i přeložené beletrie, knih pro mládež, vzdělávací literatury a reprodukci výtvarných děl; vydavatelství časopisů, knihkupectví.

B. K. (* 2. 3. 1869 Ml. Boleslav, † 9. 1. 1956 Praha) pocházel z rodiny obuvníka; po vychování obecné a dvouleté řemeslnické školy se krátce učil truhlářem, pak byl knihkupeckým učněm u K. Vačleny v Ml. Boleslavi, kde se stal obchodním příručím. 1887 přešel k něm. nakladatelské firmě V. Steinbrenner do Plzně, 1889 ke knihkupci A. Pešlovi do Čes. Budějovic a 1890 se stal disponentem nakladatelství J. R. Vilímek v Praze. 1893 získal knihkupeckou koncesi pro Plzeň, kde založil s K. Finkem samostatný podnik *Kočí a Finke – Slovenské knihkupectví*. Pro rozpory jej po 2 letech přenechal Finkemu a vrátil se k J. R. Vilímkovi do Prahy. 1899 založil své první nakladatelství *B. Kočí*. 1905 koupil karlínský knižní sklad J. M. Srpa, jehož zbytky později přenechal M. Knappovi. 1906 zřídil vlastní prodejní obrazárnu Umělecká galérie. 1907 koupil sklad nakladatele J. Pelcla, jenž 1909 přešel do podniku B. K. jako sekvestor věřitelů. Pro odepření úvěrů byl K. nucen přenechat svůj podnik nově vytvořenému Lidovému nakladatelství, ustavenému z věřitelů (nakladatel E. Beaufort, obchodník papírem J. Urban a tiskař J. B. Zápotočný). Nabízené místo vedoucího Lidového nakladatelství odmítl a vstoupil 1. 8. 1910 do služeb Nár. listů, kde se stal obchodním ředitelem. 1912 založil své druhé nakladatelství, zpočátku pod jm. Anny Hlavatě-Pokorné, která vydávala ve spolupráci s vnučkou B. Němcové M. Němcovou-Záhořovou edici *Umělecké snahy*, a od 1915, kdy odešel z Nár. listů, opět pod svým jménem. Pověřen vládními místy se 1921 zúčastnil budování nakladatelství Orbis, kde byl do 1922 ředitelem; současně pro státní účely zabezpečoval noviny *Prager Presse*. Od 1923 se zabýval také „duchovní léčbou“. Je autorem několika publikací: *Co jsem poznal, když jsem se stal abstinentem* (1925), *O duchovní léčbě* (1925, i něm. a ital.), *O příčinách chorob lidských z duchovního stanoviska* (1925), *Víra tvá tě uzdravila* (1925), *Podstata duchovního léčení* nakladatele B. Kočího (1933); od počátku 30. let psal mysticko-náboženská pojednání pod pseud. Pavel pro

edici Práh mezi světy. 1927 K. dočasně oslepl. Podnik sice postupně přebíral syn Bohumír, ale přesto se K. dostal opět do finančních obtíží, takže 1933 převzal jeho majetek rokycanský tiskař J. B. Zápotočný. Firma však zůstala zachována a vedl ji syn Bohumír K. (* 1901, † 1980), jehož nakladatelská produkce byla malá. Název podniku se změnil: 1935–39 zněl *J. B. Zápotočný. Edice B. Kočí*, 1940–45 nastalo spojení *Grafická unie – B. Kočí*, 1945–50 *B. Kočí*. Sídlo nakladatelství bylo na Starém Městě pražském, Františkovo náměstí 14 (dnes Smetanovo náměstí 12), filiálka byla do 1910 na Ferdinandově (dnes Národní) tř. 12.

Nakladatelská činnost B. K. byla rozsáhlá a zahrnovala nejrůznější žánry. Ve Slovanském knihkupectví v Plzni vydával s K. Finkem 1893–94 sbírku hudebnin *Semper primi* a sbírku popěvků *Ze všech koutů Prahy* (upr. K. Weis). Vlastní nakladatelskou činnost zahájil 1899 v Praze barevnými reprodukcemi obrazů předních českých malířů (první byla publikace *Stará Praha, soustřeďující 100 akvarelů V. Jansy*). Byl to riskantní a průkopnický čin, nejen pro nezvyklou publiku kupovat nákladná výtvarná díla (100 K, kniha vycházela v sešitech), ale i pro neobvykle vysoký náklad (5 000 výt.). K. byl však úspěšný: rozsáhlými předplatitelskými akcemi, intenzivní inzercí, sestavováním vlastních adresářů a vytvořením skupiny agilních obchodních zástupců si vybudoval přímou cestu k zájemcům. Na první úspěch navázal knihou *Ruští umělci* (1900), obsahující reprodukce děl ruských výtvarníků z jejich první pražské výstavy, dále publikaci *Praha–Paříž* (1900) s díly českých umělců pro pařížskou světovou výstavu a knihami *A. Muchy*, *E. Holárka*, *F. Jeneweina*, *J. Uprky* aj., vydávanými pod souhrnným názvem *České umění*. V rámci této činnosti vycházely i jednotlivé reprodukce obrazů *V. Brožíka*, *F. Engelmüllera*, *A. Chittussiho*, *Al. Kalvody* aj. *Obraz J. Mathausera* *Mistr Jan Hus píše ve vězení* poslední dopis Čechům dosáhl nákladu 120 000 a na pohlednicích 750 000 kusů. Umělecké knihy a reprodukce vydané K. byly vyznamenány několika zlatými medailami doma i v zahraničí. K. otevřel i vlastní obrazovou galerii; vystavovali zde *M. Aleš*, *J. Panuška*, *H. Schwaiger*, *F. Jenewein*, *V. Beneš* aj., kterým tak K. zprostředkoval prodej jejich prací. Příkladem K. ve vydávání barevných reprodukcí následovali další nakladatelé, takže se trh během 3 let přesýtl. K. proto tento druh produk-

ce opustil a začal vydávat hlavně prózu. U vysokých nákladů zůstal, ale vytkl si nový cíl: dát čtenářům nejlacinější a přitom dobré knihy. První byla *Babička B. Němcové* za 15 krejcarů, kterou vydal postupně v neuvěřitelně vysokém nákladu 450 000 výtisků, dále pak *Palackého Dějiny národu českého* po 3 a 5 K (85 000) a publikace *Aleš mládeži*, kterou uspořádal (poprvé v životě) sám autor (85 000). *Máchův Máj* prodával B. K. za 10 krejcarů. Největší popularity dosáhl Nejlacinější českou knihovnou a Laciným vydáním spisů *J. Londona*. Celkově vydal přes tisíc knižních titulů. V prvním období byl jeho rádcem *G. Jaroš* (Gamma), z jehož iniciativy vznikl čas. *Národní obzor*, edice *U staré pohádkářky* a mnoho jiných podniků. – Ve své první knižnici se K. soustředil na osvědčené hodnoty národní literatury. Z iniciativy *F. Sekaniny* založil a až do dočasného přerušování nakladatelské činnosti 1910 vydával *Knihovnu českých klasiků beletristů* (1906–11; knihovnu převzalo *Lid. nakladatelství* a pak *E. Beaufort*, jenž v ní však nepokračoval). Během 6 let zde vyšly: *Sebrané spisy F. J. Ruběše*, ed. *F. Sekanina* (1906, 2 sv.); *Beletrie K. Havlíčka Borovského*, ed. *F. V. Krejčí* (1906, 3 sv.); *Sebrané spisy K. H. Máchy*, ed. *J. Šťastný*, úvod *F. Sekanina* (1906–07, 2 sv.); *Sebrané spisy V. Hála*, ed. *J. Voborník* (1906–07, 4 sv.); *Soubor spisů V. K. Klicpery*, ed. *F. A. Šubert* (1906–07, 3 sv.); *Sebrané spisy J. K. Tyla*, ed. *F. Sekanina* (1906–08, 3 sv.); *Sebrané spisy B. Němcové*, ed. *F. Sekanina* (1909–10, 3 sv.); *Sebrané spisy P. Chocholeouška*, ed. *K. Rožek* (1909–11, 3 sv.); *Sebrané spisy K. Sabiny*, ed. *P. Zenkl* (1910–11, 3 sv.). Knižní řady věnované přeložené literatuře zahájil *K. Překlady Jaroslava Vrchlického z cizích literatur* (1906–07, 20 sv.), kde vyšla díla: *R. Hamerling: Amor a Psyché*, *G. Giaccosa: Muž milencem své ženy*, *W. Shakespeare: Sonety*, *A. Tennyson: Vybrané básně*, *W. Whitman: Stébla trávy* aj. *Bibliotéka světových klasiků Orientu* (1906) měla jen 1 svazek. Dobrou světovou prózu soustřeďovala *Románová knihovna Národního obzoru* (1907–11, 27 sv.; do 24. sv. u K., pak *Lid. nakladatelství*, nakonec *E. Beaufort*), v níž vycházely romány z příloh *Nár. obzoru* (*G. D'Annunzio*, *J. Barbey d'Aureville*, *C. Bellová*, *B. Björnson*, *A. Dumas st.*, *E. Erckmann* a *A. Chatrian*, *M. Gorkij*, *A. R. Lesage*, *G. Ohnet*, *H. Sudermann*, *L. N. Tolstoj*, *E. Zola* aj.). Knižnice *Antika* měla jen 2 svazky (1910; převzal ji *E. Beaufort* a nepokračoval). Vý-

znamnou edicí původní i přeložené soudobé prózy byla *B. Kočího knihovna Besedy s dobrými autory* (1915–24, 33 sv.), v níž mj. vyšel Rollandův Jan Kryštof (10 sv.) nebo díla M. Gorkého *Dětství a Mistr* a jiné povídky (další autoři: M. Běna, J. Havlasa, J. R. Hradecký, J. F. Karas, V. K. Krofta, J. Osten, K. Pelant, P. Sula, M. R. Šárecká, J. Šimáček, A. M. Tilschová, E. Tréval; K. G. V. von Heidenstam, J. Wassermann, G. Zapolska, J. Żuławski aj.). Na ni navazovala nakladatelova nejspěšnější knižnice, *B. Kočího nejlacnější česká knihovna* (1924–30, 100 sv.), jež dosahovala desetitisícových nákladů a zpřístupňovala významná díla české i světové beletrie. Vyšly tu Rubešovy Humoresky, Tylův Poslední Čech, Hálkova Muzikantská Liduška, Tolstého Vzkříšení, Gorkého Život zbytečného člověka, Cooperův Poslední Mohykán aj. (další autoři: J. Arbes, A. Bebr, M. Calma-Veselá, V. Hálek, B. Havlasa, J. R. Hradecký, T. Hrubý, Jan z Hvězdy, J. Jahoda, J. F. Karas, I. Klicpera, Č. Kramoliš, K. H. Mácha, B. Němcová, J. Neruda, J. Opolský, G. Preissová, G. Pflieger Moravský, F. J. Rubeš, K. Sabina, L. Stroupežnický, M. R. Šárecká, J. Šimáček, A. V. Šmilovský, J. K. Tyl; L. Apuleius, H. de Balzac, Ch. Dickens, A. Dumas st., G. Flaubert, N. G. Garin-Michajlovskij, S. Grandová, E. T. A. Hoffmann, J. London, T. Mann, G. Meyrink, E. Schuré, L. N. Tolstoj aj.). Od J. Pelcla koupil K. edici *Knihovna Rozhledů*, ve které vydával jen reedice jednotlivých svazků (1913–22 pokračoval v této edici J. Pelcl Novou řadou KR). Vedle těchto knižnic vydal K. několik souborných vydání domácích autorů: *Sbírka J. F. Karasových historických povídek a románů*, ed. B. Kočí (1922, 20 sv.), *Nejlacnější vydání spisů V. Beneše Třebízského* (1923, 16 sv.), *Spisy J. Arbesa* (1924–27, 20 sv.), *Spisy J. R. Hradeckého* (1928–29, 10 sv.) a *Jubilejní vydání spisů B. Němcové* (1922, 1 sv.). Rozsáhlými edicemi prací cizích autorů byly *Dobrodružné romány J. Vernea* (1905–16, 95 sv.; z toho 53 sv. u K., ostatní v Lid. nakl. a u E. Beauforta), *Laciné vydání spisů J. Londa* (1922–26, 76 sv.) doplněné ilustrovanou variantou několika svazků, *Knihovna L. N. Tolstého* (1923–25, 26 sv.) zahrnující i studie o Tolstém, *Laciné vydání spisů B. Harta* (1926–27, 34 sv.). Oblast dramatické literatury obohatil K. o několik knižních řad. Byla to *Sbírka divadelních her* (1917–29; součást edice *Umělecké snahy*), kde vyšla původní díla: J. Mahen: *Ulička odvahy + Nebe, peklo, ráj*

+ *Píseň života* + Chroust, R. Jesenská: *Devátá louka*, F. Šrámek: *Léto*, ale také díla zahraničních autorů (G. Hauptmann, D. S. Merežkovskij, Molière, A. Strindberg aj.). Souhrnně vydal K. *Dramatické spisy J. K. Tyla* (1906–07, 43 sv.) a *Dramatické spisy V. Háalka* (1907, 6 sv.). A. Fencla nové překlady Shakespearových dram (1916, 1 sv.) neuspěly. K. koupil dramatickou produkci nakladatele J. M. Srpa, kterou prodával pod svým jménem. Byly to edice *Besední divadlo*, *Divadelní ochotník*, *Nové divadelní hry a Komické výstupy*. Dětem a mládeži věnoval K. několik knižních řad. *Knihovna nejlepších spisů pro mládež* (1906–10, 20 sv.; převzalo ji Lid. nakl., pak E. Beaufort, který nepokračoval) přinesla Enšpíglůva šibalství, *Kytici K. J. Erbena*, *Broučky J. Karafiáta*, *Babičku B. Němcové* aj. (další autoři: B. Herbenová, O. Kalda, J. Klecanda, J. Vlasáková; F. H. Burnetová, E. De Amicis, N. K. Kristensen, P. Mantegazza, A. Sewellová, L. N. Tolstoj aj.). V ilustrované knižnici *U staré pohádkárky*, red. K. L. Kukla (1907–09, 4 sv.; pak Lid. nakl., pak E. Beaufort, který nepokračoval), vyšly soubory pohádek K. J. Erbena, B. Němcové a B. M. Kuldý (ilustr.: R. Adámek, F. Horký, A. Zeyer). Oblíbená byla edice *Dětem nejmilejší knihy s obrázky* (1909–12, 12 sv.; od 10. sv. Lid. nakl., pak E. Beaufort), ve které vyšly H. Ch. Andersen: *Nehezke káče* a jiné povídky, G. A. Bürger: *Povídky z cest barona Prášila*, G. Chaucer: *Povídky z pouti do Canterbury*, W. Scott: *Panna jezerní*, J. Schwaigerová: *O hasrmanovi*, J. Swift: *Cesty Gulliverovy do Liliputu* aj. *Knihovna Osvobozené mláde* (1923) měla jen 1 svazek: *Gamma* (G. Jaroš): *V Domě dětství*. Větší úspěch měla *Dětská knihovna Mláde* (1928–29, 16 sv.), jež přinesla *Indiánské pohádky*, *Pražské pověsti J. Žemly* aj. (další autoři: F. Flos, M. Fričová, A. Charvát, R. Medek, J. Paur, S. Reinš, B. Schweigstill, A. Sommer-Batěk, E. Svoboda; J. London, Ouida, vl. jm. M. L. de La Ramée, V. V. Stratonov, I. S. Turgeněv). K. také vydával soubor *Pohádky v anglickém vydání*, kde vyšly *báchorky B. Němcové*, *Paleček V. Tilleho*, *Laďovy omalovánky* aj. Pamatoval i na loutkovou dramaturgii. Tak knižnice *Národní divadlo naší české omladiny* (1907, 12 sv.) přinášela výjevy z českých pověstí a vánoční scény, hodící se i pro dětské domácí divadlo. Knižní řada *Loutkové hry*, red. B. Schweigstill (1917–29, 72 sv., v rámci edice *Umělecké snahy*), uváděla repertoár Svazu přátel loutkového

divadla a Spolku pro ušlechtilou zábavu mládeže v Praze; jejími hlavními autory byli F. Čech, B. Schweigstill a J. Žemla. Nejrozsáhlejší edice K. *Umělecké snahy*, red. A. Hlavatá a M. Němcová (1912–33, 381 sv.), soustřeďovala druhově rozmanitá díla z široce pojaté oblasti umění a uměnovědy a zasahovala i do řady dalších oborů. Zahrnovala písně, hudební literaturu (V. Helfert, Z. Nejedlý, F. Pujman, R. Rolland aj.), práce o lidových tancích (V. Tille aj.), divadelní hry včetně textů pro brombořové a loutkové divadlo, literaturu o malířství, grafice, medailérství, kreslení, sochařství (A. Rodin, R. Rolland aj.), reprodukce dřevorytů a obrazů (M. Aleš, F. Bílek, J. Lada, J. Panuška aj.), práce o kinematografii a umělecké fotografii, významná díla české i světové beletrie (K. J. Erben, P. Országh-Hviezdoslav, R. Jesenská, J. Mahen, B. Němcová; A. P. Čechov, F. M. Dostojevskij, D. S. Merežkovskij, Molière, R. Rolland, W. Shakespeare, F. Schiller, A. Strindberg, I. S. Turgeněv), kroniky, životopisy a vzpomínky (V. Hájek z Libočan aj.), literaturu filozofickou, etickou, estetickou, psychologickou, psychoanalytickou aj. Zvláštností této knižnice bylo, že v jejím rámci vycházely i jednotlivé ediční řady, např. Loutkové hry, Umělecké dopisnice, Přednášky Jednoty filozofické aj. Vyšly zde i Knihy L. Lošťáka (12 sv.), jejichž nakladatelem byl však sám autor. Velkou pozornost věnoval K. vydávání odborné, odborně popularizační a kulturně vzdělávací literatury. K zvyšování všeobecné vzdělanosti byly zaměřeny knižnice *Sebevzdělání*, red. J. Pelcl (1910–11, 1921; u B. K. 8 sv., pak Lid. nakl. a E. Beaufort, pak znovu B. K.), a *Přednášky Jednoty filozofické*, red. E. Rádl (1918–25, 23 sv.; v rámci ed. Umělecké snahy). Historicky cenou biografickou a memoárovou literaturu přinášela *Akademická knihovna*, red. J. Teige (1920, 4 sv.), jež obsahovala vlastní životopis F. Palackého, *Život sv. Konstantina řečeného Cyrila* aj., a edice *Naše vzpomínky*, red. C. Merhout (1918–20, 6 sv.; v rámci ed. Umělecké snahy), soustřeďující díla o významných etapách národních dějin (F. V. Krejčí, J. Pekař, J. Teige aj.). Právníckou literaturu zahrnovaly řady *Archív zákonů říšských a zemských* (1907–10, pak Lid. nakl., pak E. Beaufort), *Lidová knihovna právnícká a státovědecká*, red. V. Pšorn a F. Procházka (1907–15, 58 sv.; do sv. 44 u B. K., pak Lid. nakl., pak E. Beaufort), a *Knihovna právníckých a politických příruček* (1916–25, 15

sv.). Školské problematice byly věnovány *Knihovna reformy školy národní* (1918–19, 2 sv.) a *Pedagogická knihovna*, red. F. Pražák (1926–28, 8 sv.). Pro milovníky hudby vycházela *Nejlacinější sbírka hudebnin* (1910–13, 23 sv.; do sv. 11 u B. K., pak Lid. nakl., pak E. Beaufort) a *Hudební epištolky*, red. V. Helfert (1918–19, 7 sv.). Zdravotnické osvětě byly věnovány *Sbírka knih pro rozumné zařízení života* (1905, 2 sv.), *Kvas*, red. Z. Záhoř (1916–17, 2 sv.), *Knihy k ozdravení lidstva* (1923–31, 38 sv.), *Knihovna pohlavní výchovy*, red. Z. Záhoř (1926, 2 sv.). Ostatní knižnice: *Knihovna praktických příruček* (1913–27, 14 sv.), *Praktická knihovna českého fotografa amatéra*, red. J. Petrák, později R. A. Šimon (1916–30, 52 sv.), *Národní hymny* (1918–20, 3 sv.; v rámci ed. Umělecké snahy), *Duch cizího světa* (polit. lit.; 1919–20, 3 sv.), *Duch nového světa* (polit. lit.; 1920, 1 sv.), *Knihovna Časopisu československých houbařů*, red. B. Němec a F. Smotlacha (1920, jen sv. 2), *Výchova činností a svépomocí* (1920, 1 sv.; v rámci ed. Umělecké snahy), *Knihovna tělesné výchovy*, red. F. Smotlacha (1921–22, 5 sv.), *Vkus a nevkus*, red. i autor E. Edgar (1923–27, 10 č.), *Americká knihovna* (společenská výchova; 1924–26, 2 sv.), *Živnostenská knihovna*, red. V. Červenka (1924–25, 4 sv.), *Svítání* (mystická lit., 1925–28, 7 sv.), *Knihovna praktických spisů* (1926, 6 sv.). Od Pelcla převzal K. edici *Kritická knihovna* (1895–1907, 25 sv.; u B. K. jen sv. 25, 1907, a dodatečně 3. d. sv. 18, 1910) a zbytky Bibliotéky sociálních a politických nauk (1895–1903, 10 sv.), v jejímž vydávání nepokračoval. 1936 založil K. knižnici *Práh mezi světy*, též *Pavlovy rozpravy o věcech pozemských i věčných* (1936–45, 100 sv.), kterou vzápětí nakladatelsky převzala a redigovala J. Kroftová-Kočová a ve které K. (pseud. Pavel) publikoval své stati o mystice a víře. Po osvobození vycházela *Edice B. Kočí* (1946, 1 sv.) a knižnice *B. Kočí mládeži* (1945–48, 18 sv.), jejichž nakladateli byli Bohumír Kočí a J. B. Zápotočný a spol. Pro potřeby kulturní výchovy vycházela *B. Kočího obrazárna pro českou školu a rodinu*, poř. C. Sládek (1903, 40 obrazů), *Sbírka stereoskopických obrázků* (1905–07, 1730 světlotiskových obrázků), *Umělecké dopisnice* (1915–24, 34 kolekce po 10 kusech s reprodukcemi obrazů dobových malířů), *Malebné pohledy ze Slovenska* (1920, 4 série), *Československé modelovací archy* (do 1925, 3 kusy), různé vystřihovánky a papírové hračky

pro děti. Z časopisů, které K. vydával, byl neúspěšnější *Národní obzor* (1906 měl 90 000 odběratelů, průměrně 50 000), věnovaný politicko-osvětové problematice, a jeho příloha *Besedy Národního obzoru*, do které přispívali J. Hašek, O. Hanuš, G. R. Opočenský, Q. M. Vyskočil, Z. M. Kuděj, K. Nový aj. Po J. Pelclovi získal K. zbytek nákladu čas. *Rozhledy a Život*.

KNIŽNICE (údaje se týkají jen vlastní produkce nakl. B. K.). *Beletrie a práce o literatuře*: Bibliotéka světových klasiků Orientu (1906); Překlady J. Vrchlického z cizích literatur (1906–07); Knihovna českých klasiků beletristů (1906–10); Knihovna nejlepších spisů pro mládež (1906–10); Národní divadlo naší české omladiny (1907); U staré pohádkářky (1907–09); Dětem nejmilejší knihy s obrázky (1907–10); Románová knihovna Národního obzoru (1907–10); Antika (1910); Umělecké snahy (1912–33); B. Kočího knihovna *Besedy* s dobrými autory (1915–24); *Loutkové hry* (1917–29); Sbírkka divadelních her (1917–29); Knihovna *Osvozené mládeži* (1923); B. Kočího nejlacinější česká knihovna (1924–30); Dětská knihovna *Mládí* (1928–29); B. Kočí mládeži (1945–48). — *Ostatní*: *Semper primi* (1893–94); *Ze všech koutů Prahy* (1893–94); Sbírkka knih pro rozumné zařazení života (1905); *Archív zákonů říšských a zemských* (1907–10); *Lidová knihovna právnická a státovědecká* (1907–15); *Sebevzdělání* (1910); *Nejlacinější sbírkka hudebnin* (1910–13); *Knihovna praktických příruček* (1913–27); *Kvas* (1916–17); *Knihovna právnických a politických příruček* (1916–25); *Praktická knihovna českého fotografa amatéra* (1916–30); *Hudební epistolý* (1918–19); *Knihovna reformy školy národní* (1918–19); *Národní hymny* (1918–20); *Naše vzpomínky* (1918–20); *Přednášky Jednoty filozofické* (1918–25); *Duch cizího světa* (1919–20); *Akademická knihovna* (1920); *Duch nového světa* (1920); *Knihovna Časopisu čs. houbařů* (1920); *Výchova činností a svépomocí* (1920); *Knihovna tělesné výchovy* (1921–22); *Vkus a nevkus* (1923–27); *Knihy k ozdravení lidstva* (1923–31); *Živnostenská knihovna* (1924–25); *Americká knihovna* (1924–26); *Knihovna pohlavní výchovy* (1926); *Svitání* (1925–28); *Knihovna praktických spisů* (1926); *Pohlavně výchovné letáky* (1926); *Pedagogická knihovna* (1926–28); *Edice B. Kočí* (1946). ■ **SOUBORNÁ VYDÁNÍ**. *Čeští autoři*: J. Arbes, V. Beneš Třebízský, V. Hálek, K. Havlíček Borovský, J. R. Hradecký (vl. jm. Josef Roubíček), P. Chocholoušek, J. F. Karas, V. K. Klicpera, K. H. Mácha, B. Němcová, F. J. Rubeš, K. Sabina, J. K. Tyl. — *Cizí autoři*: F. Bret Harte, J. London, L. N. Tolstoj, J. Verne. ■ **Z OSTATNÍ PRODUKCE**: K. V. Zap: *Českomoravská kronika* (1906); M. Marten: *Cyklus rozkoše a smrti* (1907) + *Akord. Mácha – Zeyer – Březina* (1916); V. Zelený: *Život J. Jung-*

manna (1915); Z. Nejedlý: *Všeobecné dějiny hudby* (1916–19, 1930); D. Adam z Veleslavína: *Kalendář historický* (1920); D. S. Merežkovskij: *Život a dílo L. Tolstého a F. M. Dostojevského* (1920); B. Kočího *Malý slovník naučný* 1, 2 (1926–29); J. Entlicher: *Rukověť dějin české literatury* (1927) + *Stručné přehledy české literatury* (1927); J. Kobzán: *O zbojníkoch a o pokladech* (1927); P. A. Mathioli: *Herbář aneb bylinář, dle pův. vyd. D. Adama z Veleslavína z r. 1596* (1929; velké a malé vyd.). ■ **PERIODIKA**: *Národní obzor* (1906–10; s přílohami: *Zábavná a poučná příloha k Nár. obzoru*, 1906–09, *Besedy Nár. obzoru*, 1909–10); *Rozhledy mládeže* (1907); *Hospodářský svět* (1907–08); *Dobrá kopa* (1907–10); *Krejcarový deník* (1908); *Mládí* (1908); *Ostrovtip* (1908–09); *Česká domácnost* (1908–10); *Dítě* (1909–10); *Neděle* (1908–10); *Učitel řečí* (1908–10); *Vzdělávací týdeník* (1908–10); *Divčí práce* (1915–21); *Časopis českosl. houbařů* (1920–23); *Český časopis estetický* (1921); *Koule* (1926–28); *Koruna* (1929–30). ■

BIBLIOGRAFIE: *České umění* (katalog nakl., 1901); *Seznam děl pro školy a pomůcky vyučovacích, které vydalo umělecké nakladatelství B. K. v Praze* (1904); *Úplný katalog uměleckých děl, knih a obrazů vydaných nakladatelstvím B. K. v Praze* (1907); *Seznam knih, které vydal nakladatel B. K., knihkupec* (1920, 1922); *10 let obnoveného nakladatelství B. K.* (1925); *Ilustrovaný seznam dětské literatury* (1927); *Seznam knih nakladatelství B. K., knihkupectví v Praze* (1927); *Seznam knih ... nakladatelství a knihkupectví B. K. v Praze I* (1929); *Velký ilustrovaný katalog dobrých a levných knih* (1930). ■ **LITERATURA**: B. Kočí: *Jak vzniklo nakladatelství B. K.* (1910); an: *Pražský divotvůrce* (1925); J. Šimsa: *O pražském divotvůrci* (1925); V. Vondráček: *Případ B. Kočího, vysvětlení jeho zázračné léčby* (1925); J. Mládek: *Pokus o vědecký základ psychické léčby B. Kočího a jiných* (b. d.); G. Petru: *Svengali-Losman contra B. Kočí* (b. d.); B. K. in sb. *Jak jsem začínal* (b. d., 1931, red. P. Čermák); J. Kroftová: *Nakladatel B. K. vzpomíná* (d. 1, 1948).

oh

František Kočí

* 22. 7. 1800 *Mutějovice* u *Rakovníka*

† 24. 6. 1880 *Hostim* u *Moravských Budějovic*

Básník a prozaik, autor vlasteneckých ód a moralizujících epigramů a bajek.

Syn sedláka, který 1804 zakoupil hostinec v *Krušovicích*, kde K. vychodil školu a pak pracoval u otce v hospodářství. Od 1816 studo-

val na malostranském gymnáziu v Praze až do 5. třídy (1. humanitní). Pro účast na provokaci při návštěvě Františka I. v Praze 1822 (studenti volali Bída! místo Vivat!) uprchl k strýci do Hostimi, kde vstoupil do panských služeb (postupně volontér, písař, kontrolor, důchodní). Zůstal neženat. Ve svém působišti patřil v 60. letech spolu s učitelem F. Vocelkou (1819–1869) a farářem F. Valouchem (1810–1875) mezi uznávané vlastence spisovatele. Pohřben byl v Hostimi.

K. začal publikovat 1821 (jako jeden z mladých přispěvatelů Čechoslava) a z podnětů, které si přinesl z Prahy (klopstockovský klasicismus, bardská poezie, sentimentalismus), vyrůstá celá jeho nevelká literární tvorba, uveřejňovaná do poloviny 30. let; z 60. let je znám jeho rukopisný epigram proti odpůrci pravosti RK M. Bűdingerovi. Psal ódy na Boha, přátelství a hlavně s tématem vlastenectví (mj. motiv básníka – národního věštee); gnómickému a didaktickému zaměření K. poezie odpovídal i žánr bajky (též překlady z G. E. Lessinga), epigramu (také ve formě náhrobního nápisu), v próze aforismus a fiktivní dopis. Jako prozaik uveřejnil mimoto anekdotické příběhy, pověst, mravoučnou a humoristickou povídku; většínou i tu převládá vlastenecky výchovný a moralizující tón. Překladem jedné Tibullovvy elegie se K. zařadil mezi vůbec první jeho české překladatele.

PŘÍSPĚVKY in: ČČM (1833, B K vlasti); Čechoslav (1821–22; 1821 B Českým jinochům); Jindy a nyní (1833, B Nezdárným zpěvcům); Květy české, pokr. Květy (1834–36); – posmrtně (poezie z rkp. pozůstalosti); Věstník bibliografický (1883, s. 62); Věstník Muzejního spolku král. města Rakovníka (1938). ■

LITERATURA: F. A. Urbánek: nekrolog, Věstník bibliografický 1883, s. 62; A. Novák: Klopstockův vliv na poezii českého obrození, LF 1904; M. Hýsek in Literární Morava v letech 1849–85 (1911); F. Jech: Soupis osob literárně, vědecky neb umělecky činných, které se v okrese moravskobudějovickém narodily nebo v něm žily, Sb. vlastivěd. statí o polit. okr. moravskobudějovickém (1927); F. Bařha: Dva zapomenutí veršovci (F. K. a F. Simenec), Věstník Muzejního spolku král. města Rakovníka 1938; B. Pernica in Písemnictví na západní Moravě (1938).

jm, mo

Kodex Gigas

Počátek 13. století

Převážně latinský románský kodex, založený pro potřeby podlažického kláštera, významný raným přepisem Kosmovy kroniky a tzv. Nekrologiem podlažickým.

Pro své rozměry (v průměru 490 × 890 mm) je nazýván též Liber gigas, Gigas librorum, Liber pergrandis, giganteus. Je psán na pergamenových listech (přes 300). Vyniká nádhernou úpravou, je ozdoben románskými iniciálami různých velikostí. Vznikl v benediktinském klášteře v Podlažicích u Chrudimi v první čtvrtině 13. století. Podstatná část kodexu je dílem jediného, anonymního písaře, proto byl vznik K. G. opředen pověstmi o nadpřirozeném původu. K. G. se dostal postupně do kláštera sedleckého, břevnovského, broumovského, zpět do břevnovského a odtud přešel do sbírek Rudolfa II. Během třicetileté války byl odvezen do Švédska, kde je dodnes v majetku královské knihovny ve Stockholmu. 1792 jej zde na svých literárněvědných cestách objevil J. Dobrovský.

K. G. je encyklopedií středověké klášterní učenosti. Obsahuje texty Starého i Nového zákona, historická díla (Josefa Flavia O válce židovské a jeden z nejstarších opisů Kosmovy kroniky), penitenciál, benediktinská řeholní pravidla, později vepsanou hlaholskou a cyrilskou abecedu. Důležitou součástí K. G. je kalendárium, doplněné nekrologiem (tzv. Nekrologium podlažické), jež obsahuje přes 750 převážně českých osobních jmen. Uspořádání textů v rukopise nasvědčuje tomu, že původci do něho vkládali ještě další významy, plynoucí z konfrontace děl.

EDICE: Nekrologium podlažické (ukázky): J. Dobrovský in: Geschichte der böhmischen Sprache und ältern Literatur (1818 → Dějiny české řeči a literatury, Spisy a projevy J. Dobrovského 7, 1936, ed. B. Jedlička); B. Dudík: Forschungen in Schweden für Mährens Geschichte (1852, příloha C; přepis K. Klemminga); V. Flajšhans in Nejstarší památky jazyka a písemnictví českého 1 (1903). ■

LITERATURA: A. Friedl: K. G. (1929). ■ J. Pečírka: Zpráva o rukopisech..., ČČM 1851, s. 98; J. Pláček: Příspěvky k otázce Nekrologu podlažického, LF 1907, s. 101; M. Wojciechowska: O największym kodeksie czeskim, sb. Studie o rukopisech (1964); J. Kolár: K. G. a otázka jeho sémiotické interpretace, ČČH 1991, s. 662.

ms

Kodex göttingenský

2. polovina 15. století

Teologický a politický spis z pozdní doby husitské, předchůce Jenského kodexu.

K. g. je český rukopis nazvaný podle místa uložení (Göttingen v Německu). Jeho slovesnou i výtvarnou předlohou byl pravděpodobně latinský spis Mikuláše z Drážďan *Tabulae veteris et novi coloris*.

Formou politické a invektivní montáže obrazů a textů zobrazuje K. g. téma antiteze Krista a Antikrista. Příběhy a výroky z bible jsou konfrontovány s obrazem nešvarů soudobé církve. Zvláštní místo má v K. g. vyobrazení vojska v čele s Janem Žižkou z Trocnova spolu s částí písně *Ktož sú boží bojovníci*; tento list se liší svým provedením od ostatních částí rukopisu. Obsahově K. g. souvisí s mladším a výtvarně hodnotnějším Jenským kodexem. – Názvem K. g. bývají označována i jiná bohemika uložená v Göttingen. Nejznámější z nich je tzv. *Bellifortis* Konráda Kyesera, příručka o válečnickém umění (první svého druhu v našich zemích), mající vztah ke dvoru Václava IV.

LITERATURA: J. Goll: Bohemica ve sbírce rukopisů knihovny v Göttingkách, ČČM 1873, s. 207; in: *Verzeichnis der Handschriften im Preussischen Staate. Die Handschriften in Göttingen* (Berlín 1893); V. Flajšhans in *Písemnictví české slovem i obrazem* (1901); R. Urbánek: Starší obdoba rukopisu Jenského, rukopis Göttingenský, *Věstník ČAVU* 1952, s. 21; V. Husa: O době a vzniku Jenského kodexu, *Sborník historický* 1957, s. 71; J. Krása in *Rukopisy Václava IV.* (1971, ke K. Kyeserovi).

ms

Josef Kodíček

* 5. 6. 1892 *Praha*

† 4. 2. 1954 *Mnichov* (Německo)

Divadelní, literární a výtvarný kritik, překladatel, dramaturg a scenárista, divadelní a filmový režisér. Příslušník čapkovské generace a jeden z jejích nejvlivnějších kritických mluvčích.

Pocházel z českožidovské rodiny. Po maturitě na Akad. gymnáziu v Praze (1911) vstoupil na právnickou fakultu, studia však nedokončil.

1914–18 prodělal útrapy první svět. války a onemocněl malárií. Od 1911 byl blízkým spolupracovníkem týdeníku *Přehled*, 1913–14 vydavatelem a spoluredaktorem divadelní revue *Scéna*. 1919–27 působil jako redaktor deníku *Tribuna*, kam psal zejména divadelní a výtvarné referáty, po jejím zániku jako dramaturg i režisér Vinohradského divadla (1927–30), kde se zasloužil jak o uvádění novinek světového repertoáru (mj. i o první české nastudování Brechtovy *Žebrácké opery*), tak o prosazování dynamičtějšího scénického projevu. Ve 30. letech byl činný jako volný žurnalista, spolupracovník *Divadla Vlasty Buriana* i jako filmový dramaturg, scenárista a režisér (1931 režíroval vlastní transkripci Čapkovy hry *Loupežník a Langrovy komedie Obrácení Ferdýše Pištory*). Nedlouho před nacistickou okupací odešel do Londýna, kde zůstal i po druhé svět. válce, vzdálen už uměleckého života. 1940–45 byl redaktorem a hlasatelem českého vysílání BBS, 1945–48 vydavatelem měsíčníku čs. ministerstva zahraničí *Central European Observer*. 1951–54 působil jako poradce čs. oddělení Svobodné Evropy v Mnichově, kde i zemřel; křemace se konala v Londýně.

Těžisko K. činnosti bylo v oblasti dramatických umění, v ní se uplatnil jako publicista, překladatel, dramaturg, režisér divadelní i filmový, zejména však jako divadelní kritik silného výtvarného citění. Počátky jeho divadelně kritické aktivity spadají do let před první světovou válkou (1910–14), kdy se kolem nově založených časopisů *Přehled* a *Scéna* začala formovat tzv. druhá vlna české divadelní kritiky (O. Fischer, E. Taussig, M. Rutte, E. Konrád aj.), vyzývající nejenom k tvorbě nového jevištního slohu, ale i k zásadnější a důsažnější proměně vztahu divadla ke skutečnosti. Tím, jak chtěl vrátit divadlu jeho ideovou funkci, působit v něm myšlenkou, ne dojmem, vytvářet, ne líčit, stýkal se tento okruh kritiků s obecnějšími tendencemi evropského divadla, které se postupně vyhranily v teorii i praxi expresionismu. Svou vyhraněnou koncepci divadelní kritiky, která neměla toliko registrovat a hodnotit dosažené výsledky, ale také a především podněcovat nové výboje a razit nové cesty, rozvíjel K. i v letech poválečných. Zvýšený zájem o režijní tvorbu Hilarovu, jak se projevoval v K. divadelních referátech i v jeho speciálních studiích (*Čtvrt století české činohry*, 1937), byl dán tím, že právě Hilar realizoval svými činoherními rezie-

mi teoretické postuláty Scény. K. nejvýznamnější studie jsou obsaženy ve sbornících Nové české divadlo a dokládají jeho vývoj od postexpresionismu k nově nazírané a pochopené věcnosti, který byl souznačný s vývojem Hilarovým. Jako vůdčí kritik tzv. čapkovské generace dostával se K. nejednou do zásadních názorových sporů nejenom s představiteli marxisticky orientované levice, ale i s F. X. Šaldou. Trvalejší hodnotu než K. stali programové a teoretické si podržel jeho profily soudobých českých herců (K. Nolla, X. Longenové, V. Buriana aj.). Jeho činnost překladatelská byla především součástí jeho praktického působení na divadle; vedle toho se zaměřovala na současnou prózu, zejména německou. Svou koncepci divadla se K. pokoušel uplatnit i během své nedlouhé tvůrčí praxe ve Vinohradském divadle, kde se vedle funkce dramaturga představil i deseti režiiemi. K. inscenace usilovaly o renesanci „hereckého“ divadla, nebyly však zakotveny ve vyhraněném dramaturgicko-režijním programu, jak tomu bylo u Hilara. Nejvýznamnější z těchto inscenací bylo nastudování protiválečné hry R. C. Sherriffa Konec cesty (1929) a Brucknerových Zločinců (1930). Obě K. filmové režie z 1931 (Loupežník, Obrácení Ferdýše Pištory) umělecky ztroskotaly a byly soudobou kritikou označeny za fiasko umělecké i hospodářské.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: E. V. Prokop, J. Albert, Jožka, K. Lufovský; j.k., J. K., jk., k., K., K-ček. ■ PRÍSPĚVKY in: Almanach na rok 1914 (1913); Apollon (1924); Čes. slovo (1924–25); Čes. svět (1928–29); Čin (1937); Divadlo (1927–31); Dnešek (1930–31); Kritika (1924); Lid. noviny (1927–34); Lit. svět (1927–28); Magazin Družstevní práce (1933–34); Nár. listy (1920); Nár. osvobození (1927–34); Nár. práce (1926); sb. Nové české divadlo 1918–1926 (1926); sb. Nové české divadlo 1927 (1927); sb. Nové české divadlo 1928–1929 (1929); Panoráma (1933); Prager Mittag; Přehled (1911–1914); Přítomnost (1924–38; 1937 Čtvrt století české činohry); Rozpravy Aventina (1925–28); Rudé právo (1926); Scéna (1913–14); Středisko (1930–31); Světozor (1931–32); Tribuna (1919–28); – posmrtně: Divadelní noviny (1967–68). ■ KNIŽNĚ. Práce o umění: Václav Špála (1927, Musaion 7). – Překlady: Rabbi Nachman: O synu služčině a synu královském (1911, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 18); L. Frank: Člověk je dobrý (1920); F. T. Marinetti: Ohnivý buben (1922, i prem., s U. Dadonem); L. Feuchtwanger: Úspěch (1933) + Oppermannovi (1934). ■ SCĚNICKY. Překlady: R. Walter: Velké umění babické (1928); B. Veiler: Je Mary Duganová vinna? (1929, pseud. E. V. Prokop); T. Bernard: Poklad páně Barneraův (1929,

pseud. E. V. Prokop); F. Bruckner: Zločinci (1930, pseud. E. V. Prokop); F. Molnár: Olympie (1930, pseud. K. Lufovský); R. Bernauer, R. Oesterreicher: Zůstane to mezi námi (1933). ■ REDIGOVAL časopisy: Scéna (1913–14, s jinými), Tribuna (1924–28; 1924 příloha Tribuna literární a umělecká); sborníky: Nové české divadlo 1918–1926 (1926, s M. Ruttem), Nové české divadlo 1927 (1927, s M. Ruttem), Nové české divadlo 1928–1929 (1929, s M. Ruttem). ■

LITERATURA: F. Götz: Spor generací (též o J. K.), Host 3, 1923/24, s. 152; F. X. Šalda: Trojí generace, Kritika 1924 → KP 12 (1959) + Mravy české divadelní kritiky, Kritika 1925 → KP 13 (1963); F. Götz: Česká moderní divadelní kritika, sb. Nové české divadlo 1918–1926 (1926, s. 73); J. Fučík: Divadelní liberalismus (ref. Nové české divadlo 1918–1926), Tvorba 1927 → Divadelní kritiky (1956, znovu 1984); F. X. Šalda: Kávová společnost propírá českou kritiku (o K. kritickém názoru), ŠZáp 5, 1932/33 → Z období Zápisníku 1 (1988) + Obvinění české dramatické kritiky (polemika), ŠZáp 5, 1932/33, s. 223; J. Träger, O naší divadelní kritice, Nová svoboda 1933, s. 126; L. Štoll: Pan K. polemizuje s Marxem, Levá fronta 1933 → Z bojů na levé frontě (1964); jtg. (J. Träger): J. K., Divadelní noviny 11, 1967/68, č. 21.

vk

František Kodým

* 23. 4. 1858 *Horní Kalná* u Nové Paky

† 18. 11. 1924 *Česká Skalice*

Autor črt a drobných obrázků ze života českého venkova pro dospělé i mládež, fejetonista a vyprávěč pověstí, pohádek a didaktických příhod ze života významných osobností, popularizátor zeměpisných, dějepisných a přírodovědných poznatků.

Podepisoval se též F. V. Kodým a F. Vl. Kodým. – Narodil se v rolnické rodině, obecnou školu navštěvoval v Karlově a v Nové Pace, kde absolvoval i školu měšťanskou, poté jeden ročník učitelského ústavu v Jičíně. Z nedostatku hmotného zajištění zanechal studia a působil v 70. letech jako pomocný učitel v Držkově u Semil, na začátku 80. let krátce v Bystřici u Lanškrouna a v Havlovicích u Nového Města n. Met. 1881 byl osvozen od absolutoria školy, složil učitelské zkoušky a 1882 se oženil s dcerou starosty v Úpici. 1884 podnikl cestu do Alp, Slovinska, Charvátska a severní Itálie. V 80. letech učil na škole v Hoříčkách u Čes. Skalice, v 90. letech byl řídícím učitelem v Brzicích u Čes. Skalice a nakonec ve Žďárkách u Hronova.

K. dílo obsahuje nesčíslné množství různorodých příspěvků pro noviny, krajinské časopisy, sborníky a pro periodika určená mládeži. Jeho význam spočívá zejména ve zpřístupňování vlastivědných a přírodovědných poznatků dospělým i mládeži. Knižně vydal několik cestopisů po Krkonoších a jejich okolí (*Na výletech, Procházka po Krkonoších*) i ze své cesty po severní Itálii (*Z domova i z ciziny*). Kompilační ráz mají jeho popularizační spisy o bojích křesťanů s tureckým nebezpečím (*Obrázky z dějin Turků*), o životě v Africe (*V zemi tajemné*) a o poznatcích soudobé astronomie (*Z tajností vesmíru*). Zvláštní místo v této činnosti zaujímají K. didakticky zaměřená, vážná i veselá drobná exempla ze života významných osobností českých a světových dějin, vědy a kultury (*Na cestu životem, Příklady a pobídky, Vzorové a pobídky*); nevyhnul se ani oslavnému spisu o císaři Františku Josefovi I., jeho rodině a předcích (*Vzorové vznešení*). Vedle rozsáhlé fejetonistické tvorby zabývající se ryze pragmaticky dobovými otázkami vlastenecké výchovy v rodině, školství, dívčího vzdělání, postavení učitele ve společnosti i osudů české knihy (*Proudem doby, V duchu doby*), se K. pokoušel i o beletrii. Zpracoval podle strohých záznamů v literatuře nebo přímo podle ústního podání lidové pověsti, jež se nejčastěji dotýkají původu místních názvů ve východních Čechách a na Moravě, dále psal pohádky s postavou Krakonoše (*V dětském světě, Pod lipami*) a malé obrázky a črty ze současného života vesnice v rodném Podkrkonoší. Jsou vesměs založeny na nepřilíh výrazné kresbě figurek nebo na prostém vyprávění drobných příhod, zpracovaném s nenaplněnými beletristickými ambicemi; navíc prózy určené mládeži obsahují notnou dávku didaktiky a nezřídka i sentimentality (*Ve stínu hor, V zátiších, Vážně i žertem*).

PSEUDONYM, ŠIFRY: Karlovský; K., -ý (oboje Hlídka literární). ■ PŘÍSPĚVKY in: Beseda učitelská (od 1886); Besedy lidu (1894); Besídka malých (1880–1902); alm. Blahé, zlaté mládí (1884); Budečská zahrada (1877–89); Čech; Čes. rodina; Čes. škola; Českomoravský národní kalendář; Čes. čtenář; Domáci hospodyně (1886); Hlas národa (od 1886); Hlídka literární (1885–94); Hradecký Polaban; Jarý věk (1884); Jičinský obzor; Jitřenka (Polička, 1889–90); alm. Květnice mládeže (Nové Město n. Met. 1885); Koleda (Olomouc, 1878); Komenský; Krakonoš (Jičín); alm. Kvítí z luhů metujských (Nové Město n. Met. 1883); Lit. listy (1880–87); Malý čtenář (1883–99); Matice dítek; Národ a škola; Nár. politika

(1886); Naši mládeži; Opavský týdeník; Pedagogium; Pěstoun (Polička); Polabské noviny (Kolín); Pokrok (od 1877); alm. Pomněnky od Metuje (Nové Město n. Met. 1882); Posel z Budče; Pražské hospodářské noviny; Ratibor; alm. Růžový keříček; Slavia; Slovanský sborník; Šumavan (Klatovy); Švanda dudák (1892); Štěpnice; Učitelské noviny; Včelka (1888); Vesna (Brno, 1883–87); Vídeňský věstník; alm. Z české školy (Čes. Brod 1884); Zábavné listy (od 1879); Zlaté klasy (Písek); Zlaté listky (Písek); Ženské listy (1877). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a popularizace naučných poznatků*: Obrázky z dějin Turků (P pro ml., b. d., 1879); V zemi tajemné (P 1880); Na cestu životem (PP 1881); Proudem doby (FF, b. d., 1884); Na výletech (cestopis pro ml., b. d., 1885); V dětském světě (PP pro ml., 1885); Pod lipami (PP pro ml., 1886); Ve stínu hor (PP 1886); Vzorové vznešení (PP pro ml., 1888; přeprac. a rozšíř. 1898 s tit. Císař a král František Josef I. a doba jeho půlstoletého panování); Národní pohádky a pověsti (1890); Příklady a pobídky (PP pro ml., 1890); Procházka po Krkonoších (cestopis, 1892); Vzorové a pobídky 1, 2 (PP pro ml., b. d., 1892, 1894); V duchu doby 1, 2 (FF 1893); Z domova i z ciziny (PP 1893); Z tajností vesmíru (P 1897); V zátiších (PP 1902); Vážně i žertem (PP 1913). – *Ostatní práce*: Průvodce po Krkonoších (1878); Rady a pokynutí o zařizování a správě knihoven (1881); O vychovávání mládeže v našich domácnostech (1884); O spiritismu a jeho naukách (b. d., 1884); O zdravotnictví ve škole (1885); Práva a povinnosti místních školních rad a místních dozorců školních (1889); Kniha o slušném chování (b. d., 1896); O slušném chování mládeže (1905). – *Výbor*: Co babičky vypravovaly (PP 1893, zejm. z knih V dětském světě a Pod lipami). ■ REDIGOVAL edici: Volné listy. Sbirka spisů obecně poučných (Hradec Král., 1890, 1 sv.). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Boleslav Jablonský, učitel mládeže (antologie s předmlouvou, 1882). ■

LITERATURA: -ý (F. Dlouhý): ref. Proudem doby, Lit. listy 1884, s. 138; -aue- (H. Pittauer): ref. V dětském světě, Lit. listy 1885, s. 88; ● ref. Ve stínu hor: F. V. Vykoukal, Hlas národa 10. 12. 1886 + Světozor 1886, s. 606; V. Vítězný, Lit. listy 1886, s. 109 (k tomu F. V. K.: Několik slov ke kritice spisku Ve stínu hor a V. Vítězný: Dopověď posuzovatelova, oboje Lit. listy 1886, s. 163) ●; -aue- (H. Pittauer): ref. Pod lipami, Lit. listy 1887, s. 109; J. Smutný: ref. Proudem doby (nové vyd.), Lit. listy 1888, s. 296; an.: F. V. K., Besídka malých 12, 1890/91, s. 58; J. Horský: ref. V duchu doby, Hlídka lit. 1894, s. 383; an.: F. K., Naše kniha 1924, s. 183; O. Pospíšil: F. K., Úhor 1925, s. 19.

zp

Václav Koenig

* 22. 10. 1897 *Praha*† 5. 9. 1944 *Mnichov* (Německo)

Novinář, překladatel z ruštiny, uvádějící k nám významná díla sovětské prózy.

Psal se též König. – Po maturitě na gymnáziu v Praze (1916) narukoval jako jednoletý dobrovolník k pěšímu pluku. Po návratu ze svět. války se v lednu 1919 stal zaměstnancem tiskového odboru prezidia min. rady v Praze a stálým spolupracovníkem vládních Pražských novin (od 1920 vycházely s tit. Československá republika). Od 1923 byl redaktorem Lid. novin (psal politické články zaměřené k slovanské a ruské problematice a vedl automobilistickou a leteckou rubriku); ve 30. letech byl spolupracovníkem Čes. slova, znovu Čs. republiky, motoristického týdeníku ČAS (od 1932) a nakonec redaktorem ČTK (v hodnosti rada tiskové služby). K. koníčkem byl sport, zejm. automobilismus; 1935 podnikl s automobilovým závodníkem F. Turkem aerovkou cestu z Prahy do Moskvy (zde byl jako novinář v době podepsání československo-sovětské smlouvy) a do Tbilisi. Od 1922 až do své smrti byl blízkým přítelem autorky folkloristických studií N. Melnikové-Papouškové; jazykově upravoval všechny její česky psané práce a doprovázel ji při studijních cestách po Slovensku. Od počátku nacistické okupace byl ilegálně činný, napojen zpravodajskovojským posláním na skupinu podplukovníků Balabána a Mašina. V prosinci 1941 byl zatčen, do 1943 vězněn na Pankráci, pak odsouzen lidovým soudem v Norimberku k smrti; před popravou v Mnichově byl 11 měsíců v samovazbě.

K. byl politickým novinářem se zájmem o kulturně politickou problematiku soudobého Ruska. Ovládl (jako samouk) velmi dobře ruský jazyk a začal ve 20. letech překládat pro přední pražská nakladatelství (Aventinum, Odeon, Melantrich, Kvasnička a Hampl aj.) ruskou prózu; zaměřoval se především k umělecky pozoruhodným novinkám prózy sovětské, mezi jejíž první tlumočníky a propagátory patřil (Pilňak, Zamjatin; soustavně překládal práce I. Erenburga). Své překlady provázal i časopiseckými informativními statěmi a rozhovory se sovětskými autory (např. v Rozpravách Aventina); byl i vynikajícím tlumočnickem mluveného slova

(překládal přednášky a vystoupení sovětských autorů v Praze, 1935 např. S. M. Treťjakova, A. I. Bezymenského aj.). Z ruské divadelní klasiky přeložil Suchovo-Kobylinův Proces a dvě komedie Gogolovy (Ženitbu pro Umělecké studio režiséra V. Gamzy, s nímž byl spřátelen).

ŠIFRA: g. ■ PŘÍSPĚVKY in: Cesta (1926); ČAS, list motoristů (od 1932); Čes. slovo (od 1930); Českosl. republika (od 1920, pak 1932); Kmen (1928); Lid. noviny (od 1923; 1931 překl. J. I. Zamjatin: Desetiminutové drama, 1932 překl. I. Ilf, J. Petrov: Milionář v SSSR); Nár. osvobození (1935); Právo lidu (1935); Pražské noviny (1919–20); Přítomnost (1926–32); Rozpravy Aventina (1926–31); Sobota (1930); Světozor (od 1927). ■ KNIŽNĚ. *Překlady*: N. V. Gogol: Revizor (1926); B. A. Pilňak: Povídka o nezhaseném měsíci (1927); L. N. Sejfullina: Provinilci (1927); J. I. Zamjatin: My (1927); F. M. Dostojevskij: Deník spisovatelův 1, 2 (1927); L. M. Leonov: Konec drobného člověka (1927) + Kasař (1929); I. G. Erenburg: Rvác (1927) + Nesnáze kavárenského povaleče (1927) + Historie jednoho léta (1927) + V průtočné uličce (1928) + Bouřlivý život Lazika Rotschwanze (1928) + 10 HP (1930) + Gracchus Babeuf. Spiknutí Rovných (1931); D. S. Merežkovskij: Ne mír, ale meč! (1928) + Přicházející Chám (1928) + Napoleon (1929) + Mesiáš (1929) + Tajná moudrost Východu (1936: Babylón, Tamnuz, Tajemství tří); L. N. Tolstoj: Vojna a mír (1929, 3. díl); M. Gorkij: Bosáci (1929) + Foma Gordějev (1929) + Pytel neštěstí (1932); H. Kelsen: O podstatě a hodnotě demokracie (1933); M. A. Aldanov: Klíč (1934). ■ SCĚNICKY. *Překlady*: N. V. Gogol: Ženitba (1927); A. V. Suchovo-Kobylin: Proces (1934). ■ USPOŘÁDAL *sborník*: Politická kronika Pražských novin. Činnost vlády a Národního shromáždění 1937 (b. d., 1938). ■

LITERATURA: sb. In memoriam V. K. (1946). ■ -á- (J. Rybák): Jsou u nás překlady z ruštiny špatné?, Haló noviny 23. 10. 1935; F. Bauer: O kom se ještě nepsalo, Svob. slovo 4. 9. 1945; J. Hrabánek: Vzpomínka na V. K., Svob. noviny 7. 9. 1945; kd (E. Konrád): ref. sb. In memoriam V. K., Svob. noviny 19. 12. 1946; O. Štorch-Marién in Ohňostrož (1969).

//

Josef Koenigsmark

* 1. 1. 1916 *Plzeň*† 16. 1. 1993 *Praha*

Autor kabaretních textů, revuí, libret k operetám a muzikálům, povídkář, básník a překladatel.

Zpočátku publikoval pod jménem Joe Koenigsmark. – Syn úředníka, vystudoval 1935 reál.

gymnázium v Plzni, 1939 právnickou fakultu UK v Praze (doktorát 1945); pak byl zaměstnán v Ústředním svazu průmyslu v Plzni. 1941 se oženil (manželka Alena, nar. 1919, malířka, syn Alex, nar. 1944, scenárista a dramatik). 1944–45 byl pro ilegální činnost vězněn, od 1945 pracoval opět v ÚSP, do 1949 v Karl. Varech a do 1950 v Plzni, 1950–52 v Kovoslužbě, pak jako vedoucí umělecké výroby v Plzni, 1956–58 byl dramaturgem Krajského domu osvěty v Plzni, 1960–63 uměleckým vedoucím Divadla Alfa v Plzni (zde též režíroval řadu her), 1963–67 šéfdramaturgem a režisérem Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého v Praze a do 1970 šéfredaktorem Západočeského nakladatelství v Plzni; během svého divadelního působení hostoval jako režisér v Brně, Teplicích, Olomouci, San Francisku a v několika ochotnických souborech. Po několika letech svobodného povolání odešel 1976 do důchodu. Navštívil mnoho evropských zemí, 1967 byl na delším pobytu v USA.

K. mladistvé sbírky, zaměřené spíše k ideji než k náladě, kolísají mezi portréty literárních či biblických postav a věcným vyjádřením jinošského dychtění i smutku. Rýmová obratnost básnických začátků se po více než dvacetiletém odmlčení připomněla v písňových textech kabaretů a revuí. V těchto volně řazených pásmech se navzájem spojují různé žánry a styly a střídá se přitom lehký zábavný tón s aktuálními satirickými invektivami. Největšího ohlasu se dostalo hned prvnímu kabaretu (*BA PO PO*), který parodicky a s bohatstvím slovních hříček aktualizoval klasické pohádky. Po povídkách *Motýlí kvas*, vyrovnávajících se s osudem německého národa za druhé světové války, využil K. svých oblíbených hravě parodických a ironizujících postupů v povídkách science fiction *Nekonečné konečno*. Kromě publikovaných překladů her (zvl. ze slovenštiny) pořizoval K. pro plzeňské divadlo překlady operet a oper převážně z němčiny. – Za války přispíval do rozhlasu pod pseudonymem Josef Schovanec, od 1960 napsal množství rozhlasových skečů, her a reportáží a též několik pořadů pro televizi. V samizdatové edici Petlice vyšla 1978 básnická sbírka *Sny nedosny: verše 1967–1975*.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Josef Leden, Josef Schovanec; -jk-, §§. ■ PŘÍSPĚVKY in: Ahoj; Čes deník (Plzeň, od 1934); Divadelní listy; Divadlo; Květen; Lit. noviny; Ochotnické divadlo; Pravda (Plzeň). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o divadle*: Láska a sklo

(BB 1934, pod jm. Joe Koenigsmark); Kainovo znamení (BB 1935, pod jm. Joe Koenigsmark); Písňe snů (BB 1936); *BA PO PO* (kabaret, 1960, prem. 1959, s jinými); Dědeček v oleji (kabaret, 1961, s J. R. Pickelem, i prem.); Základy dramaturgickej a režijnej práce (Bratislava 1964, s J. Votrubou); Motýlí kvas (PP 1969); Nekonečné konečno (PP 1970); Sny a nesny (BB 1990); Prorok se vrací (R 1992). – *Překlady*: M. Kukučín: Neprobuzený (1956); V. V. Hurban: Závěje (1956) + Zem (1958); M. Baľucki: Když ptáčka lapají... (1957, úprava); H. Keller: Setkání 1957 (1959). ■ SCÉNICKY. *Libreta*: Cirkus Humberto (opereta podle E. Basse, 1956, hudba J. Kříčka); Žichovičtí půlpáni (opereta, 1956, hudba K. Polata); Čert jde do finále (muzikál, 1960, hudba J. O. Karel); Strýček, gramofon a já (revue, 1960); Plzeň je krásná (revue, 1962); Věčně štěkají kolty (kabaret, 1962); Kdo to udělal (kabaret, 1962, s I. Rehákem); Co tomu řeknou lidé (muzikál, 1963, s E. Reinwaldovou, hudba J. O. Karel); Rukavičky pana Tartuffa (kabaret, 1963, s I. Rehákem); DĚ PO PO (kabaret, 1963); Limonádový Joe (muzikálová úprava hry J. Brdečky, 1964, hudba J. Rychlík, V. Hála); Kouzelné rukavice (1965, hudba Z. Cón); Divoká řeka (1967, hudba A. Fried); Otec Kondelík a ženich Vejvara (muzikál podle I. Herrmanna, 1968, hudba V. Hála, J. Malásek, J. Bažant). ■ REDIGOVAL časopisy (studentské, Plzeň): Kruh (1934–35), S 35/36 (1935–36), Čas (1936–37); *sborník*: Jiráskova Hronova ÚDLT (1956). ■

LITERATURA: ● ref. BA PO PO: L. Veselý, LitN 1959, č. 26; J. Hach: Květen 1959, č. 6; kn (K. Nešvera), Svob. slovo 28. 4. 1959 ●; P. Wiesner: ref. Dědeček v oleji, LD 4. 2. 1962; B. Polan: ref. Motýlí kvas, Večerní Plzeň 13. 2. 1970.

pb

Alois Bohumil Kohout

* 26. 10. 1897 *Krucemburk* (Křížová) u Hlinska
† 27. 4. 1977 *Praha*

Prozaik zachycující erotická úskalí moderního života, autor knih pro mládež; vydavatel a nakladatelský redaktor.

Pocházel z tkalcovské rodiny. Po absolvování dvouleté obchodní školy působil od 1923 v Praze jako redaktor: nejdříve v nakladatelství Sfinx B. Jandy (od 1931 se zde stal o vydávání Lit. novin), od 1935 u L. Mazáče, od 1948 v Družstevní práci. Za tu dobu se neúspěšně pokusil založit vlastní nakladatelství: 1938 *Žlutý stůl* (vyšla jediná kniha, a to Rectus: *Legenda o sv. Husovi*, a jediné číslo „měsíčníku pro literaturu a zájmy generační“ *Žlutý stůl*) a 1946 pod hla-

Kohout

vičkou A. B. Kohout. Nakladatelství historických románů; tehdy získal koncesi na vydávání spisů historických a vzdělávacích (1947–48 vyšly v jediné edici Knihovna bílého lva tři romány J. Slezáka, vl. jm. F. Schustera). Pohřben byl v Praze na Olšanských hřbitovech.

Do literatury vstoupil K. baladicky laděnou novelou *Bílá noc* s konvenčně pojatým tématem lásky mladého muže k vdané ženě. V románu *Červnový mrak* mladý hrdina získává těžkou životní zkušenost z neuváženého poměru s pohlavně nemocnou prostitutkou. Román do detailů zachycuje procedury pacientovy fyzické i psychické léčby. Prózy pro mládež těží z K. vzpomínek na dětství prožité v malém městečku na Vysočině.

ŠIFRY: -abek., A.B.K., kreslená značka nakladatelství Žlutý stůl. ■ PŘÍSPĚVKY in: Žlutý stůl (1938); Hovory bílého lva (1947). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Bílá noc (P 1932); Červnový mrak (R 1935); Hadí květ (P 1936); Až na konec světa (P pro ml., 1944); Dědečkův rok. 1. Zima (P pro ml., 1946). – *Ostatní práce*: A. B. Kohout oznamuje zahájení svého vydavatelství Žlutý stůl (nakl. brožura, 1938); Pokyny pro mladé autory sružené okolo Žlutého stolu (nakl. brožura, 1938). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Žlutý stůl (1938), Hovory bílého lva (1947). ■

LITERATURA: ● ref. *Bílá noc*: m. n. (Novotný), LidN 10. 8. 1932; Nk. (B. Novák), RA 7, 1931/32, s. 272; K. Sezima, Lumír 58, 1931/32, s. 531; -a, LitN 1932, č. 9 ●; ● ref. *Červnový mrak*: F. Kafka: Poznámky psychiatra k románu A. B. K. ... LitN 7, 1934/35, č. 14; K. Sezima, Lumír 61, 1934/35, s. 404; Ot. Štorch Marien, Elán 5, 1934/35, č. 6; -vka (M. Hlávka), Studentský časopis 14, 1934/35, s. 198; m.h. (Holas), Rozhledy 1935, s. 44; Nk. (B. Novák), LUK 1935, s. 156; j. t. (Taufer), Index 1935, s. 34 ●; ● ref. *Až na konec světa*: kp (K. Polák), PL 2. 12. 1945; -šp- (F. Kašpar), NO 2. 12. 1945 ●.

dv

Kohoutek

1922–1930

Dětský beletristický a obrázkový časopis pro proletářskou mládež, později informační a agitační tribuna organizace Mladý průkopník.

Podtitul: Časopis proletářských dětí. – *Redaktoři*: odp. redaktor 1922–15. 11. 1925 (roč. 1–4, č. 5) A. Zápotocký; 1. 12. 1925–1930 (roč. 4, č. 6–roč. 8) J. Haken. Pořadatel 1922–15. 3. 1925 (roč. 1–3, č. 14) A.

Doležal. Od roč. 3 nejsou na tit. listě žádné údaje o redaktorech, doplněno podle tiráže, kde do č. 6 z 15. 2. 1923 (roč. 1) je na rozdíl od tit. listu uváděn jako odp. redaktor A. Doležal. – *Vydavatelé*: 1922–15. 11. 1925 (roč. 1–4, č. 5) A. Zápotocký; 1. 12. 1925–1930 (roč. 4, č. 6–roč. 8) J. Haken, oba v zastoupení tiskového výboru KSČ. – *Nakladatel*: roč. 1–2 (1922–24) tisková komise KSČ, roč. 3–4 (1924–26) Komunistické nakladatelství a knihkupectví, Praha; dále neuváděno. – *Periodicita*: během škol. roku kromě prázdnin. 1922/23 (roč. 1) měsíčník, od října do června 10 čísel (s vánočním dvojčíslem); 1923/24–1929/30 (roč. 2–8) čtrnáctideník: 1923/24 (roč. 2) od 15. 9. do 15. 6. 20 čísel (s vánočním dvojčíslem); 1924–25 (roč. 3) od 1. 9. do 15. 6. 20 čísel (s vánočním dvojčíslem, 1. 1. nevyšel); 1925/26 (roč. 4) od 15. 9. do 15. 6. 20 čísel (s vánočním dvojčíslem); 1926/27 (roč. 5) od 1. 9. do 15. 6. 20 čísel; 1927/28 (roč. 6) od 15. 9. do 1. 7. 20 čísel; 1928 (roč. 7) od 1. 10. do 15. 11. 4 čísla, pak časopis zastaven; 1929/30 (roč. 8) nepravidelně: od 1. 11. do 18. 2. 8 čísel, pak trvale zastaven. V srpnu 1928 vyšla prázdninová příloha k roč. 7 nazvaná Mladý průkopník.

K. byl jediný dětský časopis 20. let, který stál na pozicích proletářské revoluce, komunismu a internacionalismu. Byl jedním z prostředků komunistické strany, jak získat mládež pro svou politiku a jak z ní vychovat uvědomělé komunisty. K dosažení tohoto cíle orientoval K. všechny literární žánry, které tiskl: povídky, básně, zprávy, reportáže, kreslené seriály, různé zaměřené rubriky, anekdoty, dopisy čtenářů, písně s notovým záznamem i reprodukce výtvarných děl. Vlastní ráz vtiskl časopisu učitel A. Doležal (odp. redaktoři, členové ÚV KSČ, spíše časopis chránili svým postavením, případně poslaneckým mandátem), i když později nebyl jmenovitě uváděn, aby nebyl existenčně ohrožen. Pro K. psali verše, povídky a články Z. Ančík, F. Branislav, J. Hostáň (pseud. Faun a Jaja), M. Majerová (1928 zde otiskovala na pokračování první verzi své povídky Bruno), H. Malířová aj., debutoval zde patnáctiletý M. Bureš (pseud. Spartakus). K. přinášel komentované ukázky z děl současných i starších autorů českých i světových (P. Bezruč, S. Čech, J. Hora, B. Němcová, S. K. Neumann, J. V. Sládek, J. Wolker; A. Blok, M. Gorkij, S. Jesenin, L. N. Tolstoj aj.). Kmenovými autory K. byli též dělniční přispěvatelé (A. Hora, železničář ze Zdic). Uváděl i ukázky z děl hudebníků a výtvarných umělců (B. Smetana; F. Bidlo, P. Kotík, V. Mašek, V. Špála, J. Urban). Literární úroveň časopisu byla v prvních čtyřech ročnících vysoká. Od roč. 5 změnil K. nejen svůj vnější vzhled,

ale i náplň. Verše a beletrie ustoupily do pozadí a hlavní obsah tvořily nepodepsané agitační články, reportáže (především ze života dětí v SSSR), hesla, výzvy a revoluční popěvky. Výrazně vzrostl počet rubrik sestavených z dopisů čtenářů. Z výtvarného umění se téměř výhradně uplatňovala reportážní fotografie.

K. vyvolal řadu protestních akcí představitelů školství, církve a armády. To mělo za následek zákaz časopisu ve školách, přísný dohled cenzury a stále častější konfiskace. 1928 byl K. (roč. 7) na půl roku zastaven. Všechna čísla posledního, neúplného roč. 8 pak vyšla opravena po konfiskaci a články byly znovu konfiskovány. V únoru 1930 byl K. zastaven natrvalo.

LITERATURA: Svbd (O. Svoboda), Úhor 1922, s. 168 + Úhor 1923, s. 12, 95; an.: Konečně, Úhor 1925, s. 84; Svbd (O. Svoboda), Úhor 1925, s. 120; an.: Rudí Herodesové, Národ 27. 12. 1926; O. Pospíšil, Úhor 1927, s. 67; Spinosus, Fronta 3, 1929/30, s. 152; J. Šlajer, Štěpnice 5, 1951/52, s. 587; S. Jarošová: Dětský časopis K., ČLit 1954, s. 58; St-: Hrst vzpomínek na K., ZM 1973, s. 29; N. Siegllová: Básnická tvorba v K., časopisu proletářských dětí, ČMM 1976, s. 97 + K počátkům socialistické literatury pro mládež, ČLit 1978, s. 343.

sm

Leopold Kochman

* 13. 11. 1847 *Nové Strašecí*
† 15. 5. 1919 *New York (USA)*

Básník, vydavatel dělnických písní, jeden z průkopníků českého socialistického hnutí, publicista.

Pocházel z učitelské rodiny. Po vyučení pracoval jako mlynářský dělník, ze zdravotních důvodů řemesla brzy zanechal a otevřel si krupařský krám v Karmelitské ul. na Malé Straně v Praze. V 70. letech navázal styk s průkopníky socialismu, zvláštní přátelství ho pojilo s J. B. Peckou. 1876 se účastnil schůzky sociálních demokratů (v tzv. Žlutém domku), na níž byl zatčen. Od 1877 psal do socialistických časopisů *Budoucnost* a *Dělnické listy* především úvahy ekonomického charakteru. 1882 byl společně s J. B. Peckou, L. Zápotockým a dalšími obžalován ve velkém protisocialistickém procesu a odsouzen na rok do vězení. Využil dočasného propuštění před nástupem trestu, odjel do USA a usídlil se

v New Yorku. Zde vstoupil do redakce časopisu *Dělník americký*, sblížil se s anarchistickým hnutím a 1884 založil anarchistický týdeník *Proletář*. Později se vrátil do sociální demokracie, pracoval v redakci časopisu *Hlas lidu*, psal do krajských amerických časopisů a vydal několik dnes nedostupných socialisticky orientovaných brožur; brzy po příchodu do Ameriky přeložil a poprvé v češtině vydal Marxův a Engelsův *Manifest komunistické strany*. Zemřel zcela zapomenut a opuštěn.

K. za života otiskoval své verše a texty písní v socialistických časopisech a letáčích; většinou však byly rozšiřovány opisováním a ústním podáním a publikace se dočkaly až ve zpěvnících dělnických písní. Nejdůležitější z nich je K. vlastní dvoudílný sborník *Dělnická poezie* vydaný 1891 a 1893 v New Yorku, do něhož uložil i většinu svých básní a písňových textů. K. poezie obsahuje jednak rozsáhlé výzvy a osobní vyznání autora-socialisty (největší ohlas měla rozsáhlá báseň *Proč jsem socialista*, v níž pateticky zobrazil rozpor mezi hodnotou dělníkovy práce a jejím odměňováním), jednak satirické výpady proti státnímu byrokratismu, frázovitému měšťáckému vlastenectví, církvi a náboženství. Satirické verše sloužily často jako texty písní zpívaných na známé melodie; někdy byly K. nové texty v ironickém vztahu k textům původním, např. v parafrázi písně *Kde domov můj?* básnický oslavil hrdiny Pařížské komuny a účastníky protestního shromáždění na chigaském Haymarketu 1886. Některé K. verše přežily jako písňové texty v ústním podání ještě druhou světovou válku.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Hesiod, Vive la liberté; Leo K., V. L. L. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Budoucnost* (1877–79); sb. *Dělnická poezie* 1, 2 (New York 1891, 1893); *Dělnické listy* (Víděň, 1880–81); *Dělník americký* (New York, 1882–86); *Díblík* (New York, 1880, pak 1885–89); *Hlas lidu* (New York, 1886–92); *Kalendář dělnictva československého* (1878); sb. *Písně dělnické* (New York 1877); *Pochodeň* (1880–81); *Proletář* (New York, 1884–85); *Zábavné listy* (New York, 1882–86); *Zpěvník českých dělnických písní* (Chicago 1887). ■ KNIŽNĚ. *Překlady*: K. Marx, F. Engels: *Komunistický manifest* (New York 1882); P. Lafargue: *Právo na lenošení* (New York 1887). ■ REDIGOVAL *časopisy* (New York): *Proletář* (1884–85), *Díblík* (1885–89), *Hlas lidu* (1886). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: *Dělnická poezie* 1, 2 (New York, 1891, 1893). ■

LITERATURA: R. Illový in *Československá poezie sociální* 4 (1925); J. Petrmichl in sb. *Poslední bitva vzplála* (1951); sb. *Průkopníci socialismu u nás*

Kochman

(1954); *in sb.* Dělnické písně 1, 2 (1958, ed. V. Karbusický, V. Pletka; zde též nejúplnější edice K. písňových textů a básní).

vf

Marie Kojecká-Karásková

* 2. 2. 1904 *Praha*

† 6. 4. 1976 *Praha*

Překladatelka z rumunštiny, orientující se na soudobý sociální román, novinářka.

Po absolvování gymnázia E. Krásnohorské v Praze (mat. 1925) začala na filoz. fakultě UK studovat anglickou literaturu a slovanské jazyky. 1926 se provdala za J. Kojeckého (1902–1945 Bergen Belsen), novináře, pozdějšího vydavatele časopisů *Silný stát* a *Palcát* a redaktora *Bafových časopisů* ve Zlíně (1939–45 vězněn v koncentračním táboře). 1926 odjela s manželem do Rumunska (byli zde zaměstnáni na čs. vyslanectví), kde studovala jako stipendistka na univerzitě v Bukurešti a osobně se poznala s významnými rumunskými spisovateli (Rebreanu, Ardeleanu, Sadoveanu). 1934–44 pracovala ve zpravodajské agentuře Centropres v Praze, 1944–45 byla totálně nasazena u fy Philips, od 1945 působila opět v Centropresu.

K. se u nás jako jedna z prvních věnovala překládání rumunské literatury, přičemž se zaměřila především na díla s výraznou sociální tematikou (M. Sadoveanu). V časopisech (zejm. *Venkov*) uveřejňovala překlady z prozaické i básnické tvorby dalších rumunských autorů (např. C. Aldea, I. L. Caragiale, O. Goga), které provázela komentáři, informovala rovněž o aktualitách rumunského literárního života, o národních a folkloristických zvlátnostech, psala fejetony. Ojedinelé publikovala časopisecky vlastní povídky.

PŘÍSPĚVKY *in:* Českosl. republika; Dnešní Rumunsko; Domov našich žen; ELK; Květy; Lit. noviny; Nár. listy; Nár. osvobození; Nový svět; Panoráma; Svob. noviny; Severočeský deník; *Venkov*; Zemědělské noviny. ■ **KNIŽNĚ.** *Překlady:* L. Rebreanu: *Les oběšených* (1928) + *Jon* (1929, podp. M. Kojecká); C. Petrescu: *Paříž východu* (1930, s J. Kojeckým); C. Ardeleanu: *Diplomat, koželuh a herečka* (1931, s J. Kojeckým); M. Sadoveanu: *Tři jezdcí* (1938, podp. M. Karásková-Kojecká) + *Po řece připlul mlýn* (1939, podp. M. Karásková-Kojecká), + *Mitrea Kokor*

(1950); Z. Stancu: *Bosý* (1949, podp. M. Karásková-Kojecká); A. Sahia: *Výkřik* (1950, podp. M. Karásková-Kojecká); I. L. Caragiale: *Ztracený dopis* (1953, s jinými). ■

LITERATURA: *ju.:* ref. překl. *Jon*, *Čes. slovo* 22. 8. 1929; *ŠK:* ref. překl. *Po řece připlul mlýn*, *LidN* 27. 2. 1939.

zk

Václav Hanuš Kokořínský

* 16. 9. 1824 *Mělník*

† 2. 2. 1849 *Praha*

Předčasně zemřelý básník, prozaik, publicista a redaktor. Publikoval subjektivní a úvahovou lyriku, aktuální zaměření mají jeho epigramy a povídkové obrazy ze soudobého života.

VI. jm. Václav Reischel. – Syn obuvníka. Vystudoval Akad. gymnázium a filozofii v Praze; nechtěl se stát knězem, zanechal studií a věnoval se spisovatelství. 1848 se účastnil národního a politického ruchu, byl členem *Svornosti* a pracoval v redakci *Havlíčkových Nár. novin*. Zemřel na souchotiny.

Většinu časopisecky publikovaných prací K. tvoří populárně naučné články (místopis, vlastivěda, zahraniční literatura) a drobná publicistika (anekdoty, humoristické a satirické glosy); velký ohlas měla jeho kritika dramatu J. J. Kolára *Monika*, kterou označil za plagiát *Byronova Wernera*. Svými články v *Nár. novinách* podporoval *Havlíčkův* program a patřil mezi jeho nejlepší spolupracovníky. Část básnické tvorby K. obsahuje subjektivní a reflexivní lyriku, která i v projevech melancholie nebo metafyzické touhy vypovídá o konečných jistotách náboženské viry, druhu částí jsou dobově aktuální epigramy (fašné, formální, prospěchářské vlastenectví aj.); společenským posláním odpovídají směru, jež určoval K. *Havlíček* satirickým příspěvkům v *České včele*. V souladu s momentální orientací české prózy v polovině 40. let jsou také K. povídky jak svou poetikou (žánr povídkových obrazů ze života), tak látkou (český *venkov*) i tendenčně pojatou problematikou (žádoucí podoba českého učitele, majetkové spekulace v konfliktu s citovou opravdovostí). Z časopisu *Květy* byla přetištěna jediná knižní publikace K., povídka *Posvěcení ve škole*, končící nepřímou výzvou k zakládání kroužků, v nichž by se sami učitelé učili češtině. – Literár-

ní pozůstalost K. shromáždil jeho přítel a odevzdal jí 1882 časopisu Mělničan, který z ní otiskl jen jednu povídku.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: V. H. Kokořínský, Václav Hanuš Kokořínský, Václav H. Schelrei; V. H. K., V. H. Kok-ý. ■ PŘÍSPĚVKY in: Časopis pro katol. duchovenstvo (1846); Čes. včela (1844–47); Květy (1846–47; 1846 P Posvícení ve škole, 1847 P Ženich z města, ref. o Monice J. J. Kolára); Nár. noviny (1848); Poutník (1846–47); Pražské noviny (1846–47); – posmrtně: Včela (1850); Mělničan (1882). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Posvícení ve škole (P 1846). ■

LITERATURA: ● úmrtní oznámení (an.): Pražský večerní list 4. 2. 1849; Nár. noviny 4. 2. 1849 ●; an.: Vlastenecké vzpomínky z doby před rokem 1848, Světozor 1875, s. 211; an.: Idylka v redakci Havličkově, Večerník PL 25. 11. 1915; M. Hýsek: Zapomenutý Mělničan, Čtvrtky kroužku přátel prof. J. Voborníka 2, 1934; M. Hýsek in Ztrhané struny zvuk (1940, též ukázky poezie); V. Maršíček in Chlapecké srdce mi zemřelo (1983, též ukázka poezie).

dh

Jan Stanislav Kolár

* 11. 5. 1896 *Praha*
† 30. 10. 1973 *Praha*

Filmový režisér a scenárista, autor prací o filmu, novinář a dramatik.

Podepisoval se též Jan Kolár. – Otec byl obchodním zástupcem, bratranec Erik K. (1906–1976) profesorem na loutkářské katedře AMU, synovec Martin Turnovský (nar. 1928) je dirigentem. K. maturoval 1915 v Praze, kde také 1919 vystudoval právnickou fakultu UK (doktorát 1921). Jeho první manželkou (1921–30) byla operní pěvkyně Máša Kolárová. 1918 pracoval K. místo vojenské služby jako telegrafista, 1917–29 režíroval němé filmy (dokumentární filmy až do začátku 30. let), psal scénáře, do 1964 ve filmech též hrál (někdy pod pseud. J. O. Ralk) a rovněž jeho novinářská činnost se týkala filmu. 1952–60 pracoval v dokumentačním oddělení Čs. filmového ústavu. Vykonal řadu cest po Evropě, natáčel také v berlínských ateliérech; 1924 se léčil ve Švýcarsku po těžkém úrazu páteře.

K. průkopnická odborná publikace *K filmu* určuje odlišnost filmového umění od divadelní-

ho, informuje o dosavadním vývoji filmu a radí těm, kdo chtějí u filmu pracovat. Kapitola zabývající se historií českého filmu je svědectvím a vyznáním spolutvůrce (podrobné vzpomínky uveřejňoval K. později v *Technickém magazínu*). O popularizaci české literatury se K. zasloužil filmovými adaptacemi jako režisér (Kříž u potoka K. Světlé, *Mrtví žijí* K. Dewettera, Řina R. J. Kronbauera) i jako scenárista (Kříž u potoka, *Mrtví žijí*, Řina, povídka A. V. Šmilovského Parnasie). Ve filmářském prostředí se odehrává epicky rozvíjená hra *Zásnubní výstřel* a začátkům českého filmu K. věnoval historiografické práce slovníkového charakteru i nepublikovaný román z 1968 *Clona se otvírá* (rkp. uložen v Čs. filmovém ústavu). – 1926 uvedl rozhlas K. hru *Žena s dvoji tváří*.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Joska (*Ze světa filmu*); -a (*Filmový kurýř*), DRISK (*Nár. noviny*), Jor. (*Nár. listy*), n. r. (*Lid. noviny*), X (*Český filmový svět*). ■ PŘÍSPĚVKY in: Český filmový svět (*satiry*); *Film a doba*; *Filmový kurýř*; *Lid. noviny*; *Nár. listy*; *Nár. noviny*; sb. *Průkopníci čs. kinematografie* (1967); *Technický magazin* (1970–71, *vzpomínky*); *Ze světa filmu*. ■ KNIŽNĚ. *Práce o filmu*: K filmu (1927, pod jm. Jan Kolár); Československý němý film 1898–1930 (1957, rozmnož., vyd. Čs. film, s M. Frídou); Československý zvukový film 1930–1945 1, 2 (1965, rozmnož., vyd. Čs. filmový ústav, s Š. Bartoškovou, M. Frídou). ■ SCÉNICKY. *Hra*: *Zásnubní výstřel* (1925). ■

LITERATURA: J. Brož, M. Frída: J. S. K. (1971, *Český filmový ústav*, 2 strany). ■ ● ref. *Zásnubní výstřel*: If (I. J. Fischerová), NO 4. 12. 1925; -ý-, *Čs. divadlo* 1926, č. 4 ●; -frej- (J. Frejka): ref. K filmu, NO 21. 5. 1927; ● k šedesátinám: V. Wasserman, *Kino* 1956, č. 10; M. Frída, *Film a doba* 1956, s. 354 ●; Š. a L. Bartoškovi in *Filmové profily* (1965, s. 116); ● nekrology: (bž), LD 2. 11. 1973; šv, *Svob. slovo* 6. 11. 1973 ●.

pb

Josef Jiří Kolár

* 9. 2. 1812 *Praha*
† 31. 1. 1896 *Praha*

Herec a režisér, hlavní představitel romantismu na českém divadle; autor romantických historických dramát, veseloher a historických próz s fantastickými prvky, básník, překladatel zejm. Shakespearových, Schillerových a Goethových her.

VI. jm. Josef Kolár; psal se též Kollar nebo Kolar, druhé křestní jméno přijal z obdivu ke G. G. Byronovi. – Nejmladší ze tří synů, kteří zůstali naživu z 12 dětí zámožného staroměstského obchodníka. Navštěvoval týnskou hlavní školu a novoměstské gymnázium, studia dokončil na gymnáziu piaristickém, 1830–32 vystudoval tzv. filozofii. Působil 1832–36 jako vychovatel ve šlechtické rodině v Uhrách; 1832 byl v Pešti těžce zraněn v souboji s maďarským důstojníkem, který urazil slovanskou národnost. Se svým chovancem hodně cestoval (Vídeň, Porýní, Paříž, Cařihrad); naučil se cizím jazykům (mimo němčinu a klas. jazyky uměl anglicky, francouzsky, italsky, maďarsky) a získal obsáhlé vzdělání (hra na klavír a znalost výt. umění, přír. vědy, filozofie, okultismus). Po návratu do Prahy vstoupil koncem 1836 mezi ochotníky v Kajetánském divadle, kde poprvé hrál na jaře 1837 roli Soběbora v Klicperově Hadriánovi z Římsů; J. N. Štěpánkem byl získán za ochotníka českých představení ve Stavovském divadle (debut 1. 10. 1837). 1842 se stal hercem z povolání – členem českého i německého (zde od 1840) souboru Stavovského divadla. 1843 se oženil s významnou herečkou A. Manetínskou (1817–82); dcera Augusta (1846–78) byla klavírní virtuózkou. 1844 se K. sblížil s filozofem A. Smetanou, který ovlivnil jeho filozofické názory hegelianismem; na straně A. Smetany také K. vystupoval 1847 v polemice o orientaci české filozofie (čas. *Ost und West*). 1848 stál K. na ideově radikálních pozicích a účastnil se revolučních událostí (jeho báseň *Svornost* se stala textem písně B. Smetany). Po odchodu J. K. Tyla z Prahy (1851) se stal K. vůdčí osobností českého divadla, v němž usiloval o vyšší uměleckou úroveň vybudováním náročného dramatického repertoáru a stylu. Jako herec proslul zejména ztělesňováním aristokratů a vládařů nebo lidí výjimečných a vykořejených; tyto abnormální individuality vytvářel romanticky nadnesenou stylizací, založenou na výrazném gestu a na patetické deklamaci. Od 1862 působil jako herec, režisér, dramatik i překladatel repertoáru v Prozatímním divadle, ale 1864 je na protest proti kompromisnímu řešení české divadelní otázky opustil a dva roky v Praze hrál jen jako herec německých představení. 1866 byl nově vzniklým divadelním družstvem povolán do funkcí uměleckého ředitele, vrchního režiséra činohry, dramaturga a herce Prozatímního divadla; 1873 odešel do výslužby a na

jeviště se vracel pohostinsky. 1881–82 byl krátce dramaturgem Nár. divadla, kde též občas vystoupil jako herec. Zemřel ve všeobecné nemocnici na zápal plic a byl pohřben na Olšanských hřbitovech.

Dominantou K. osobnosti a výchozí představou jeho rozsáhlé tvorby – divadelní i literární – byl romantický umělecký ideál výjimečné bytosti vzdorující okolnímu světu a popírající jeho malost. V K. působení v českém kulturním životě se to odrazilo v jeho postoji suveréna, který ho vedl k častým ostrým konfliktům s okolím (J. K. Tyl, E. Bozděch aj.); ve stylu K. publicistiky se tento rys projevoval arogantními invektivami a jízlivou ironií. Krajním romantickým individualismem vyjadřoval K. odpor proti omezenému, šosáckému prostředí, skutečnému i fiktivně konstruovanému; v duchu tohoto postoje vytvořil program patetického divadla velkých činů a vášní (podstatnou složku tohoto programu představovaly K. překlady a herecké i režijní interpretace Shakespearových dramát). Básnickými vzory byli K. zejména G. G. Byron a E. T. A. Hoffmann. Z jejich díla přejímal motivy i hotové situace, takže někdy vznikaly – zejména v 70. letech – polemiky a spory o původnost jeho prací. Podoba K. dramát těsně souvisela s jeho hereckým naturelem: hrdiny v nich byli zpravidla jedinci výjimeční silou svých emocí, vůle či bezohlednosti, jejich charaktery byly výrazně zjednodušeny a dramatické situace, vyhocené do efektních střetů (souboje, vraždy, bitvy), zasazeny do romaneskně pojatého prostředí. S historickými látkami, které jsou základem většiny jeho her, zacházel K. v duchu romantické stylizace: nešlo mu o vystižení dobového ovzduší ani o historickou věrojatnost, ale především o sugestivní dojem, vytvářený spojením bohaté dramatické akce s prvky tajemství, fantastiky a grotesknosti. K. romantické postupy, které charakterizovaly jeho první tragédie (*Monika, Magelóna, Žižkova smrt*) i pozdější hru z časů pobělohorských exekucí *Pražský žid* (v úpravě V. Vančury se jako jediná z K. dramát stala součástí repertoáru 20. století), pozbývaly od 60. let na estetické působivosti. Jak tragédie a činohry, tak i K. veselohry přestávaly být divadelně úspěšné, v prvé řadě pro nepsychologické pojetí dramatických postav a pro násilnou konstrukci situací; obojí působilo už jako umělecky nemotivovaná, svévolná deformace. Obdobnou poetiku měly i K. prozaické práce, povídky a romány

(*Pekla zplozenci*, *Malíř Rainer*, *Pražská čarodějnice* aj.), situované většinou do 16. a 17. století. Charakterizovala je drastičnost motivů pojící se se sentimentálnítou, pitoreskní prvky v kresbě prostředí, zjednodušeně pojaté charaktery, rysy iracionální a psychologicky nemotivované zlomy epické linie. Spíš než do vývoje historické prózy se K. model, zřetelně poznamenaný dílem E. T. A. Hoffmanna (vliv v dobové české próze zcela ojedinělý) a Jeana Paula, zařazuje do linie fantasticko-dobrodružné povídky s tajemstvím, kterou u nás pak umělečtější realizovali J. Arbes, J. Zeyer a J. Karásek ze Lvovic; ten se také 1940 pokusil svou úpravou *Pekla zplozenců* čtenářsky aktualizovat K. prózu. – Součástí K. mnohostranné literární činnosti byly i novinové články, divadelní a literární kritiky, cestopisy, básně a překlady dramát a poezie.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: H. B. -s Negation (*Ost und West* 1847), Henkelt, K. Dubinský, Manetinská, Medardus, Mefistofeles, Veverka; J. G. K., J. J. K., K., K-r, K...r, K-ř, Md., r. ■ **PRÍSPĚVKY in:** alm. *Besedník* (2, 1862, stať Slovo o deklamaci → Úplný besedník, 1877, ed. J. Bittner, J. R. Vilímek); *Bohemia* (1850); *Correspondenz* (1869); *Čes. Thalia* (1888); *Čes. včela* (od 1837; 1838 překl. G. G. Byron: *Hebrejské melodie*, 1844 P Malíř Rainer); *Divadelní listy* (1883, D Primátor); *Krok* (1840); *Květy* (1847, P *Pražská čarodějnice*); alm. *Libussa* (1842, P *Libussa am Mississippi*); *Lumír* (1851–69, pak od 1881; 1853 R *Pekla zplozenci*, 1859 P *Muzikanti*); *Nár. listy* (září 1883, spor s J. Malým o překl. *Hamleta*); *Ost und West* (od 1840, s příl. *Prag* 1840–41); *Pokrok* (od 1874); *Politik* (od 1869); alm. *Pomněnky* (1841); *Světozor* (1868 studie *Ženské postavy v dramatech Shakespearových*); *Union*; *Včela* (1850 *Povídačky veselého studenta s Červenou karkulkou*); *Vlastimil* (1842); *Zlatá Praha* (1886). ■ **KNÍŽNĚ.** *Beletrie:* *Monika* (D 1847, prem. 1846); *Žižkova smrt* (D 1851, prem. 1850); *Magelóna* (D 1852, i prem.); *Sebrané romány* J. J. K. (1854; obs. *Libuše v Americe*, *Pražská čarodějnice*, *Malíř Rainer*, *Cesty života*); *Pekla zplozenci* (R 1862, upr. vyd. 1940, ed. J. Karásek ze Lvovic); *Muzikanti čili Dábel ve fraku* (P 1867); *Tři faraónové* (D 1868, prem. 1867); *Věštba Libušina* (D 1868, i prem.); *Mravenci* (D 1870, prem. 1869; přeprac. verze nedochované hry *Číslo 76 aneb Praha před sto lety*, prem. 1848 s tit. *Praha před sto lety*); *Dejte mi čamaru!* (D 1871, prem. 1869); *Pražský žid* (D 1872, prem. 1871; úprava V. Vančury z 1937 knižně 1959, prem. 1946); *Básně* (1879); *Primátor* (D 1883, i prem.); *Mistr Jeroným* (D 1886); *Smiřičtí* (D 1887, prem. 1881); *Královna Barbora* (D 1887, prem. 1884); *V staré Praze. Kulturní obrazy z dob minulých* (1888); *Světlem bludů. Z kulturních obrazů Starého Města Prahy* (1889); *Ďáblova legenda* (D 1891,

i prem.). – *Překlady a adaptace:* J. B. Rosière: *Brutuse, pusť Césara!* (1851); S. H. Mosenthal: *Debora* (1852); F. Halm: *Grizelda* (1855); W. Shakespeare: *Hamlet, princ dánský* (1855) + *Kupec benátský* (1859) + *Zkrocení zlé ženy* (1866) + *Macbeth* (1868); A. M. Brachvogel: *Narcis* (1859); F. Schiller: *Ouklady a láska* (1859) + *Loupežníci* (1866) + *Valdštyňův tábor*, *Piccolomini* (1866) + *Smrt Valdštejnova* (1867); L. Schneider: *Český dobrovolník a francouzská selka* (1863); J. W. Goethe: *Faust* (1863, 1. díl) + *Egmont* (1871); H. Laube: *Náměstek bengálský* (1868); *Lavriere: Casanova*, vězeň na pevnosti Svatoondřejské (1868); F. Mallefille: *Skeptikové* (1870); T. Hell: *Galejní otroci* (b. d., prem. 1840); E. Scribe: *Fra Diavolo* (libreto opery D. F. E. Aubera, b. d., prem. 1843); Ch. Birch-Pfeiffer: *Král Václav IV. a jeho kat* (b. d., prem. 1850). – *Ostatní práce:* *Popis slavnosti položení základního kamene k velkému národnímu divadlu v květnu 1868* (1868). – *Souborné vydání:* *Dramatická díla* J. J. K. (nakl. F. Šimáček, 1886–87, 3 sv., nedokončeno). ■ **SCÉNICKY.** *Hry:* *Žárliví bratři* (1854, dramatizace novely J. Ranka); *Vysloužilci* (1858); *Chrám slávy* (1859); *Dvě bohyně* (1870); *Primátor* (1883); *Umrlčí hlava* (1884). – *Překlady a úpravy:* F. Hopp: *Doktora Fausta domácí čepička* (1841); A. Kotzebue: *Strážný duch aneb Adelaída, královna italská* (1841) + *Čeští rytíři v zaslíbené zemi* (1849); Ch. Birch-Pfeiffer: *Hrad Smokohorský aneb Aksamitový střevíc* (1842); G. Räder: *Bezděčná cesta okolo světa* (1845); A. Dumas st.: *Napoleon, jeho počátek, štěstí a záhuba* (1849); J. Korzeniowski: *Pátý akt* (1850); F. Schiller: *Vilém Tell* (1858); R. Calsabigi: *Orfeus a Euridika* (1864, libreto k operě Ch. W. Glucka, s J. Koppem); T. Krones: *Silfida* (1867); F. Prüller: *Klástersní selka* (1867); *Couquenard*, *Fronville*; *Chňap*, *Lap*, *Šňůra* (1870); Ch. Nutter, E. Tréfeu: *Sněhulák* (1872, libreto k operetě J. Offenbacha); H. Meilhac, L. Halévy: *Agentura Tricoche a Cacolet* (1873); H. Salingré: *Cesta Prahou v 18 hodinách* (1877). ■

BIBLIOGRAFIE: an.: *Úplný přehled spisů* J. J. K., *Knih 1*, 1895/96, s. 132; V. Guth in J. Bittner: *J. J. K.*, *Světozor* 30, 1895/96, s. 255; L. Klosová in J. J. K. (1962). ■ **LITERATURA:** J. Teichmann: *J. J. K.* (1947); L. Klosová: *J. J. K.* (1962) + *Kolárové* (1969, se soupisem rolí od E. Šormové). ■ ● ref. *Monika*: V. H. Kokořínský, *Květy* 1847, s. 575; an., *Lumír* 1853, s. 45; V. K-a, *Pražské noviny* 12. 1. 1853; B., *Lumír* 1862, č. 45; an. (J. Neruda), *Hlas* 2. 11. 1862 → *České divadlo* 1 (1959) ●; J. Malý: *Přehled literární činnosti Čechů od r. 1848 až do nynější doby*, *ČČM* 26, 1852, s. 13; an.: ref. překl. *Zkrocení zlé ženy*, *Pražské noviny* 12. 10. 1853; ● ref. překl. *Hamlet*: **, *Pražské noviny* 23. 11. 1853; V. Zelený *ČČM* 29, 1855, s. 539 ●; ● ref. *Magelóna*: J. N. (Neruda), *Čas* 22. 12. 1861 → *České divadlo* 1 (1959); O. Hostinský, *NL* 3. 7. 1882 ●; Δ (J. Neruda): *Pan Kolár starší...*, *Hlas* 29. 12. 1863 → *České divadlo* 2 (1951); K. Sabina: *Novelistika a romanopisectví české doby novější*, *Krit. příloha k NL* 1864 → *Články literárně dějepisné* 1 (1912)

a O literatuře (1953); J. J. Stankovský: J. J. K., Čes. Thalia 1867, s. 50; ● ref. Pražský žid: J. Neruda, NL 26. 11. 1871 → České divadlo 4 (1958); J. Durdík, Světozor 4, 1871, s. 571 → Kritika (1874) ●; × (V. Hálek): Kterak J. J. K. umí „skládati“ původní dramata, NL 9., 11., 14., 16. 7. 1874 (začátek polemiky, již se pak zúčastnili mj. J. Neruda, K. B. Kober, V. Vlček, F. Zákrejs) → Sebrané spisy V. H. 4 (1906/07); L. Fischl: Židé v dramatech: K. Pražský žid, NL 16. a 19. 3. 1875; J. Neruda: František Karel Kolár (srovnání s J. J. K.), Osvěta 1876 → České divadlo 5 (1966); K. T. (Tůma): ref. Básně, Květy 1879, s. 364; ● ref. Smiřičtí: O. Hostinský, NL 9. 2. 1882; F. Zákrejs, Osvěta 1882, s. 752; J. V. (Vrchlický), Hlas národa 1. 6. 1886 ●; J. V. F. (Frič): J. J. K., NL 9. 2. 1882; Nemo (J. Vrchlický): ref. Královna Barbora, Lumír 1884, s. 208; J. Kuffner: ref. Umrličí hlava, Květy 7, 1885, s. 119; M. A. Š. (Šimáček): ref. Mistr Jeroným, Světozor 19, 1885/86, s. 781; C. Frič: J. J. K., sb. Slavín 3 (1886, s. 236); J. Arbes: J. J. K., Světozor 20, 1886/87 → (s tit. J. J. K. v době uměleckého vývoje) Z galerie českého herectva 1 (1911) a Z českého jeviště (1964); J. Ladecký: J. J. K., Čes. Thalia 1887, s. 58; J. Bittner in Z mých pamětí (1894); F. X. Šalda: Cyklus Kolárův, Rozhledy 4, 1894/95, s. 481 → KP 2 (1950); ● k úmrtí: J. Bittner, Kniha 1, 1895/96, č. 4 + Světozor 29, 1895/96, s. 195; J. Vrchlický, Lumír 1896, s. 167 ●; J. Kamper: J. J. K., Obzor literární a umělecký 1901, s. 5; J. Vodák: J. J. K., Čas 9. 2. 1912 → Cestou (1946); J. Vlček: J. J. K. první práce novelistické, in Nové kapitoly z dějin české literatury (1913) → Z dějin české literatury (1960); J. Baudiš: Příspěvky ke kritice překladů Shakespearových, ČMF 1916; jv. (J. Vodák): Dvě postavy Kolárovy, LidN 13. 4. 1916 + Žižka Kolárův, LidN 6. 3. 1918; O. Fischer: Reliéfy českých dramatiků, Lumír 1918 → K dramatu (1919) + K českým překladům Fausta, Sborník prací věnovaných prof. Janu Máchalovi k sedmdesátým narozeninám (1925); I. J. Fischerová: Hus a husitství v českém dramatu, Přerod 1, 1922/23; J. Máchal in O českém románu novodobém (2. vyd. 1930); V. Jirátko: Goethe a my, Lumír 58, 1931/32; F. Střejček in Tylovo drama životní (1932, o vztahu K. a Tyla); J. Kvapil: Faust v Praze, LidN 3. 2. 1932; m. n. (M. Novotný): J. J. K., LidN 9. 2. 1932; ● ref. Pekla zplozenci (úprava J. Karáska ze Lvovic): J. P. L. (Lang), LitN 1941, s. 71; M. B., Zvon 41, 1940/41, s. 266 ●; F. Götz: J. J. K., sb. České umění dramatické 1 (1941); J. Teichmann: J. J. K., Postavy českého divadla (1941); Petr Vácha (J. Fučík): Tři čeští divadelníci před sto lety. 3. J. J. K., Knihovnička Roje č. 57, 1941 → Pokolení před Petrem (1958, s. 255); J. Honzl: Před padesáti lety zemřel J. J. K., RP 31. 1. 1946 → Otázky divadla a filmu 1, 1945/46, s. 199; J. Mukařovský: Na okraj Vančurova zpracování Pražského žida, Otázky divadla a filmu 1, 1945/46, s. 141; F. Götz in J. J. K.: Pražský žid (1959); J. Levý in České teorie překladu (1957); M. Otruba: Ahistorický historismus českého

obrození (proměny v recepci K. historických próz), sb. Uměnovědné studie 3, 1981 (inter. tisk Ústavu teorie a dějin umění ČSAV).

//

Jiří Kolár

* 24. 9. 1914 Protivín

Básník, překladatel, autor knih pro děti, esejista a výtvarník. Ve svých verších evokuje vnitřní dramatictost a patos všedního velkoměstského života a usiluje o rozšíření možností poezie v příklonu k mluvenému projevu, k autentickým textům i dokumentům a v hledání styčných bodů mezi literaturou a výtvarnictvím.

Otec byl pekařem. Obecnu školu vychodil K. v Protivíně, měšťanskou v Kladně (1929). Po vyučení truhlářem 1932 ztratil místo, žil z podpor v nezaměstnanosti a z různých příležitostných prací jako pomocný dělník na stavbách, závozník, hlídač, ošetřovatel. 1941 pracoval nejprve jako truhlář, pak byl nasazen k práci na stavbě železniční vlečky; záhy však za pomoci přátel ze Skupiny 42 získal místo číšníka. Po válce krátce vedl organizaci mládeže na Kladně, ale již 1945 odešel do Prahy jako nakladatelský redaktor družstva Dílo. Od 1949, kdy se oženil (manželka Běla K., nar. 1923, autorka uměleckých fotografií), se věnuje výhradně literární a výtvarné tvorbě. (1953 byl v nepřímé souvislosti s rukopisným textem Rod Genorův zatčen a po 9 měsících vazby při propuštění na stejnou dobu odsouzen.) Ve 40. letech byl členem výtvarné a literární Skupiny 42 a od 1964 výtvarné skupiny Křižovatka. Od 50. let pořádal večery moderní poezie a výtvarné výstavy. První samostatnou výstavu svých koláží měl 1938 v divadle E. F. Buriana, od 1962 vystavoval pravidelně, od 1963 též v západní Evropě a v USA (nejvýznamnější souborná výstava 1975 v Guggenheimově muzeu v New Yorku). Po válce navštívil řadu zemí Evropy, USA, Brazílii a Japonsko, mj. uskutečnil 1979 roční stipendijní pobyt v západním Berlíně. Od 1980 žije v Paříži.

Obdobně jako výtvarníci Skupiny 42 i K. těžil své náměty ze života velkoměsta, zvláště jeho chudých periférií. V prvních sbírkách navázal na avantgardní básnické proudy od futurismu po surrealismus – uvolněnost jejich tvárných postupů posunul od poetizující sugesce ke

ztvárnění chaotické mnohovrstevnatosti moderní civilizace. Z reálných detailů vytvářel scény místy až snově neskutečné a pod vnější námětovou banalitou odkrýval drastické kontrasty utrpení a lásky, ošklivosti a něhy, zoufalství a touhy. Ve sbírce *Limb a jiné básně* se navzájem kříží torza několika výpovědí z různých významových a stylistických rovin; volný verš, nesený mluveným jazykem, se rozvíjí v hromadění výzev, otázek, proseb, výhrůžek atd. Výrazem významové proměnlivosti a neuchopitelnosti látky se stává metoda variací, zpracovávající totéž téma různým způsobem (*Ody a variace*). Od poezie jako subjektivní zpovědi se ještě více vzdalují verše druhého údobí, počínaje sbírkou *Dny v roce*. Monology postav, využívající hovorových obrátů či věcně konstatující autorské výpovědi, zpřítomňují bezútěšnou šed žitvých vztahů, ale zároveň jsou proniknuty monumentalizujícím patosem doufajícího lidství, který tyto scény z chudých činžovních bytů přetváří v mýtus všedního dne. Stejně jako v této sbírce byly vždy datem svého vzniku nadepisovány prózy deníkového charakteru *Roky v dnech*, jejichž sazba však byla rozmetána nejprve 1949 a podruhé (i se sazbou *Dnů v roce*) 1970; hned 1970 však oba celky vyšly v samizdatu. Téhož roku byla také rozmetána sazba knih *Očitý svědek* (s podtitulem *Deník z roku 1949*), *Prométheova játra* (z 1950) a *Básně ticha* (z 1959–60). Cykly básní a próz *Očitý svědek* a *Prométheova játra* po letech vyšly i mimo samizdat. Oproti *Dnům v roce* se v nich výrazněji uplatňuje autorský subjekt, cele však obrácený navenek: nejen „očitý svědek“ hrůzné doby, ale především hněvivý soudce podlosti mocných a jejich přísluhovačů a ubohosti ostatních. Zároveň však z této ubohosti, banality a utrpení opět vyvěrá skrytá poezie, která není založena na kráse, ale na odhalení lidského údělu. Ve *Vršovickém Ezopu*, jehož různorodé oddíly tvoří výběry z nevydaných sbírek, se K. ve snaze jít až k hranicím poezie nechává vést daným jazykovým materiálem a jeho stylem, tím, co nazývá městský folklór, nebo uvolňuje významovou energii textu pouhým výběrem a veršovým rozčleněním reálných výpovědí a dokumentů. K. průběžně reflektuje vlastní experimenty, ale formuloval i klasicizující nabádavé názory o trvalých zdrojích poezie a jejich vysokých nárocích na tvůrce (*Mistr Sun o básnickém umění*, *Nový Epiktet*). V jiném, nedidaktickém smyslu využila formy apelu sbírka *Návod k upotřebení*. Za-

tímco v předchozím údobí své tvorby stál K. s vášnivým zaujetím ve středu chaotického dobového dění, v této knížce dospěl k hravému odstupu: z každodenní reality vybírá jednotlivé různorodé předměty i útržky lidských gest a v imaginárních výzvách z nich sestavuje „nemsylné“ akce, které mají ve čtenáři oživit neutilitární jádro jeho bytosti. Současně tu naznačuje vlastní metodu tvorby, jak ji použil v osobitých variacích koláží, jimž se věnuje od přelomu 50. a 60. let. Uplatňuje v nich svou hravost, s níž z daného materiálu vytváří uměle konstruované výtvořky. Přechodem k těmto výtvarným pracím, jimiž se od poloviny 60. let K. zabývá téměř výhradně, byla tzv. evidentní poezie, především v podobě strojopisných „textů“, které vytvářejí vizuální, nikoliv však jazykově významovou kompozici. Z opačné strany se výtvarné práce blíží nejzjevněji poezii tam, kde konfrontující princip koláží využívá jazykových textů, a to nejen graficky upravených útržků z časopisů a knih, ale též celistvých dokumentů přinášejících s sebou své významové ovzduší (jízdenky, vstupenky, pohlednice, parte atd.). V K. průnicích do prostoru mezi literaturou a výtvarnictvím nejde však o setření rozdílů mezi výslednými artefakty, ale o uvolnění nových cest komplexnímu a dynamickému vnímání současného člověka. Zájem o poezii moderní civilizace je zřejmý i ve výběru překládaných autorů, především z angloamerické oblasti, kteří byli blízcí Skupině 42 (C. Sandburg, W. Whitman, E. L. Masters, T. S. Eliot); K. překládal i z francouzštiny (S. Beckett, Saint-John Perse) a z němčiny. Charakteru K. poezie jsou blízké i knihy pro děti svým zaměřením k realitě soudobé civilizace (*Jeden den prázdnin*) i jazykovou hravostí a vtipem (*Nápady pana Apríla*). V 70. letech byly K. texty publikovány v samizdatových edicích *Petlice*, *Expedice* a *Kvart*.

PRÍSPĚVKY in: Blok (1946–48); Dialog (1968); Divadelní noviny (1963); Divadlo (1963); sb. Experimentální poezie (1967); Hlas revoluce (1965); Host do domu (1955); Kultura (1960–62); Kvart (1945–49); Květy (1965–68); Lid. demokracie (1962); Lid. noviny; Listy (1947–48); Lit. listy (1968); Lit. noviny (ELK, 1947); Lit. noviny (1965–66); Naše vojsko (1957); Nový život (1957); Obrys (Mnichov 1981, 1985, 1990); Ohníček (1964–65); Orientace (1965–67); Plamen (1969); sb. Podoby (1967); Proměny (New York; 1984 ukázky z básnického deníku *Roky v dnech*, 1989); Průboj (1969); Repertoár Malé scény (1969); Růst (1947); Sešity pro mladou literaturu, pokr. Sešity pro literaturu a diskusi (1966–69);

sb. Slovo, písmo, akce, hlas (1967); Stadión (1962); Student (1967); Světová literatura (1957–67); Svob. noviny; Svob. slovo (1969); Tvář (1965); U (1938); Volkszeitung (1968); Výtvarná práce (1965–70); Zlatý máj (1956, 1959); Život (1941–48); též řada zahraničních sborníků a katalogů. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Křesťný list (BB 1941); Sedm kantát (BB 1945); Limb a jiné básně (BB 1945); Ódy a variace (BB 1946); Dny v roce (BB 1948); Jeden den prázdnin (P pro ml., 1949); Mistr Sun o básnickém umění (B 1957); Ezop: Bajky (adaptace staročes. textů, 1957); Kocourkov (P pro ml., 1959, volně zprac. textů J. F. von Schönberga, s J. Hiršalem); O podivuhodném životě mudrce Ezopa, který rozuměl řeči ptáků, zvířat, hmyzu, rostlin i věcí (P 1960, volně zprac. staročes. textů, s J. Hiršalem); Nápady pana Apríla (PP a BB pro ml., 1961); Enšpígl (P pro ml., 1962, volně zprac. starých něm. textů, s J. Hiršalem); V sedmém nebi (texty k obrázkům V. Fuky, pro ml., 1964); Baron Prášil (P 1965, podle G. A. Bürgera, s J. Hiršalem); Básně ticha (1965, část ze stejnojmenné sbírky); Evidentní poezie (1965); Mor v Athénách (DD 1965); L'enseigne de Gersaint (BB 1965, paralelně i angl. a něm.); Vršovický Ezop (BB 1966); Unser täglich Brot (D, Vídeň 1966, přel. K. B. Schäufellen, čes. Praha 1991 s tit. Chléb náš vezdejší); Nový Epiktet (BB 1968); Návod k upotřebení (BB 1969); Očitý svědek (PP, BB, Mnichov 1983); Odpovědi (EE, Kolín n. R. 1984); Prométheova játra (PP, BB, Toronto 1985, Praha 1991); L'Oeil de Prague suivi de Réponses et de la Prague de Kafka (E, Paříž 1986). – *Překlady*: C. Sandburg: Ocel a dým (1946, s J. Kotalíkem) + Dobré jitro, Ameriko (1959, s W. Beranovou; rozšíř. a přeprac. vyd. 1960, s J. Jechem); W. Whitman: Zpěv o mně (1955, se Z. Urbánkem) + Stébla trávy (1955, se Z. Urbánkem); E. L. Masters: Spoonriverská antologie (1957, se Z. Urbánkem, E. Fryntou); G. A. Bürger: Podivuhodné cesty po vodě i souši, polní tažení a veselá dobrodružství barona Prášila, jak je vypravuje při víně v kruhu přátel (1958, s J. Havlíkem); M. Držić: Dundo Maroje (1958, s J. Urbanem); T. Williams: Sestup Orfeův (1962, s J. Grossmanem); E. Albee: Kdopak by se Kafky bál (1963, s B. Becherem); N. R. Nash: Pozor, jaguár! (1963, s B. Becherem); Aristofanés: Mír (1963, z něm. úpravy P. Hackse, s B. Becherem); R. Garaudy: Realismus bez břehů (1964, s E. Janovcovou, A. Šabatkovou); S. Beckett: Čekání na Godota (1964); G. Eich: Sny (1964, s J. Bodlákovou); C. Goldoni, W. Hildesheimer: Tchání (1964, s B. Becherem); Saint-John Perse: Vichry (1965, vybral s B. Grögerovou, přel. s B. G., J. Konůpkem). – *Ostatní práce*: Miroslav Hák. Fotografie z let 1940–58 (1959); Václav Chochola. Fotografie z let 1940–60 (1961); dále knižní soubory prací výtvar. charakteru včetně tzv. evidentní poezie. – *Výbory*: Náhodný svědek (BB 1964); Das sprachende Bild (BB, Frankfurt n. M. 1971, ed. K. B. Schäufellen, přel. K. B. Sch., T. Kafková). ■ USPOŘÁDAL: K.

J. Erben: Poklad (výbor, 1958); E. A. Poe: Zrádné srdce (výbor, 1959); Zlatý věnec (výbor z lit. 19. stol. pro ml., 1961, s F. Hrubínem, E. Petiškou, E. Fryntou). ■

LITERATURA: M. Lamač, D. Mahlow: J. K. (Kolín n. R. 1968); L. Aragon, J. Moulin: J. K. (Paříž 1973); A. M. Ripellino: J. K. (Turín 1976); M. Butor, J. Chaloupecký, J. Padrta: J. K. (Zirndorf 1979; zde i esejistické práce J. K. Über moderne Poesie und über sich selbst, pův. tit. Odpovědi, a Gedanken und Notate). ■ ● ref. Křesťný list: Chal. (J. Chaloupecký), Volně směry 37, 1941/42, s. 116; V. Černý, KM 1942, s. 28; J. Červinka, Řád 1942, s. 100 ●● ref. Sedm kantát: J. Morák, Generace 1, 1945/46, s. 21; J. Š. (Štern), Práce 13. 12. 1946; K. Bodlák, Listy 1, 1946/47, s. 308 ●; M. S. (Sedloň): Lyrika J. K., Generace 1, 1945/46, s. 21; ● ref. Limb a jiné básně: L. Kundera, List Sdružení mor. spisovatelů 1946, s. 115 a Mladé archy 2, 1945/46, s. 130; V. Černý, KM 1946, s. 88; AMP (A. M. Piša), Práce 14. 2. 1946; J. Morák, Mladá fronta 8. 3. 1946; G (F. Götz), NO 2. 4. 1946; J. Janů, Svob. noviny 14. 6. 1946 ●● ref. Ódy a variace: L. Kundera, List Sdružení mor. spisovatelů 1946, s. 300; M. S. (Sedloň), RP 21. 7. 1946; G. (F. Götz), NO 30. 7. 1946; Lin. (J. Linhart), PL 31. 7. 1946; AMP (A. M. Piša), Práce 15. 8. 1946; J. Pilař, Zeměd. noviny 17. 8. 1946; V. Černý, KM 1947, s. 307 ●● ref. Dny v roce: G. (F. Götz), NO 20. 6. 1948; J. Pinkava, LidN 27. 6. 1948; J. Hájek, RP 4. 7. 1948; P. Bojar, Kult. politika 1947/48, č. 46; B. Polan, KM 1948, s. 305 → Život a slovo (1964) ●; J. Štern: Zběhnutí od praporu, Tvorba 1948, s. 496; F. H. (Holešovský): ref. Jeden den prázdnin, Komenský 74, 1949/50, s. 316; ● ref. Mistr Sun o básnickém umění: J. Hájek, RP 25. 7. 1957; J. Řezáč, Kultura 1957, č. 15; J. Mourková, M. Červenka, LitN 1957, č. 17; Z. K. Slabý, Květen 1957, s. 339; J. Grossman, NŽ 1957, s. 762; J. Trefulka, HD 1957, s. 276 ●; P. Hauser: ref. Kocourkov, ZM 1960, s. 273; ● ref. O podivuhodném životě mudrce Ezopa...: A. Hájková, Komenský 1961, s. 576; A. Skoumal (i ref. Enšpígl), ZM 1963, s. 281 ●; A. Hoffmeister: Koláže J. K., Světová literatura 1961, č. 3 → Čas se nevrací (1965); O. Kryštofek: ref. Nápady pana Apríla, ZM 1962, s. 164 (k tomu polemika š: Se smyslem pro humor, Kultura 1962, č. 18); zV (Z. Vavřík): ref. Enšpígl, LitN 1962, č. 15; J. Siblík: Obraz a písmo, Tvář 1964, č. 1; J. Padrta: Koláže J. K., HD 1964, č. 1; V. Stanovský: ref. V sedmém nebi, ZM 1964, s. 462; J. Grossman: Horečná bdělost J. K., in J. K.: Náhodný svědek (1964); ● ref. Náhodný svědek: vd (V. Dostál), Kult. tvorba 1965, č. 24; Z. Kožmín, Plamen 1965, s. 126; J. Opelík, HD 1965, s. 32; M. Petříček, LitN 1965, č. 14; M. Vacík, RP 30. 4. 1965; Z. Heřman, Červený květ 1965, s. 125; R. Matys, Práce 3. 10. 1965 ●; V. Stanovský: ref. Baron Prášil, ZM 1965, s. 457; J. Hlaváček: Optické básně, Estetika 1966, s. 253; K. Milota: Interview se sebou o J. K., Plamen 1967, s. 97; V. Burda, V. Karfík, D. Moldanová, V. Stekláč: Konfrontace (o sbírce Vršo-

vický Ezop), Sešity pro mladou literaturu 1967, č. 2; Z. Vykopal: Metodický klíč ke knize J. K. a J. Hiršala Enšpigl, ZM 1968, s. 521; V. Burda: J. K. o evidentní poezii, Výt. umění 1968, č. 9–10 + J. K., Dialog (Ústí n. L.) 1968, č. 1; V. Karfík: J. K., ČLit 1968 → sb. Jak čist poezii (1969) + Cesta k hranicím poezie, Maketa (čas. nakl. Mladá fronta) 1969, č. 1; I. Diviš: ref. Nový Epiktet, Nové knihy 1968, č. 34; J. Hlaváček in J. K.: Návod k upotřebení (1969); J. Vladislav in J. K.: Očitý svědek (1983) + Osud jménem J. K., Studie (Řím) 1983, s. 341 + K. neboli poezie – panství života a smrti, Svědectví 1984, č. 73, s. 133; V. Karfík: Les réflexions poétiques de J. K., Revue K (Paříž), 1983 + Le théâtre de J. K., Revue K 1984; ● ref. Očitý svědek: E. Procházková, Proměny 1984, č. 4; S. R. (Richterová), Svědectví 1984, č. 72, s. 823 ●; E. Frynta in J. K.: Prométheova játra (1985, 1991); S. R. (Richterová): ref. Prométheova játra, Svědectví 1986, č. 77, s. 173; I. D. (Diviš): ref. Vršovicový Ezop (vyd. Toronto 1986), Svědectví 1986, č. 79, s. 646; J. Chalupský: Příběh J. K., in Na hranicích umění (1987); M. Červenka: První čtyři sbírky J. K., Revue K 1989; J. Hiršal in Vínek vzpomínek (Londýn 1989); Z. Pešat: Literatura Skupiny 42, Lit. měsíčník 1990, č. 1; V. Karfík: K. básnické reflexe, sb. Marginálie 1988–1990 (1992).

pb

Josef Kolář (1)

* 15. 3. 1830 *Sylvárův Újezd* (Ostroměř-S. Ú.)
u Hořic
† 23. 4. 1910 *Praha*

Zprvu básník, pak filolog-slavista, překladatel poezie ze slovanských jazyků.

Dětství trávil v Liskovicích a Čes. Brusnici (Brusnice u Dvora Král.). 1844 byl poslán na středoškolská studia do Jičina, 1850 přešel na Akad. gymnázium do Prahy (mat. 1852). Zde přispíval do rukopisných časopisů *Rhetor* a *Zora*, vydávaných V. Č. Bendlem. Po absolvování oborů přírodní vědy a slovanská filologie na filoz. fakultě v Praze učil na soukromém Jungmannově gymnáziu (1856–58) a na Akad. gymnáziu (1858–63). V této době se stýkal s J. V. Fričem. Po jmenování učitelem slovanských jazyků na polytechnice v Praze (1864) se věnoval výhradně slavistice. Působil na univerzitě jako lektor polštiny (od 1868), ruštiny (1874) a srbocharvatštiny (od 1883) a též na obch.

akademii jako profesor ruského jazyka (od 1872). Jako zástupce Muzea Království českého a Matice české (1861 byl zvolen jejím zatímním sekretářem) se zúčastnil srbské národní slavnosti v Novém Sadě (1861), navštívil Bělehrad, Záhřeb, Lublaň; od dubna 1863 do června 1864 podnikl s podporou Svatoboru cestu přes Krakov, Varšavu a Vilno do Petrohradu (host I. I. Srezněvského), do Moskvy, Nižního Novgorodu a na univerzitu do Kazaně, aby u V. I. Grigoroviče studoval staroslověnské památky. S českou výpravou navštívil národopisnou výstavu v Moskvě 1867 a účastnil se jednání archeologického sjezdu v Kyjevě (1874). Z neslovanských zemí procestoval Německo s Porýním (1864). Byl členem KČSN (od 1868) a několika vědeckých společností ruských a srbských. Těsně spolupracoval s Muzeem Království českého. Patřil k spolupracovníkům Riegrova i Ottova naučného slovníku.

K. psal v mládí básně v duchu romantických ohlasů lidové slovesnosti (*Noc filipjakubská*, *Noc svatovítská*, Lumír 1856; *Noc dušiček*, alm. Kytice 1859), verši přispěl také do alm. *Lada–Nióla*. Jeho překladatelská činnost vyplývala jednak z pedagogického zaměření a učebních potřeb (vydání Krylovových bajek v originále a překladu s výkladem), jednak z literárního programu závislého ještě na obrozenské koncepci literatury. K překladu si proto vybíral lidovou poezii (výbor z Karadžičovy sbírky jihoslovanské lidové slovesnosti Lazarice) nebo básníky, kteří lidovou poezii parafrázovali (A. V. Kolcov, I. Mažuranić, V. A. Žukovskij). Tuto tradiční orientaci přesahovaly K. překlady z N. A. Někrasova (ČČM 1860) a A. Mickiewicze; překladatelskou činnost doplňoval komentáři kompilačního charakteru. K. překladatelství souvisí i s jeho odborným působením v oboru slovanské filologie, kterou zvládl v neobyčejně širokém rozsahu (mj. stati o hlaholských památkách, práce z oboru srovnávacího slovanského hláskosloví a tvarosloví). Jeho mluvnice ruského jazyka sloužila k výuce ruštiny několik desítek let (za autorova života vyšla v 6 vydáních).

PSEUDONYM, ŠIFRY: Slavomil; J. K., Jos. K., Kol. (Ottův slovník naučný). ■ PŘÍSPĚVKY in: *Almanach na oslavu 25letého trvání Akad. čtenářského spolku ...* (1874); *Blahověst* (1857); ČČM (1857–78); *kal. Českomor. pokladnice* (1858); *Čes. lid* (od 1895);

Hlas národa (1889); Humoristický kalendář (1858); Hvězda (Olomouc, 1863); Květy (1866–67); alm. Kytice (1859); alm. Lada–Nióla (1855); Lumír (1853–63); alm. Máj (1862, biografie A. Mickiewicze); Národ (1864–65); Nár. listy (1861); Obrazy života (1861); Posel z Prahy (1867); Pražské noviny (1856); Program prvního koncertu ruského sboru (1886); Russkij filologičeskij vestnik (Varšava, 1903); Sbornik statěj posvjaščennych počitateljami akademiku i zaslužennomu professoru V. I. Lamanskomu po slučaju jeho učonoj dějatelnosti I (S. Petěrburg 1907); Slovan (1875); sb. Slovanská poezie (1874, překlady básní); Slovanské noviny (Videň, 1856); Světozor (1868); Škola a život (1858–59); Věstník KČSN (1893–1906; 1893 Posudek o spise Glagolita Clozův, i sep.); Vlastenský kalendář (1856); Zlaté klasy (1853–56); Zprávy o zasedání KČSN v Praze (1864, 1866–67, 1879, 1881–84; 1879 O hlaholských zlomcích Borotických, i sep.). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: Marie Potocká (operní libreto podle A. S. Puškina, 1865, hudba L. E. Měchura, prem. 1871); 10. 12. 98. K osmdesátým narozeninám dra. Frant. Lad. Riegra (B 1898). – *Překlady*: I. Mažuranić: Smrt Smail-agy Čengice (1860); A. S. Puškin: Ruslan a Ludmila (1867); I. A. Krylov: Desatero bájek (1868) + Druhé desatero bájek (1872); A. Mickiewicz: Sonety krymskie i Farys (1868) + Farys Kasida ke cti emíra Tadž-ul-Fachra (1894); Lazarice (výbor srbských lid. písní ze sbírky V. S. Karadžiče, 1882); L. Botić: Pobratimství (1894). – *Ostatní práce*: Grammatika ruskogo jazyka v primerach i razgovorach (1868, rozšíř. vyd. 1873, přeprac. 1903 s tit. Teoreticko-praktická mluvnice ruského jazyka v příkladech a rozmluvách pro školy a samouky); O novém rozřídění sloves slovanských (1882); O sklonění přídavných jmen slovanských a jiných příbuzných (1882); Petrohrad a jeho okolí (1887); O stupňování přídavných jmen slovanských a jiných příbuzných (1895); O přízvuku sloves ruských (1901). ■ SCĚNICKY. *Překlad*: D. V. Grigorovič: Škola pohostinství (1889). ■ REDIGOVANÉ časopis: Zlaté klasy (1856, do č. 26). ■

LITERATURA: J. Neruda: ref. alm. Kytice, Obrazy života 1859 → Literatura I (1957); ● nekrology: Rr., Slovanský přehled 12, 1909/10, č. 7–8; F. V. Vykoukal, Osvěta 1910, s. 589; J. F. Karskij, Russkij filologičeskij vestnik (Varšava) 1910, s. 370; C., Archiv für slawische Philologie (Berlín) 1911, s. 319 ●; F. Tichý: J. K., čas. Bratislava 1931, s. 354; N. Perglová: Neznámé české učebnice ruštiny z let 1867–68, Ruský jazyk 1956, s. 385; E. Hermanová: Někrasov a některé otázky českého básnictví v letech šedesátých, sb. Čtvero setkání s ruským realismem (1958).

is, zk

Josef Kolář (2)

* 21. 4. 1905 Louny

† 12. 3. 1983 Praha

Autor rozhlasových pásem, prozaik píšící pro děti a mládež příběhy ze života zvířat, publicista.

Jeho otec byl strojívedcem. Obecnou školu a reálku navštěvoval K. v Lounech (mat. 1924), přírodovědeckou fakultu UK v Praze (doktorát 1930). Poté byl botanickým oddělením Nár. muzea vyslán na několikaměsíční cestu do Jugoslávie. Po dvouleté vojenské prezenční službě v tomto studijním pobytu pokračoval. 1932 se oženil, jeho žena Božena K. (nar. 1907) byla později spoluautorkou některých jeho rozhlasových pořadů. Krátce učil v Horní Bečvě v Rožnova p. Radhoštěm, od září 1932 ve Frýdku. Zde začal spolupracovat s Čs. rozhlasem, především jako externí referent pro školní a mládežnické vysílání v Ostravě. 1936–37 byl profesorem v Těšíně, od 1937 v Ostravě, kde zároveň řídil v ostravském rozhlasu vysílání pro mládež. V září 1945 se stal redaktorem oddělení pro děti a mládež v Praze. 1948 řídil přímé vysílání z výstavy k 25. výročí založení rozhlasu MEVRO, potom se stal vedoucím vzdělávacího odboru rozhlasu. 1951–52 znovu působil jako středoškolský profesor, od 1952 vedl Hlavní redakci vysílání pro děti a mládež, 1959 byl jmenován programovým náměstkem ústř. ředitele, 1962 uměleckým šéfem Čs. rozhlasu. S rozhlasem spolupracoval i po svém odchodu do penze 1965. – V první polovině 60. let přednášel o rozhlasové problematice na Vysoké škole stranické a na novinářské fakultě v Praze. Spolupracoval i s Čs. televizí a Čs. státním filmem. Podle jeho knihy Z deníku kocoura Modročka natočila H. Týrlová pětidílný loutkový film pro děti (1974–75).

V K. prozaické tvorbě pro děti a mládež zpočátku převládá zřetel pedagogický. Román o životě dvou čmeláků *Bzunda a Brunda* přináší množství věcných poznatků a detailních pozorování přírody, reportážní črty *Podivuhodná setkání* a *Nová podivuhodná setkání* poučují o významu práce lékařů a vědců. Ze všech K. prací je nejznámější próza *Z deníku kocoura Modročka*, v níž jsou odborné znalosti integrálně začleněny do pásma humorných historek o rozhodujících životních zkušenostech mladého kocoura; kocourovo vyprávění v první osobě od-

haluje vtipně kouzlo i zdánlivě banálních situací, a to zvláště při pohledu do jemu cizího světa lidí. – Rozsáhlejší než činnost beletristická je oblast K. práce pro rozhlas. Jí dominuje autorův svébytný rozhlasový žánr: umělecké pásmo zpracovávající odborné téma. Takových pořadů – přírodovědeckých, zdravotnických, o výrobě a technice, historii, literatuře, výchově dětí aj. – připravil K. několik set a velkou část jich také sám režíroval.

PSEUDONYM: Jiří Mareš (v rozhlasě). ■ PŘÍSPĚVKY in: Lid. noviny (od 1934); Rozhlasová práce (od 1947); Rudé právo; Tvorba; Zeměd. noviny (1959). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Némé tváře (PP pro ml., 1944); Bzunda a Brunda aneb Dobrodružství dvou čmeláků od jara do zimy (D pro ml., 1946); Bzunda a Brunda (P pro ml., 1947); Podivuhodná setkání (RpRp pro ml., 1955); Nová podivuhodná setkání (RpRp pro ml., 1956); Z deníku kocoura Modroočka (P pro ml., 1965); Cesta s člověkem (studie o rozhlasových pásmech, vzpomínky na práci v rozhlasě, výbor K. rozhlasových prací a jejich úplná bibliografie, 1966, rozmnož.). – *Ostatní práce*: Anatomická stavba listů trav a její systematický význam (1930). ■

LITERATURA: -šp. (F. Kašpar): ref. Némé tváře, NO 6. 2. 1946; ● ref. Bzunda a Brunda: kp (K. Polák), Štěpnice 1, 1946/47, s. 123; E. F. M. (Míšek), NO 15. 11. 1947 ●; V. Kovářik in J. K.: Podivuhodná setkání (1955); ● ref. Z deníku kocoura Modroočka: K. Jangl (J. Heyduk): Kantorské glosy k próze pro děti, Plamen 1965; V. Šrámková, ZM 1967 ●; J. Branžovský in J. K.: Cesta s člověkem (1966); ● nekrology: (kr), LD 31. 3. 1983; (drmm) (M. Maralík), Rozhlas 1983, č. 17 ●.

ab

Míla Kolář

* 2. 9. 1905 Břeclav
† 20. 10. 1979 Praha

Divadelní a rozhlasový dramatik a dramaturg, kulturní žurnalista.

Vl. jm. Miloslav Kolář. – Nejstarší ze tří dětí krejčího, který zahynul v první svět. válce (1917). Poté, co se matka 1922 znovu provdala, odešel K. do Prahy, kde studoval na obch. akademii v Karlíně. Okouzluje ho duchovní svět levé avantgardy a přilnul k jejím představitelům, kolportoval její tisk, vstoupil do Kostufry a KSČ, začal psát reportáže o pražské periférii, životě noční Prahy apod., podporován ve svých

pokusech A. M. Tilschovou, později M. Majerovou a K. Novým. 1927 odjel do Francie a do 1933 pracoval většinou jako námořník; při svých plavbách navštívil Blízký Východ, severní Afriku a Madagaskar, země Jižní, Střední i Severní Ameriky, procestoval též jižní a západní Evropu. Po návratu do Prahy pracoval jako svobodný žurnalista a rozhlasový autor; 1933 se oženil. 1940–42 byl redaktorem deníku Nár. práce a spolupracoval s Moderním divadlem v Praze-Žižkově, 1942–44 byl dramaturgem Intimního divadla v Umělecké besedě (s ředitelem divadla J. Dohnalem založil akci Intimní divadlo dětem), 1945–53 redaktorem zahraničně politické rubriky deníku Práce (1947 raněň mozkovou mrtvici), poté v Čs. televizi, od 1956 v invalidním důchodu. V 60. letech působil v dramaturgii Divadla ABC.

Ve 30. letech se K. uplatnil jako žurnalista a rozhlasový autor pro dospělé i mládež. V novinách tiskl reportáže a cestopisné črty (ze západní a jižní Evropy, z Jižní Ameriky a USA), povídky, fejetony, sloupky, referáty o literatuře, rozhlasové tvorbě a zejména divadle, též ochotnickém, zvláštní pozornost věnoval problematice lidové kultury. Pro rozhlas psal původní hry (*Večer v Buenos Aires, Velký čaroděj* aj.), dramatoval beletrii a překládal; reportážně stylizovanou hru *Král zápalek* o vnitřní prázdnotě milionáře posedlého svou mocí upravil též pro scénické provedení (v levicovém Divadle mladých). Divadelní aktivita převládla u K. zcela v prvé polovině 40. let, kdy působil jako dramaturg, překladatel a především dramatik. Pro dospělé napsal několik romantizujících poetických komedií (*Básník a tanečnice, Dvě Marie*, rukopisná komedie z 1944 *Píseň jara*), částečně veršovaných nebo aspoň prokládaných písňovými texty. Své hry zakládal na rozporu dvojího životního postoje, z nichž jeden se dáva vést touhou a snem, zatímco druhý se podrobuje realitě a povinnosti, a vedl je postupně k harmonickému vyrovnání protiv, směřuje nepokoj a usedlost, lásku a manželství, samotářství a život uprostřed obyčejných lidí. Za ústřední hrdiny volil vždy snílky (básník, tulák apod.), základní rozpor zdvojoval polaritou mužského a ženského principu. Iniciativněji působil v českém divadelním kontextu K. hry pro mládež: adaptace Karafiátovy knihy *Broučci* a komedie o převýchově malé tyranky *O rozmazlené Pamele* (v rukopise zůstala poválečná satira na nacistickou ideologii nadřazené rasy *Fricek*).

Těmito hrami, předvádějícími konstruktivní roli dětské fantazie a blahodárný vliv solidárního dětského kolektivu, se K. zapojil do dobové příznačného hnutí sledujícího výchovu mládeže divadlem.

ŠIFRY: -emká., mk. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čin (1934–36); Lid. kultura (1945); Mladé proudy (1934); Nár. osvobození (1929–38); Nár. práce (1940–42); Nová svoboda (1929); Pestré květy; Práce (od 1945); Právo lidu (od 1929); Večerník Nár. práce (1940–41); Večerník Práva lidu (1929). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Básník a tanečnice (D 1944, prem. 1943); Broučci (D pro ml., 1944, prem. 1943, podle J. Karafiáta); O rozmazlené Pamele (D pro ml., 1946, prem. 1943). – *Překlady*: N. M. Gunn: Ranní příliv (1947); L. Parrot: Ves mrtvé ženy (1948). – *Ostatní práce*: The Adult School Handbook of English Grammar and Conversation (1938, adaptace). ■ SCÉNICKY. *Hry*: Král zápalek (1934); Dvě Marie (1944). – *Překlad*: G. Giacosa: Manžel milencem své ženy (1942, s užitím překl. J. Vrchlického). ■

LITERATURA: ● ref. Král zápalek: MilNý (M. Novotný), LidN 6. 11. 1934; -s (J. Seifert), PL 6. 11. 1934; jtg. (J. Träger), Čin 1934, s. 1 100 ●; ● ref. Básník a tanečnice: V. Hloch, Venkov 11., 15. 5. 1943; jd. (J. Drda), LidN 15. 5. 1943 ●; ● ref. Broučci: V. Hloch, Venkov 2. 2. 1943; F. Kožík, Pestrý týden 1943, č. 9; -a, A-Zet 12. 5. 1943 ●; V. Hloch: ref. O rozmazlené Pamele (prem.), Venkov 17. 11. 1943; L. Balcar, M. Disman in M. K.: Broučci (1944); V. R.: ref. Dvě Marie, Venkov 25. 4. 1944; M. Disman in M. K.: O rozmazlené Pamele (1946); ● ref. O rozmazlené Pamele: ah. (A. Holas), Rovnost 11. 12. 1945; J. Hulák, Mladá fronta 27. 8. 1946; an., České lidové divadlo 1948, s. 29 ●; M. Disman in Cestou k odpovědnosti (1969, s. 7).

jo

Jaroslav Kolářík

* 16. 9. 1895 Praha

† 26. 2. 1961 Praha

Národohospodářský publicista, překladatel z angličtiny.

Po maturitě na klasickém gymnáziu v Praze (1914) vystudoval na UK práva (doktorát 1919, paralelní studium na filoz. fakultě nedokončil). Jako student pracoval ve studentském hnutí, za první svět. války byl činný ve Spolku českých právníků. 1919 působil jako referent obchodně politický a pak daňový v Čs. vývozní a dovozní komisi, 1919–20 v Kontrolním úřadu pro mezi-

národní obchod, 1920–21 v Úřadu pro mezinárodní obchod, 1921 ve Svazu uhelných dolů, 1922–23 ve Svazu průmyslníků; 1920–23 pracoval jako externista v listech Lid. noviny a Tribuna. 1. 8. 1923 se stal redaktorem Lid. novin, kde byl vedoucím národohospodářské rubriky, 1930–41 a znovu 1945–46 zástupcem šéfredaktora (1945–48 vycházely s názvem Svobodné noviny). Od 1952 do smrti byl redaktorem v Lit. novinách. Působil též jako lektor národního hospodářství na přírodovědecké fakultě UK a na Svobodné škole politických nauk v Praze. Byl dlouholetým spolupracovníkem časopisů Hospodářská politika, Přítomnost a Věda a život (zde odpovědný red.) a Ottova Slovníku naučného nové doby. 1920 cestoval do Jugoslávie, 1927 a 1931 do Belgie, 1936 do Rumunska a 1937 do Bulharska.

Své univerzitní vzdělání, znalost mnoha jazyků, široký rozhled po české i světové literatuře, specializaci v ekonomické vědě a schopnost poutavého slohu, výrazné povahokresby a smyslu pro humorné stránky reality dal K. do služeb žurnalistiky, nejdřív v Lidových novinách, v 50. letech v Literárních novinách. V knize *Peníze a politika*, své nejvýznamnější práci z vlastního oboru, postihl K. životopisem politicky vlivného ekonomického teoretika a praktika K. Engliše vývoj československé finanční politiky a ekonomiky v době první republiky. Další významná K. odborná práce, v sešitech vydávaný *Příruční slovník politický a hospodářský*, zůstala torzem. Jako literární referent psal K. zejména o významných osobnostech starších generací filologů, orientalistů, teatrologů a žurnalistů. Jako překladatel z angličtiny se soustřeďoval především na memoárová a populárněvědná díla, vedle toho k nám uvedl i dva beletristické bestsellery (J. Hilton, H. Williamson).

ŠIFRY: jk, J.K., K, K. ■ PŘÍSPĚVKY in: Hospodářská politika (1928–38); Lid. noviny (od 1920); Lit. noviny (1938); Lit. noviny (1952–61); Nár. práce (1927); Nár. osvobození (1937); Právo lidu (1935–37); Přítomnost; Rozpravy Aventina (1931); Svob. noviny (1945–47); Topičův sborník (1923); Tribuna; Věda a život (1935–48). ■ KNIŽNĚ. *Překlady*: J. Hilton: Sbohem, pane profesore! (1935); P. Crabitès: Beneš, státník střední Evropy (1935); R. H. B. Lockhart: Ústup ze slávy (1935) + Cestou ke slávě (1936) + Návrat do Malajska (1937); D. Mac Laren: Kočka (1936); F. Roberts: Tex Connell, mstitel (1936); H. Williamson: Nesmrtelný losos (1936); J. Gunther: Evropa, jaká je (1936) + Asie, jaká je (1947); F. W. Westaway: Objevy bez konce 1, 2 (1937, 1938); W.

True: Za neznámými světy (1941); W. Churchill: Nelitostný zápas (1947, 2. sv. válečných projevů) + Konec začátku (1947, 3. sv.) + Vzhůru k vítězství (1948, 4. sv.) + Červánky osvobození (1948, 5. sv.); L. Aragon: O literatuře (1956, s jinými). – *Ostatní práce*: Československo-jihoslovanská liga (1926); Nové přímé daně v Československu (1927); Peníze a politika. K. Engliš, bojovník o stabilizaci (1937); Příruční slovník politický a hospodářský (1937–41, seš. 1–39, 1946–48, seš. 40–49, nedokončeno). ■ REDIGOVAL *časopis*: Věda a život (1943–44, 1945–48, s jinými); *knižnici*: Století přerodu (1935). ■

LITERATURA: R. G. Šimek: ref. Peníze a politika, LitN 10, 1937/38, č. 5–6; dvk: Dr. J. K. (nekrolog), LitN 1961, č. 9; J. Pilz in Národní 9 (1969, s. 98).

bs

Vladimír Kolátor

* 17. 3. 1903 Praha

† 18. 8. 1986 Praha

Divadelní kritik a historik, autor a překladatel i úpravce divadelních her, prozaik.

Původem z rodiny obchodníka, starosta obce Břevnov. Po maturitě na malostranském gymnáziu (1922) studoval v Praze 1922–33 právnickou fakultu (JUDr.) a současně navštěvoval přednášky na filoz. fakultě (např. z dějin opery u Z. Nejedlého); 1926–27 byl režisérem Gamzova Uměleckého studia. Později působil jako dramaturg a ředitel Městského divadla v Kladně (1935–39), režisér Českého divadla v Olomouci (1940–41), šéf činohry a režisér Beskydského divadla v Hranicích (1942–43). Na zlomu 30. a 40. let patřil k předním beletristům a kritickým mluvčím skupiny Aktivisté. V sezóně 1943–44 byl dramaturgem Českého lidového divadla v Brně, v sezóně 1945–46 dramaturgem Divadla kolektivní tvorby v Praze. 1947–49 pracoval v divadelní agentuře Alfa a Universum jako lektor, 1951–63 byl asistentem režie a režisérem Vesnického divadla v Praze (později Státní divadelní studio).

Už K. publikační činnost za studií (články o divadle a filmu, povídky původní i přeložené) předznamenávala dvojí zaměření jeho pozdějších literárních snah. Celoživotní působení divadelně dramaturgické a režisérské ho jednak vedlo k úvahám, kterak zreformovat soudobé divadlo (*Divadlo na rozcestí*), jednak ho podně-

covalo k úpravám her obrozeneckých dramatiků (J. N. Štěpánek, S. K. Macháček, V. K. Klicpera, J. K. Tyl), dramatickým próz A. Jiráska, překladům soudobých her i k pokusům o vlastní drama (psychologizující jednoaktovka *Návštěva* na téma mladého manželství) či operetní libreto (*Jana*, s hudbou M. Hájka, neprovedeno). K tomu pak přistupovaly i práce z dějin divadla: vzpomínkové založená stať o tvůrci divadelního studia, jehož K. byl sám členem (*O Vladimíru Gamzovi*), a monografie *O Janu Nepomuku Štěpánkovi*, výňatek z rozsáhlejší práce zabývající se Kajetánským divadlem. Jako beletrista psal K. převážně povídky. K souboru čtyř historických próz *Přijď království Tvé* čerpal náměty z počátků husitského hnutí na Klattovsku, *Povídky o umělcích* evokovaly příznačné epizody ze života pozoruhodných uměleckých osobností (El Greco, J. Mysliveček, E. Bozděch). V romanetu *Vzdušné vidiny* zobrazil rodnou problematiku a duševní stavy úředníka, který trpí vleklou chorobou a touží po ideálním přátelském vztahu. – K dobové vlně zájmu o orientální poezii se K. připojil svými překlady *Japonské písně lásky* a *Písně Dálného východu*.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Přemysl Vávra, Vávra; Vl. K., Vl. K-or. ■ PŘÍSPĚVKY in: Akce (1930); Aktivisté; Čes. divadlo; Čes. lidové divadlo (1948); Čes. slovo (1935); Českosl. divadlo; Čin (1930–33); Dancing (1933); Divadlo; Index (1932); Jevišťe; Kino; Lid. demokracie (1948); Listy pro umění a kritiku (1935); Lit. kruh; Nár. listy; Nár. osvobození; Nár. politika; Nár. a Stavovské divadlo (1927); Nár. výzva; Naše divadlo a zákulisí (1939–41); Nezávislá scéna (Kroměříž, 1932); Oáza (1935); Ozvěny (1935); Polední list (1935); Prager Mittag; sb. Přijelo divadlo (1961); Středisko (1932–33); Uboj (1937–42); Volnost. ■ K.NIŽNĚ. *Beletrie a práce o divadle*: O Vladimíru Gamzovi (1931); *Vzdušné vidiny* (P 1939); *Přijď království Tvé* (PP 1939); *Povídky o umělcích* (1940); *Divadlo na rozcestí* (statí, 1940); *O Janu Nepomuku Štěpánkovi* (1941); *Návštěva* (D 1943, i prem.). – *Překlady*: *Japonské písně lásky* (1939); *Písně Dálného východu* (1940); J. Zborovjan: *Koza rohatá* (1954); Ch. Fenn: *Dravé ryby* (1954, s A. Kolátorovou); H. Hauser: *V nebeské zahradě* (1959); M. Brand: *Pod jižním nebem* (1960, s A. Kolátorovou); C. Goetz: *Dům v Montevideu aneb Pokušení Trangottovo* (1961). – *Úpravy*: J. K. Tyl: *Středem země do Afriky* (1939); V. K. Klicpera: *Divotorný klobouk* (1942) + *Ženský boj* (1960); S. K. Macháček: *Ženichové* (1944); J. N. Štěpánek: *Berounské koláče* (1944); K. Jakova: *Naše země* (1957, úprava překl. V. Šimerky). ■ SCÉNICKY. *Dramatizace*: A. Jirásek: *Filozofská historie* (1958) + *Maryla* (1959). ■ REDIGOVAL *časopisy*: *Akce* (1930), *Náměstí* (Cheb, 1931), *Uboj* (1938–42), *Naše divadlo a zákulisí* (1940–41). ■

LITERATURA: ● ref. O V. Gamzovi: kd. (E. Konrád), NO 8. 10. 1931; amp (A. M. Piša), PL 7. 11. 1931; K. Krpata, Čs. divadlo 1931, s. 277; -ad., RA 7, 1931/32, s. 16 ●; V. H. (Z. Kalista): ref. Japonské písně lásky, Lumír 65, 1938/39, s. 317; Bp. (J. Biskup) in V. K.: Přijď království Tvé (1939); Rfš. (R. F. Šimek): ref. Povídky o umělcích, Uboj 5, 1939/40, s. 58; kd. (E. Konrád): ref. Divadlo na rozcestí, LidN 12. 7. 1940; j. F.: ref. O J. N. Štěpánkovi, Naše divadlo a zákulí 2, 1940/41, s. 75; J. Heyduk: ref. Písně Dálného východu, LidN 3. 3. 1941; V. Justl in V. K. Klicpera (1960).

zk

Karel Kolčava

* 13. 4. 1656 *Praha*
† 30. 7. 1717 *Kutná Hora*

Latinsky píšící dramatik, básník, autor školských pomůcek rétoriky a epistolografie.

Jako sedmnáctiletý vstoupil v říjnu 1673 do jezuitského řádu. Vystudoval filozofii a teologii a působil jako učitel na středních jezuitských školách celkem asi 26 let (6 let na nižších, asi 20 let na vyšších). Ve funkci prefekta latinských škol setrval 12 let, ve funkci ředitele jezuitských seminářů asi 6–8 let. Některé prameny mimoto uvádějí, že byl 14 let katechetou a 13 let stál v čele kongregací. Místa jeho působení zjištěna nejsou, sklonek života strávil v Kutné Hoře, nakonec jako ředitel semináře.

Široká učitelská působnost K. podnítila patrně i šíři jeho literární tvorby, její rozsah i její jazykovou podobu (latina); veškerá literární produkce K. pochází z posledních 15 let jeho života. Jeho 23 dramát vyšlých v šestisvazkovém souboru *Exercitationes dramaticae* (Dramatická cvičení) je jediný rozsáhlejší celek, představující v typické podobě české jezuitské drama z pozdní doby pobělohorské. Není však jisté, zda se hry skutečně předváděly, spíše byly vzorem pro studenty jako tzv. repetitio humaniorum (opakování klasického studia) určené pro kandidáty učitelství na gymnáziích, kteří museli povinně složit latinské drama nebo epickou báseň; možná byly také poučením pro pořadatele divadelních představení. Mají výrazný ráz epický, postavy jsou schematické, není respektován antický požadavek jednoty děje, místa a času, nejvíc péče je věnováno rétorické stránce; hry obsahují i pantomimické a baletní vložky,

obvyklý je moralizující závěr. Pro baroko je příznačný důraz na afektovanou deklamaci, zdůrazňování citů a vášní až do exaltace. Ve shodě s běžnými zvyklostmi jezuitského dramatu, které bylo ve výběru látek nadnárodně univerzální, posloužily K. jako látka příběhy z domácích i cizích dějin, náměty světské i duchovní; někde se kříží antické prvky s křesťanskými, dobově aktuální motivace se ve volbě dramatických příběhů neprojevuje. Tytéž náměty jako v hrách K., nebo alespoň ze stejného okruhu, byly většinou využívány v jezuitském divadle v Čechách již před tvorbou K. Téměř všechny své hry označil K. jako melodramata (tj. hry obsahující vložené partie skládané zvláštními metry nebo rytmicky a při provádění doprovázené hudbou). Podle dobové dramaturgické teorie (B. Balbín, V. Jandit) je možno většinu K. skladeb označit za tragédie, jen několik za tragi-komedií nebo komikotragédií, jediná hra (o Janu Nepomuckém) představuje drama deklamatorní, tj. žánr, který na rozdíl od předchozích neprezentuje svůj obsah jako věcně pravdivou skutečnost, nýbrž jako fikci, zpodobenou pomocí alegorií a symbolů. Je sice pravděpodobné, že vzorem K. dramatických prací byla tvorba rakouského dramatika Nikolausa Avanciniho (působil v Čechách jako vizitátor jezuitské provincie a usiloval o zvýšení úrovně latinských školních her), ale vcelku jsou tyto hry již značně poznamenány dobovým úpadkem vkusu. – Pro své žáky vytvořil K. jako náhradu za nesnadnou četbu klasiků soubor 35 epických básní *Exercitationes epicae* (Epická cvičení) se střídavě biblickým a světským obsahem a s moralizující tendencí. Biblické postavy jsou psychologicky mnohotvárné, ale proti biblické bezprostřednosti převažuje v K. básních pruderie; pro autora je příznačné také protizenské zaměření. Ze světských látek je nejzajímavější zpracování české pověsti o dívčí válce v básni *Bella Amazonum*. Další K. školské příručky se týkají zdokonalování v literární technice (např. ve vytváření rétorických figur) a v psaní dopisů (v jednom vzorovém dopisu jsou formulovány teoretické zásady jezuitského školského dramatu), nikde ovšem nechybějí ani rady k mravnému životu. Speciálně tomuto tématu věnoval K. své dílo *Elogia sanctorum et sanctarum* (Oslavné básně na svaté a svěťice). Dílo bezvýhradně přijímá všechny látkou dané rysy legendární a zázračné, uplatňuje také symboliku příběhů; jeho mravně a charakterově výchovné zaměření je opět plně

pruderie a nepřátelství proti ženě jako léče d'áblově a vyznačuje se i snahou transponovat mužskou erotiku do mariánského kultu. – Ke K. dílu, které bylo ještě do poloviny 18. století přetiskováno i v zahraničí, zaujala krajně odmítavé stanovisko o málo později česká osvícenská věda (I. Cornova, F. F. Procházka).

KNÍŽNĚ: *Exercitationes dramaticae* 1–6 (1703, 1704, 1705, 1713, 1715, 1716); *Exercitationes epicae* (1706); *Progymnasmatia in triplici genere chriarum* (1708); *Epistolae familiares...* (1709); *Modus conscribendarum epistolarum, item chriarum...* (1709, výt. nezjišť.); – posmrtně: *Elogia sanctorum et sanctorum...* (1722). ■ EDICE: Z. Kalista in *České baroko* (1941, přeložené ukázky ze dvou vzorových dopisů a český překlad dvou scén z dramatu *Tyrannis triumphans et triumphata seu Anglia*). ■

BIBLIOGRAFIE: in B. Ryba: *Literární činnost K. K.*, ČMM 1926. ■ LITERATURA: F. Menčík in *Príspevky k dějinám českého divadla* (1895); J. Máchal: *Divadelní hra o sv. Cyrilovi a Metodějovi ze 17. stol.*, ČMF 1913 + in *Dějiny českého dramata* (1917); B. Ryba: *Literární činnost K. K.*, ČMM 1926; Z. Kalista in *České baroko* (1941); A. Angyal in: *Slawische Barockwelt* (Lipsko 1961); in sb. *Antika a česká kultura* (1978).

zdt

Kolda z Koldic

† před 1327

Teologický spisovatel, autor mystických traktátů, kazatel.

Významný představitel náboženské kultury v Čechách na počátku 14. stol., dominikán šlechtického původu, asi příbuzný s rodem pánů z Koldic. Byl dobře obeznámen s dobovou teologickou literaturou, zvl. mystickou; snad se osobně znal s vůdčím německým mystikem, dominikánem Mistrem Eckhartem. Společenské postavení a vynikající vzdělání ho předurčilo k úřadu lektora (učitele teologie) v dominikánském klášteře u Sv. Klimenta v Praze, převora české provincie dominikánského řádu a od 1. 5. 1318 inkvizitora kacířství v olomoucké diecézi. Už před 1314 byl králem Janem Lucemburským a biskupem Janem z Dražic navržen za českého zpovědníka (poenenciáře) v Římě, ale k jeho jmenování nedošlo. Byl asi pověřen duchovním vedením ženského kláštera u Sv. Jiří v době, kdy jeho abatyši byla sestra krále Václava II. Kunhuta.

Z Kunhutina podnětu vznikly dva K. umělecky koncipované latinské traktáty *De strenuo milite* (O statečném rytíři, 1312) a *De mansionibus coelestibus* (O příbytcích nebeských, 1314), v nichž se uplatnila dobová učená panteistická mystika a které usilují o vytvoření rytmické rýmované prózy. Zachovaly se v přepise a s uměleckou výzdobou kanovníka Beneše v tzv. Pasionálu abatyše Kunhuty, jedné z nejvýznamnějších památek české výtvarné i literární kultury z 1. čtvrtiny 14. století. Snad je K. i autorem dalších dvou lyricko-kazatelských textů z téhož rukopisu, nazvaných *Planctus Mariae virginis* (Pláč P. Marie) a *Planctus Mariae Magdaleneae* (Pláč Marie Magdalény).

EDICE: A. Scherzer: *Der Prager Lektor Fr. Kolda und seine mystischen Traktate*, Archivum Fratrum Praedicatorum 18, 1948. – *Překlady do češtiny*: J. Vilikovský in *Pisemnictví českého středověku* (1948, Dva planky svatojirské); in *Výbor z české lit. od počátků po dobu Husovu* (1957, ukázka z Paraboly o statečném rytíři, přel. J. Vilikovský); E. Urbánková, K. Stejskal in *Pasionál Přemyslovny Kunhuty* (1975, ukázka z Paraboly o statečném rytíři, přel. A. Fialová, D. Martínková). ■

LITERATURA: J. E. Vocel: *Miniatury Pasionálu abatyše Kunhuty z r. 1312, Památky archeologické a místopisné 1860*; I. J. Hanuš, J. E. Vocel (polemika), *Krok 1*, 1865; A. Matějček in *Pasionál abatyše Kunhuty* (1922); B. Rynešová: *Beneš, kanovník svatojirský, a Pasionál abatyše Kunhuty*, Čas. Archivní školy 1926; F. Tichý: *Frater Colda OP*, ČNM 1939; J. Vilikovský: *Abatyše Kunhuta*, in *Pisemnictví českého středověku* (1948); A. Scherzer: *Der Prager Lektor Fr. Kolda und seine mystischen Traktate*, Archivum Fratrum Praedicatorum 18, 1948; V. Podroužek: *Nejstarší náš alchymistický traktát?*, Zprávy komise pro dějiny přír., lékař. a tech. věd ČSAV 1960, č. 2; E. Urbánková, K. Stejskal in *Pasionál Přemyslovny Kunhuty* (1975).

jk

Kolda Malinský viz Josef Lacina

Pavel Kristián z Koldína viz Pavel Kristián z Koldína

Alois Koldinský

* 8. 9. 1857 *Jezbořice* u Pardubic† 28. 3. 1934 *Praha*

Dramatik, autor populárních veseloher pro lidové publikum.

Absolvoval gymnázium v Chrudimi (mat. 1876) a právnickou fakultu v Praze (doktorát 1882). V 80. letech byl starostou akademického spolku Jungmann. 1888 si otevřel na Smíchově advokátní kancelář; 1889–1913 působil jako mladočeský poslanec na zemském sněmu, 1899–1906 stál v čele smíchovského okresu a 1906–18 byl starostou města Smíchova, o jehož rozvoj se zasloužil. Jako druhý manžel dcery Pavla Švandy ze Semčic Marie (prvním byl dramatik J. J. Stankovský) provedl 1891 asanaci Švandova divadla U Libuše (později Realistické divadlo, dnes Labyrint), jež se ocitlo v těžké hospodářské situaci; i později, když se koncesionářkou (1897) a pak ředitelkou (1903–06) stala jeho žena, usiloval o ekonomickou prosperitu divadla, dosahovanou ovšem (zvl. od 1900) uváděním laciných operet, vaudevillů a frašek. Byl iniciátorem několika přestaveb divadelní budovy, mj. 1910 přikoupil sousední dům a tak umožnil rozšíření hlediště a zřízení foyeru scény, jež od 1908 nesla název Intimní divadlo.

V období let 1897–1901 uvedlo Švandovo divadlo osm K. veseloher psaných přímo pro herce této scény a se zřetelem k jejímu lidovému publiku (*Švábova agentura na Malé Straně*, *Děti Tovarovy*, *Obět lásky*, *Azorek z Chicaga*, *Hraběnka z Podskalí*, *Paroháči*, *Doktorka Rixyová*). Tyto hry byly také provedeny souhrnně 1901 v cyklu K. her, na něž téhož roku navázala veselohra *Odpusť nám naše viny!* Nejznámější z nich, dějově pestrá veselohra *Hraběnka z Podskalí*, paralelně rozvíjející životní příběhy dcery hostinského, jež se provdala za hraběte, a neprovdané matky dvou chlapců, se v repertoáru objevovala nejčastěji a byla vydána knižně (1926 též zfilmována K. Lamačem). Dosavadní literatura uvádí další K. hry (*Rozmarná žena*, *Komediant ze salónu*, *Mužská zástěra* aj.), dnes již nezvěstné.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Anonym, Anonymus, A. Žert; A. K. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Paleček*. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Médium (D 1891); *Hraběnka z Podskalí* (D 1905, prem. 1899). – *Ostatní práce*: Rakouské směněčné právo (1887). ■ SCÉNICKY: Od stolu a lože

(1877); *Rozvedené manželství* (1878); *Švábova agentura na Malé Straně* (1897); *Děti Tovarovy* (1898); *Obět lásky* (1898); *Azorek z Chicaga* (1898); *Paroháči* (1899); *Doktorka Rixyová* (1901); *Odpusť nám naše viny!* (1901). ■

LITERATURA: A. B. Dostal in *40 let divadla na Smíchově* (b. d., 1911); M. Obst in *Švandovo divadlo 1881–1981* (1981).

zk, zp

Koleda (1)

1851–1858

Kalendář náročnějšího obsahu, zaměřený na vzdělávání v novém duchu a na rozvoj národního a slovanského vědomí.

Redaktor: 1851–58 (roč. 1–8) Jan Helcelet, z toho roč. 1–5 (1851–55) za spolupráce každoročně voleného red. komitétu, v němž delší dobu působili J. Chytil a A. Matzenauer, kratší dobu J. Ohéral, L. Hansmann, F. Skalický aj. – *Vydavatel*: 1851–54 (roč. 1–4) Moravská národní jednota; 1855–58 (roč. 5–8) Maticе moravská, Brno. – *Periodicita*: jednou ročně.

K. představuje vrchol publikační činnosti Moravské národní jednoty (založena 1849, 1853–54 reorganizována na Matici moravskou) a současně nejlepší český kalendář své doby. Zabývala se především soustavným rozšiřováním moderních vědomostí v širších vrstvách, přičemž přihlížela k potřebám praktického života. Usilovala o upevňování národního a slovanského uvědomění (slovanskému světu věnovala mimořádnou pozornost; v prvních čtyřech ročnících otiskovala azbuku s vysvětlením její výslovnosti, jelikož jí byla v kalendáři psána jména pravoslavných světců), o náboženskou toleranci a v rámci možností daných dobou bachovské reakce i o udržení pokrokového myšlení a moderního pojetí života opírajícího se o rozvoj vědy. Vzhledem k složení Moravské národní jednoty, v níž převažovala inteligence a měšťanstvo, zveřejňovala i poučné články určené vzdělanějšímu čtenářstvu; redakčními úpravami a přehledným členěním na menší úseky s mezititulky apod. se Helcelet zároveň snažil zpřístupnit je co nejširšímu okruhu čtenářů. V prvních letech vycházela K. v nákladu 3 000 výtisků (1852 dokonce 5 000), v důsledku stálého poklesu odběru 1857 a 1858 jen v 1 800 výtiscích. Z moravského venkova byla postupně

vytlačována katolickým kalendářem Moravan (1. roč. 1852), který kněžstvo horlivě kolportovalo proti svobodomyšlné K., již obviňovalo z propagace husitských, zednářských a socialistických myšlenek. Finanční těžkosti vydavatele vedly při klesajícím nákladu nejdříve k zmenšení rozsahu K. o třetinu (od 5. roč.) a posléze k jejímu zastavení. – Redaktor K. Jan Helcelet (2. 1. 1812 Dolní Kounice–19. 2. 1876 Brno), známý dnes hlavně přátelstvím s B. Němcovou, vystudoval medicínu a působil jako profesor polního hospodářství a přírodopisu v 40. letech na stavovské akademii v Olomouci, od 50. let na technice v Brně. Měl široké zájmy a znalosti filozofické, estetické a filologické, věnoval se politické činnosti (od 60. let zemský a říšský poslanec). Vedle odborných prací otiskoval ojedinelé práce beletristické (poezie, povídky) a literárněkritické, častěji publicistické (společenské úvahy, cestopisy); nejvýznamnější je jeho knižně vydaná korespondence (1910). Před redigováním Koledy si získal žurnalistické zkušenosti jako redaktor krátkodobě vycházejících olomouckých Sedlských novin (3 čísla 1848) a Prostonárodních holomouckých novin (dva poslední měsíce 1848).

Těžiště K., která nacházela jak odběratele, tak spolupracovníky (při nedostatečném literárním zázemí na Moravě) i mezi inteligencí a měšťanstvem v Čechách, spočívalo v naukovém čtení. Přinášela – v roč. 1–4 v členění do zvláštních oddílů – stati dějepisné (J. Chytil, K. Sicha, J. L. Pytlík, J. Kypka, L. Ritter z Rittersberka, výňatek z Palackého Dějin o nejstarší historii Moravy), statistické (šifra J. L., tj. J. Lepař), pojednání z oblasti přírodních věd, techniky, průmyslu, řemesel, finančnictví a selské i obecního hospodaření (A. Plucar, A. Skřivan, F. Skalický, A. T. Fikeys, J. L. Pytlík, J. Pečírka, šifra T. P., tj. T. Procházka, an. J. Helcelet), zdravotnictví a životosprávy (J. M. Haněl, L. Fritz, an. F. M. Klácel); věnovala rovněž značnou pozornost významným postavám slovanských dějin a kultury (mj. zde v 3. roč. vyšel první obsírnější populární životopis Tomáše ze Štítného od I. J. Hanuše, který vzbudil nelibost v kruzích katolického duchovenstva) i aktuálním událostem (např. dostupné vylíčení všech tří výprav slovenského povstání 1848–49, anonymně z pera J. M. Hurbana, dále od M. Mikšíčka a V. Poka Poděbradského), slovanským starožitnostem a národopisu (I. J. Hanuš, též pod šifrou J. J. H., V. Dunder,

H. z Wiśniowskich-Zapová, též pod šifrou H. z W. Z., většinou an. D. Sloboda); objevovala se však i pojednání z estetiky, filozofie, indoevropské filologie, etymologie (I. J. Hanuš, an. F. M. Klácel), klasických starožitností (an. J. Helcelet) aj. Obsah K. byl doplňován čtením zábavným, které však svědčí o nedostatku tvůrčích literárních sil na Moravě v 50. letech. Hlavním básníkem K. byl V. Furch (též šifra V. F.), publikující zde zveršované hrůzostrašné pověsti, jednotlivé básně otiskovali A. Kolářský z Pardubic, J. Zlatoust a L. Ritter z Rittersberka, an. J. Helcelet. Prózami přispěli z moravských autorů F. Škorpík, L. Hansmann (šifra L. H.; mj. první zpracování ondrášovské pověsti), šifry S-ký (patrně F. Skalický) a F. D. (patrně F. Dědek), spolupracovníky z Čech byli L. Ritter z Rittersberka, Marie Johanna (J. Ritterová z Rittersberka), P. Chocholoušek, F. J. Čenský a zvláště B. Němcová, která zde uveřejnila anonymně povídky Baruška i V zámku a podzámčí a většinou pod šifrou B. N. několik pohádek; z Haliče posílal své příspěvky V. Dunder. Překládání byli H. Ch. Andersen, B. Auerbach, K. Baliński, J. N. Bouilly, F. Chmieliński, N. M. Karamzin, Marlinskij (A. A. Bestužev), L. Potocki, A. Snieders ml., A. Stifter aj. Z němčiny překládal L. Hansmann a šifry F. D. (asi F. Dědek) a J. Č. (asi J. Čechák), z ruštiny V. Dunder a K. Schneider, z polštiny V. Dunder a L. Hansmann, z ukrajinštiny V. Dunder, ze srbštiny B. Němcová (pohádky V. S. Karadžiče), z francouzštiny F. B. Pichlová, z vlámsčiny šifra Č. (asi J. Čechák), z angličtiny V. Furch (báseň). Jednotlivé ročníky K. uzavíraly zprávy o činnosti Moravské národní jednoty, pak Matice moravské, a seznamy jejích členů. V ročníku 1–4 byly rovněž otiskovány důležité zákony, někdy i jejich výklad. 1867 pořídila Matice moravská ze zbylého nákladu 2.–8. ročníku K. po odstranění kalendária a k němu příslušejících částí sedmisvazkový soubor Čtení poučné a zábavné.

LITERATURA: ● ref. K.: an., Lumír 1851, s. 787; XX.: Přehled kalendářů na rok 1856, ČCM 1855, s. 552; an. (L. J. Hansmann), Mor. nár. list 14. a 18. 11. 1857; an., Lumír 1857, s. 978 ●; J. Kabelík: Moravská národní jednotka, ČMM 1909 + in Korespondence a zápisky J. Helceleta (1910); H. Traub: Dějiny Matice moravské, ČMM 1910; B. Šindelář: Sedmdesát pět ročníků Časopisu Matice moravské, ČMM 1956.

Koleda

Koleda (2)

1876–1881

Beletristický a kulturně vzdělávací časopis, významný pro umělecký rozvoj tvorby moravských autorů.

Podtitul: 1876–78 (roč. 1–3) Čtení pro náš lid; 1879–81 (roč. 4–6) List beletristický. – *Redaktoři:* 1876 (roč. 1) I. Hodan (fakticky J. Havelka, od č. 7 F. Bayer, oba za pomoci J. E. Kosiny); 1877 (roč. 2) do č. 15 I. Hodan (fakticky F. Bayer za přispění J. Havelky), od č. 16 F. Bayer; 1878 (roč. 3) F. Bayer, od č. 26 J. Vypíel jako odp. red. (fakticky nadále F. Bayer, uváděný jako vydavatel); 1879 (roč. 4) do č. 6 F. Bayer a J. Večeřa, od č. 7 J. Večeřa, od č. 32 F. Vymazal, spoluredaktor J. Tichý (F. J. Rypáček); 1880 (roč. 5) J. Tichý, odp. red. do č. 19 F. Vymazal, od č. 20 R. Vacek; 1881 (roč. 6) odp. red. R. Vacek, do č. 10 hlavní spolupracovník J. Tichý (od č. 11 fakticky J. Večeřa, neuváděn). – *Vydavatelé:* 1876 (roč. 1) I. Hodan, Olomouc; 1877 (roč. 2) do č. 15 I. Hodan, od č. 16 V. Voítl, Olomouc; 1878 (roč. 3) V. Voítl, od č. 26 V. Voítl jako majitel, F. Bayer jako vydavatel; 1879 (roč. 4) majitel a nakladatel V. Voítl, od č. 32 F. Vymazal, Brno; 1880 (roč. 5) majitel a nakladatel V. Voítl, Olomouc, do č. 19 F. Vymazal, Brno, od č. 20 R. Vacek, Olomouc; 1881 (roč. 6) majitel a nakladatel V. Voítl, R. Vacek. – *Periodicita:* třikrát v měsíci; 1876–80 (roč. 1–5) od ledna do prosince 36 čísel; 1881 (roč. 6) od ledna do října 28 čísel. K. vycházela též v měsíčních sešitech, obsahujících vždy tři čísla. – Časopis byl zastaven pro „obecnou nepřízeň a nevšímavost“, která způsobila vzrůstající deficit. – *Příloha:* 1879 (roč. 4).

Podle programového prohlášení na začátku 2. ročníku bylo cílem zakladatelů K. v čele s J. Havelkou zušlechťovat a vzdělávat lid na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku, šířit národní hrdost a překonávat přehrady mezi moravskými kmeny i mezi jednotlivými slovanskými národy; vycházeli z přesvědčení, že „osvětou a uvědomělostí národní se domůžeme i svobody politické i blahobytu hmotného“. Ve snaze vychovávat zábavnou formou přinášela K. v prvních ročnících básně evokující slavnou minulost národa, drobnou veršovanou epiku i ohlasovou lyriku, pohádky a pověsti, nenáročné povídky z domácího prostředí i obrazy z bojů slovanských národů, překlady ze slovanských literatur, poučné články, různé zajímavosti a anekdoty; stálá pozornost byla věnována historii Moravy a životopisům významných Moravanů, folklóru, k jehož sběru redakce čtenáře vybízela, poučení o slovanských zemích i o situaci Slovenska. Obsah K. se postupně z kvalitňoval,

když F. Bayer získal ke spolupráci většinu soudobých moravských spisovatelů i mnohé autory z Čech, na prvním místě A. Heyduka; především se však K. stávala nástupištem mladé moravské literární generace, která psala poezii ovlivněnou vedle lidové písně i Vrchlickým (F. Táborský, J. Kalus, J. Herben aj.) a v próze směřovala od sentimentálního líčení moravské vesnice k věcné charakteristice venkovského lidu a jeho života (F. Stránecká a zvl. J. Večeřa). Postupně přibývalo i literárních zpráv a kritik. Vývoj K. v beletristický list vyvrcholil 1879, kdy se z pověření literárního odboru Moravské besedy v Praze, centra tzv. Mladé Moravy, ujal jejího řízení J. Večeřa. Nová koncepce zaměřovala K. hlavně na moravskou inteligenci, ještě poměrně málo početnou. Kromě přísnějšího výběru beletristických příspěvků a větší náročnosti poučných statí byla rozvíjena umělecká kritika, obzírající (především v literárních a hudebních úvahách H. Babičky) tvorbu v Čechách i na Moravě a přistupující k otázce národního a slovanského umění s pochopením pro soutěž různých směrů. Slibný vývoj K., která začala být nazývána „moravským Lumírem“, záhy přerušil konflikt s církevními kruhy, vyvolaný polemikou pseudonymu Nezabudov (F. Bílý) s katolickým Obzorem. Olomoucká arcibiskupská tiskárna vypověděla tisk K., která byla pak dočasně koncem 1879 (roč. 4) přenesena do Brna, a Večeřa, odmítající se přizpůsobit klerikálnímu tlaku, se vzdal redakce. Za nového vedení K. ztratila průbojnost a dostala se pod vliv konzervativních tendencí, kritika v ní zpočátku a postupně vymizela; většina dobrých spolupracovníků se od ní odvrátila, takže ji nemohla zachránit ani tajná redakční spolupráce Večeřova v posledních měsících její existence. Působení K., zvláště v jejím vrcholném období, znamenalo důležitý krok k scelení literárního a kulturního života Čech a Moravy, k překonání myšlenkové a umělecké opoždělosti tvorby moravských autorů i k její laicizaci.

Poezii, zahrnující epiku, subjektivní lyriku a vlastenecké básně, inspirované nejednou bojem Jihoslovanů nebo vztahem ke Slovensku, reprezentovali v K. zvláště F. Doucha, I. Geislová, J. Herben (i pod pseud. S. Vojmír a M. Svoboda), A. Heyduk, J. Hudec, F. Chalupa, šifra J. B. (asi J. Boubela), J. V. Jahn, J. Jakubec, J. Kalus, J. Klvaňa (i pod pseud. J. Brádel-ský), J. Kratochvíl, H. V. Krch, J. Křišťan (jako J. Calvi), F. V. Kvapil, K. Leger (i pod pseud.

Karel nebo K. Lenský), B. Mühlsteinová, A. Mužík, J. Nečas, R. Pokorný, A. Příbyl (jako P. Lipenský), F. J. Rypáček (jako J. Tichý), O. Sadvský, J. Soukal, F. Svoboda, A. Škampa, F. Táborský (i pod pseud. F. Hostivit), M. Vančura (jako J. Lipnický), V. Veverka, F. M. Vrána, K. Wolf (jako D. Želichovský), ze slovenských autorů L. V. Rizner (jako L. V. Obrov), jednotlivými básněmi přispěli ze známých spisovatelů E. Krásnohorská a K. V. Rais. Prózy, otiskované někdy na pokračování a zahrnující širokou škálu od romantických a sentimentálních příběhů ze současnosti i historie až po úsilí o pravdivý obraz života lidu, psali F. Bayer, E. Bufka, O. Bystřina, I. Geisslová, T. Hájek, J. Havelka (jako J. H. Lomnický i an.), V. Houdek (jako J. Šlechta), E. Jelínek, Č. Kalandra, A. Krecar (jako R. Acerk), J. Lacina (jako Kolda Malínský), K. Leger, J. Lier (jako A. Zero), V. Lužická, A. Mattuška (jako A. Siola), O. Mokřý, F. K. Podskalský, J. V. Pohorský, F. Roháček (i jako J. Borek, K. Bulík, M. Dlabáč a J. Kudrna), F. Stránecká, J. J. Stankovský, J. Straka (jako Jaroslav z Hrádku), J. Večeřa, J. Z. Veselovský, V. Veverka, jednotlivými příspěvky vystoupili V. Beneš Třebízský, F. Dvorský, I. Herrmann, F. Herites, A. Jirásek, S. Podlipská, K. Světlá aj.; cestopis pěstovali hlavně K. Adámek, S. G. Dvořák a J. Wünsch. Až na ojedinělé výjimky (B. Björnson, A. Dumas ml., K. Vadnai aj.) byly překlady zaměřeny na slovanské literatury a lidovou píseň: z básníků byli překládáni zvláště A. Asnyk, W. Belza, S. Garczyński, S. Grudziński, Z. J. Jovanović, Z. Krasinski, A. T. Lenartowicz, A. Mickiewicz, W. Pol, P. Preradović, F. Prešeren, A. S. Puškin, W. Syrokomla (L. Kondratowicz), K. Ujejski, S. Vraz, J. B. Zaleski, z prozaiků (vesměs na pokračování) mj. B. Grabowski, S. Grudziński, R. F. Jorgovanici, J. I. Kraszewski, K. P. Masalskij, S. G. Nadchin, B. Prus, J. Schmidt-Mellin, A. Šenoa, L. N. Tolstoj, I. S. Turgeněv, M. Vovčok (M. Markovyčová), P. Wilkońska, ze Slováků J. Kalinčiak. Překládali nejvíce A. Babička (šifry A-, A.B.), F. Čelechovský, L. Doležel, G. Dörfel (jako K. Skalecký), R. Dubový (jako R. Rakovec), J. Dunovský, F. Fahoun, F. Holinka (jako F. H. Časlavský), V. Houdek (jako J. Šlechta), J. Hrubý, J. Hudec (i jako Hanuš Moravský), F. Chalupa, I. Jirovec, J. Klvaňa (jako J. Brádel-ský), J. Koněrza (jako V. Bardoun nebo Bordoun), J. A. Koube, šifra L. S. Č., R. Pokorný, A. Schwab Polabský, E. Šarša, A. Ševčík, F. M.

Vrána, J. Wagner; na švédštinu a holandštinu se zaměřoval V. Petřů, na maďarštinu L. V. Rizner (jako L. V. Obrov), na italštinu K. Steinich. – Literární kritiku zprvu představovali hlavně S. Březina a šifra P. L., ve vrcholném období H. Babička, F. Bílý, L. Čech, J. Herben, J. Večeřa, v závěru F. J. Rypáček (i jako J. Tichý); literární články a portréty psali také V. Brandl, F. Dlouhý, L. Dolanský, V. Houdek (šifra V...k), F. Menčík, Č. Vávra aj. O ruské literatuře informoval J. F. Hendrych, o polské A. Schwab Polabský, o lužickosrbské J. Máchal (jako H. Máchal), o slovenské J. Hrubý. Historií českého divadla se zabývali F. Bílý a L. Stein, současným pražským divadlem několikrát J. Herben, současnou českou hudbou H. Babička a A. Vlk, o výtvarném umění psal F. A. Hora (jako H. Vinařovský) a šifry -b- a S. Nad aktuálními problémy národními a slovanskými se zamýšleli zvl. J. Herben, E. Jelínek, F. J. Rypáček (pseud. J. Tichý), F. J. Smetana, J. Wagner, vlastenecká jubilea sledoval F. Bayer. O historii a místopise psali mj. K. Adámek, J. Havelka (pod šifrou J. H. a an.), J. Herben, K. V. Hof, A. Kubeš, T. Hájek, F. Menčík, V. Prasek, K. V. Seydler, M. Václavek, o národopise C. L. Frič, M. Geislerová, J. Hrubý, J. Máchal (jako H. Máchal), F. Menčík, V. Prasek (i pod šifrou Pk), P. Sobotka, F. Stránecká, J. Z. Veselý, o slovanských zemích poučovali F. Čelechovský, V. Houdek (pseud. J. Šlechta), B. Popelka, J. Z. Veselý, přírodopisné poznatky popularizovali V. J. Mazura, J. Mrazík, J. Úlehla.

LITERATURA: -dr-: Ruch literární na Moravě, Lumír 1877, s. 95; an.: Jaký byl ruch literární r. 1876 na Moravě?, Slovanské listy 3, 1876/77, s. 289 (k tomu polemická odpověď pod tímž titulem, Koleda 1877, s. 228); J. Spáčil Žeranovský: Několik slov o K., Lit. listy 1881, s. 60; E. V. Hynek: Několik poznámek o beletristickém časopisectví na Moravě, Lit. listy 1884, s. 173; J. Havelka: Z mého života, in J. H.: Sebrané básně a vlastní životopis (1888, s. 144); A. Vávra (J. Kosina): Epilog k autobiografické líčce J. E. Kosiny, in J. E. Kosina: Život starého kantora 3 (1901, s. 30); M. Hýsek in Literární Morava v letech 1849–1885 (1911, s. 263) + Večeřovy dopisy L. Čechovi, ČMM 1914; Z. Nejedlý in T. G. Masaryk 2, Mladá Morava. Ve světě (2. vyd. 1950, s. 258).

pp

Antonín Kolek

* 8. 7. 1895 *Bohumělice* (Bohumilice) u Hustopečí

† 19. 7. 1983 *Rosice* u Brna

Historický beletrista, fejetonista, autor historických pojednání, zaměřený tematicky zejména na dějiny jižní Moravy 15.–17. století.

Vychodil v Kloboukách měšťan. školu (mj. ho učil spisovatel a publicista Emanuel Havelka), pak se vyučil malířem pokojů v otcově dílně. Jako historický beletrista se považoval za dědice otcova písmáctví. Od 1913 studoval v Praze-Bubenči na katol. učitelském ústavu, který se 1914 přestěhoval do obce Svatý Jan pod Skalou u Berouna (tzv. válečná mat. 1917). Už v srpnu 1916 narukoval, a to nejdřív na haličskou, později na italskou frontu, kde byl raněn (viz prózu *Hermada*). Od 1919 až do svého penzionování působil jako učitel na měšť. školách (1919–23 Charvátská Nová Ves u Břeclavi, 1923–27 Ždánice u Kyjova, 1927–33 Zlechov u Uher. Hradiště, 1933–35 Mokrý u Brna, 1935–49 Rosice u Brna). Oženil se 1920, 1922 ovdověl, 1927 uzavřel nový sňatek. Jeho hlavní životní zájem patřil historii; součástí jeho studia bylo i samostatné bádání v moravských a rakouských archívech. Od 1953 působil v Rosicích jako konzervátor Státní památkové péče. Byl členem Družiny literární a umělecké v Olomouci a Kola moravských spisovatelů v Brně. Pohřben byl v Rosicích.

Historismus, který sjednocuje veškerou K. literární činnost, spočívá zejména v úsilí evokovat minulost v její hmotné autentičnosti (předměty a způsob každodenního života, zbraně a vedení boje, jazyk, písně, zvyky atd.). Odtud důraz na faktografii, která zastíňuje realizaci zřetelů koncepčních (ideových i fabulačních). Těžiště K. díla tkví v obou velkých historických románech, zaměřených na ty události z dějin jižní Moravy 15. století (*O klíče markrabství: o boji husitské Břeclavi s vojsky Albrechta Habsburského 1426*) a počátku 17. století (*Proti nim: o povstání Štefana Bočkaje proti Rudolfovi II. 1604–05* a o jeho vpádech na Moravu), které měly politický význam celonárodní a jež dosud nebyly beletristicky zpracovány; v autorevě vyprávění dominuje barvitě líčení vojenských operací a utrpení vesnického lidu. Za rozhodující dějinnou sílu považoval K. zápas

Čechů a Němců, resp. Slovanstva a Germánstva (podtitul románu *Proti nim Contra gentem Germanicam*); jeho kritika rozmanitých forem českého protestantství vycházela z přesvědčení, že žádoucí celistvost individua i jednotu národa umožňovala pouze katolická víra. – Drobné prózy, pokračující v tradici Kosmákových „kukátek“, shrnul K. do svazku *Traktáty Kleofáše Pistoria a jiná próza*, ve folklorizujícím románu *Babuška* zasadil tragický milostný příběh do života moravské vesnice na začátku 20. století.

PSEUDONYM, ŠIFRA: Kleofáš Pistorius; A. K. ■ PŘÍSPĚVKY in: Akord; Archa; Břeclavsko; Časopis pro dějiny čes. venkova; Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci; Den (Brno); Kolo (Brno); Lid. listy; Malovaný kraj (Břeclav); Mojmirova říše (Zábřeh); Nár. politika; Nový národ (Přerov); Od Hradské cesty (Žarošice); Rozsévač (Olomouc); Selský archiv (Vel. Meziříčí); Slovácké noviny (Uher. Hradiště); Svoboda (Brno); Věstník katol. učitelů; Život. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Bitva u Břeclavě 19. listopadu 1426 (P 1926, výňatek z následující práce); O klíče markrabství (R 1930); Hermada (P 1936); Babuška (P 1938); Traktáty Kleofáše Pistoria a jiná próza (1939); Proti nim 1–3 (R, 1. Před bouří, 1946, 2. Povstání, 1946, 3. Opuštěná země, 1971 spolu s upr. vyd. prvních dvou dílů). – *Ostatní práce*: Pouti k Staré matce boží v Žarošicích (1940, 1970 přeprac. s tit. Stará matka boží žarošská a její poutní místo). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Radostná cesta k Staré matce boží žarošské. Starodávná baroková pouť (1942). ■

LITERATURA: ● ref. O klíče markrabství: -lk., LidN 24. 10. 1930; J. O. (Ošmera), Čin 2, 1930/31, s. 640; K. J. (Juda), Střední škola 11, 1930/31, s. 255 ●; B. Slavík: ref. Hermada, LidN 6. 4. 1936 + ref. Traktáty Kleofáše Pistoria..., LidN 5. 2. 1940; ● ref. Proti nim: F. M. Bartoš, NO 19. 1. 1947; V. Stupka, Kolo 11, 1946/47; O. Jahoda, KM 1946; J. O. (Ošmera), Moravskoslez. osvěta 1, 1946/47 ●; J. O. (Opelík): Prozaik a historik A. K., Od Hradské cesty 1961; V. Stratil: Literární oživovatel moravské historie, Od Hradské cesty 1965/66; J. Ošmera: Rostlo stranou, Malovaný kraj 1970; A. Bieberle: Historik Moravy, Od Hradské cesty 1970; J. B. Čapek: ref. O klíče markrabství (další vyd.), Křesťanská revue 1973, s. 215; J. Vlach: Zemřel spisovatel A. K., Zpravodaj Klubu nár. výboru v Žarošicích 1983, č. 6.

jo

Hugo Teodor Kolisko

* 28. 10. 1856 *Vysoké Mýto*† 18. 1. 1929 *Praha*

Prozaik a dramatik; autor zábavných novel a románu pro dospělé a drobných didaktických povídek i divadelních her pro mládež.

Po návštěvě základních škol v rodišti vystudoval vyšší reálku v Pardubicích a v 70. letech působil jako výpomocný učitel, vesměs na Vysokomýtsku (Chroustovice, Horní Jelení, osada Dvořiště obce Doubravice). Po učitelské maturitní zkoušce v Soběslavi učil v 80. letech v Červené Hoře (Žernov) a v Havlovicích u Čes. Skalice, v 90. letech ve Rtyni u Úpice. Od začátku 20. století působil v Praze.

Jádro K. prozaického díla tvoří umělecky nenáročné, avšak s jistou dávkou životnosti vypravované novely ze všedního života maloměstských vrstev. Zprvu romanticky zabarvené (v novele *Oběť* se zřiká významný lékař lásky ve prospěch svého přítele na naléhání jeho otce, hraběte, který lékaře vychoval a dal vystudovat), nabývají postupně na reálnosti v kresbě postav, v líčení prostředí i v ději (v novele *Numa Pompilius* se odehrává zápas o lásku maloměstské dívky mezi povrchním hejskem a vážným, společensky neobratným inženýrem). Vyvrcholem K. prozaického díla se stal jeho jediný román *Doktor Šúviks*, líčící společenský vzestup vyděděného selského syna, zprvu se těžce probíjejícího studii, a v protikladu k němu postupný úpadek svobodomyšlného učitele, pronásledovaného konzervativní společností. Ani zde však K. nepřestoupil hranice nenáročných zábavných četby. V dílech pro mládež uplatnil K. především výchovný pohled učitele: jednak zobrazoval vzorové typy dětí, jež napravují svou ušlechtilostí nezvedence, jednak kreslil dojemně příběhy o úspěších životními strastmi pronásledovaných chlapců. Některé motivy (únos chlapce cikány) se přitom stěhují z jednoho příběhu do druhého. Čiré poučení o všestranné upotřebitelnosti skla pak sleduje povídka *Ze života skleněných střípků*.

PŘÍSPĚVKY in: Komenský. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Mladý hrdina (P pro ml., 1877); Skalákův chovanec. Dvě osudné noci (PP pro ml., 1879); Malý dobrodinec (P pro ml., 1883); V cikánském zajetí (D pro ml., b. d., 1884); Oběť (P 1887); Prokop Veliký (D pro ml., 1893); Po bouři jasno (P 1893); Pan baron (D 1895, dramatisace P Po bouři jasno); Vašíčkova pokuta (P

pro ml., 1901, podle hry V cikánském zajetí); Ze života skleněných střípků (P pro ml., 1916); Jiskry (PP, BB pro ml., 1916); Pohádky (pro ml., 1918); Sběrka anekdot (1920); Legionáři (P pro ml., 1921); Doktor Šúviks (R 1922); Numa Pompilius (P 1924). – *Ostatní práce*: Mapa okresního hejtmánství vysokomýtského (1881); – mimoto školní příručky z nejrůznějších oborů. ■ REDIGOVAL: Malý kalendář české mládeže na škol. rok 1901/02 – ... 1904/05 (1901–04). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Malý zpěvník chrámový (1901, s J. Bourou). ■

LITERATURA: -auc- (H. Pittauer): ref. V cikánském zajetí, Lit. listy 1884, s. 192; x.: ref. Doktor Šúviks, Zvon 23, 1922/23, s. 575; E. Škorpil: Spisovatelé vysokomýtského kraje, Vysokomýtsko 1932 (i sep.).

zp

Jan Kollár

* 29. 7. 1793 *Mošovce* u Martina† 24. 1. 1852 *Videň* (Rakousko)

Preromantický básník, sběratel slovenských lidových písní, kazatel, autor programových úvah, cestopisů, pamětí a odborných prací (filologických, mytologických, archeologických). Básnickým i úvahovým vyjádřením myšlenky o slovanské kulturní jednotě a víry v dějinné poslání Slovanů mocně zapůsobil na národně osvobozencká hnutí slovanských národů i na jejich literatury. V jeho poezii se poji zpřítomnění obecně platných ideálů a celospolečenské zaměření se stylizací básníka jedinečného lidského údělu. Lyricko-epická sbírka *Slávy* dcera představuje spolu s ideální vizí milostného vztahu muže a ženy žádoucí podobu národního společenství, v němž se požadavky svobody, humanity a duchovního rozvoje konkretizují v představě slovanství.

Druhé ze tří dětí evangelické písmácké rodiny Matěje K. a Kateřiny, roz. Frndové; otec byl rolník a řezník, zastával často funkci rychtáře nebo notáře. Od 1800 navštěvoval K. školu v Mošovcích (zájem o četbu, dovednost kreslířská a řezbářská), 1806–09 vystudoval nižší gymnázium v Kremnici. Nechtěl se podrobit otcovu rozhodnutí, aby zůstal doma v hospodářství a vyučil se řezníkem; odešel k bratranci, učiteli Janu K. do Slovenského Pravna a krátce pak dělal pomocníka učiteli v rodné obci. Existenčně odkázán sám na sebe pokračoval 1810–12 v gymnaziálních studiích v Banské Bystrici (četba lat. klasiků), kde měl na jeho duchovní vývoj značný vliv rektor Paulus Magda,

a 1812–15 na evangelickém filozoficko-teologickém lyceu v Bratislavě (četba něm. poezie 18. stol., studium řečtiny a moderních jazyků); o prázdninách 1813 vedl evangelický sirotčinec. Od léta 1815 působil v B. Bystrici jako vychovatel (přátelství se S. Rožnayem, četba čes. a jiných slovanských knih). Od podzimu 1817 do března 1819 byl na univerzitě v Jeně (cestou tam i zpět pobyt v Praze, seznámení s J. Jungmannem a jinými čes. spisovateli), kde studoval hlavně teologii (profesoři J. F. Gabler, J. G. Marezoll), mimoto filozofii (profesoři J. F. Fries, L. Oken), historii (prof. H. Luden), filologii a přírodovědu. Poznal tu jak nové myšlení filozofické a historické, odpovídající ideovému zaměření prosazující se buržoazní společnosti, tak společenské hnutí německé mládeže, usilující o národní a státní sjednocení Německa (K. účast na slavnosti 300. výr. reformace na Wartburgu), tak soudobou německou literaturu spjatou s demokratickými a národními zápasy. Při zastupování evang. pastora v Lobedě G. F. Schmidta, poněmčilého potomka slovanské rodiny, zamiloval se do jeho dcery Frideriky Wilhelminy (Mína jeho pozdější poezie); písemný styk s ní, ve 20. letech přerušovaný, obnovil až v polovině 30. let (sňatek 1835, dcera Ludmila). Po vysvěcení na kněze (B. Bystrica 1819) působil v Pešti (Budapešť), od 1819 jako zatímní, 1824–49 jako řádný kazatel tamního evang. sboru, při němž byla 1821 zřízena také slovenská škola (1825 vydal K. *Čítanku*, 1826 *Šlabikář pro děti*); existenční postavení K. se upevnilo až 1833, kdy císař potvrdil samostatnost slovenské evang. církve v Pešti. Zastává se národních práv Slováků střetával se K. často s nacionalistickými Maďary a Němci a pro své novotářské pojetí kněžské funkce, do níž zahrnoval výchovu mravní, vzdělanostní a národní (*Nedělní, sváteční i příležitostné kázne a řeči...*), měl mnohdy konflikty i uvnitř slovenské menšiny. I když byl trvale vážně nemocen (první chrlení krve 1823), rozvíjela se spolu s básnickým tvořením i jeho další tvůrčí činnost. S P. J. Šafaříkem a J. Benediktim sbíral slovenské národní písně (*Písň světské lidu slovenského v Uhřích*), sám vydal obsáhlou sbírku *Národní zpievanky*. V duchu dobových teorií o zvukové kráse jazyka posuzoval češtinu (*Myšlénky o libozvučnosti řeči vůbec a zvláště československé*, Krok 1823) a chtěl ji převážně hláskovými úpravami vylepšovat, aby ji takto přiblížil slovenským dialektům pro trvalou funkci společného spisovného

jazyka Čechů a Slováků; své verze spisovné češtiny (odmítnuté J. Jungmannem aj.) se od 30. let přidržoval i v poezii. Bádáním etymologickým, mytologickým a archeologickým (např. *Rozpravy o jmenách, počátkách i starožitnostech národu slavskeho a jeho kmenů; Sláva bohyně a původ jména Slavův čili Slavjanův*) chtěl proniknout do dávných, písemně nedoložených dějin Slovanů. I při svých cestách (1841 Horní Itálie, Švýcarsko, Tyroly a Bavorsko, 1844 znovu Horní Itálie, 1850 Meklenbursko) se těmito otázkami zabýval (*Cestopis obsahující cestu do Horní Itálie...*). Vyvrcholení své vědecké tvorby spatřoval K. v díle *Staroitalia slavjanská...*, které mělo dokázat, že Itálie byla původně osídlena Slovany, na jejichž kultuře vyrostla kultura starověkého Říma, a tím nepřímou i pozdější evropská vzdělanost; obsáhlé dílo *Die Götter von Rhetra...* (Bohové z R. neboli Mytologické starožitnosti Slovanů a zčásti i Germánů v severní Evropě) zůstalo nedokončeno. V těchto pracích se průkazná spojování faktů řídí více potřebou aprioristicky stanoveného závěru než racionálně věcnými postupy; dnešní slovanská archeologie a toponomastika přesto leckdy přiznává K. přinejmenším iniciativu v poukazování na dotud nepovšimnutou problematiku i poznatkový přínos v jednotlivostech. Za své vědecké dílo byl K. jmenován členem několika zahraničních učených společností (čestný doktorát filozofie v Praze 1849), o jeho věhlas v slovanských zemích se však zasloužila zejména jeho iniciativa k slovanské vzájemnosti, o níž psal v poezii i v kázáních (*Dobré vlastnosti národu slovenského*) a které věnoval i samostatnou rozpravu (čas. poprvé 1835 v Srbsku, 1836 v čas. Hronka s tit. *O literární vzájemnosti mezi kmeny a nářečími slavskými*; 1837 knižně něm. *Über die literarische Wechelseitigkeit zwischen den verschiedenen Stämmen und Mundarten der slawischen Nation*, dopln. vyd. 1844). Na Slovanů tu pohlíží K. jako na jeden etnický a jazykový celek, jehož nutné rozruznění podle spisovných řečí (K. uznává jen čtyři: ruštinu, polštinu, čechoslovanštinu a srbocharvatštinu) a podle odlišných dějinných tradic nemá bránit tomu, aby Slované vzájemným poznáváním a výměnou duchovních hodnot dospívali k společné kultuře, jejíž slovanský obsah bude specificky vyjadřovat obecnou ideu lidství. Rozprava přináší i řadu praktických návrhů pro realizaci kulturních styků mezi Slovanů, jež se uplatnily až mnohem později, avšak zcela ponechává stra-

nou politické aspekty, což ji dezaktualizovalo v době kolem revoluce 1848. K. se prakticky věnoval kulturním potřebám slovenským (1826 založení Slovenského čtenářského spolku v Pešti, 1834 předseda nového Spolku milovníků řeči a literatury slovenské, 1842 účast při koncipování rekursu k vládě o nár. požadavcích Slováků), ale většina mladé slovenské inteligence se od něho odvrátila, když 1846 vystoupil proti zavedení spisovné slovenštiny. 1848 se veřejně postavil proti revolučním tendencím, byl v Pešti vězněn od konce 1848 až do příchodu císařských vojsk v lednu 1849. V březnu 1849 byl povolán do Vídně jako důvěrník vlády pro záležitosti uherských Slováků (návrhy na organizaci školství a církvi, od 1849 člen komise pro slovanské právníko-politické názvosloví), v dubnu 1849 byl jmenován prvním profesorem slovenské archeologie na vídeňské univerzitě a přednášel téměř do konce života. Byl pohřben na hřbitově sv. Marka ve Vídni, 1904 byly jeho pozůstatky převezeny na Olšanský hřbitov v Praze.

První příležitostně verše napsal K. 1802, první jeho tištěnou básní je latinská skladba z 1821. Poezii vzniklou v Jeně a v prvním roce pobytu v Pešti obsahuje sbírka *Básně* (1821), rozdělená do čtyř částí: *Znělky neb Sonety, Elegie, Všelico, Nápisy*. Přízvučné trochejské Znělky a časoměrné Elegie obsahují výlučně erotickou poezii, inspirovanou K. jenskou láskou; 86 sonetů je rozděleno do dvou řad: jedna s notou milostného štěstí, druhá se smutkem z přervané lásky. Subjektivnost, která je příznačnou vlastností celé sbírky a která jako novum české poezie zaujala již soudobé čtenáře (F. L. Čelakovský), spočívá ovšem především v tom, že osobnost básníka je zjevným středem a vysloveným jednotícím poutem poetické skutečnosti básněmi vytvářené. Opěvaná ideální milenka Mína je jakožto předmět lásky ve své existenci spjata se subjektem básníkovým, s jeho citovostí, a její obraz jako ztělesnění nejnáročnějších představ o milované ženě a vůbec jako zpřítomnění nejvyšších hodnot a ideálů je obrazem jak básníkovy trvalé mohutného erotického zaujetí, tak jeho ideálního představového světa. Obdobnou subjektivností se vyznačují i skladby odrážející soudobou situaci národně společenskou a kulturní. Především Nápisy, epigramy ve formě časoměrného elegického disticha, promítají nad neutěšený stav národního života – nezamlčující ho – skutečnost ideálních hodnot, jež dávají smysl žádoucímu novému uplatnění národa.

Obecné mravní postuláty a zásady lidskosti a demokratičnosti jsou tu spojeny s domácí situací a uvedeny do souladu s myšlenkou slovanství. J. Jungmann, který v Praze obstarával tisk *Básní*, z obavy před cenzurou vyřadil ze sbírky krajní projevy K. radikalismu, mj. báseň *Vlastenec*; ta, zdůvodňujíc požadavky národně svobodného života a zapojujíc české národně osvobozené úsilí do spojitosti soudobého celosvětového zápasu o svobodu národní a sociální, odmítá bolestivost a pasivitu a postuluje odvahu ke vzpurnému činu. – Sbíрка *Slávy dcera* z 1824 je označena jako 2. vydání, protože jejich 151 sonetů je dotvořením toho, co bylo v zárodku obsaženo v oddílu *Znělek z Básní*. Sonety jsou rovnoměrně rozděleny do tří zpěvů, označených jmény řek (jejichž povodím vedla K. cesta z Jeny do Pešti): *Sála, Labe, Dunaj*; putování těmito kraji je volnou fabulační spojnici samostatných a obsahově rozličných znělek. S erotickými básněmi, vyjadřujícími děj básníkovy lásky k Míne, a s básněmi autostylizačními jsou tu skladby lyriky reflexivní, politické a didaktické, které zvažují dějinnou zkušenost i přítomný stav slovanského světa, vymezují obsah a smysl vlastenectví i jeho souvislost s aktuálním progresivním směřováním novodobého lidstva a programově vyslovují základní představy, naděje i metody nově se rodící národní společnosti. Spojení tematiky erotické se společenskou je organické, protože adorovaná Mína je nyní ztotožněna s dcerou bohyně Slávy, stvořené z rozhodnutí bohů jako náhrada za příkoří, jež Sláva v minulosti utrpěla; předmět básníkovy milenecké lásky a nadosobní ideál slovanské vlasti jsou tak zaklesnuty do sebe a oběma stejně patří básníkovu krajní citové zaujetí. Jím se vyznačuje i úvodní *Předzpěv* (pův. samostatná báseň z 1822 s tit. *Elegie*), skladba zvedající se z elegických poloh zármutku nad zašlou minulostí slovanské velikosti až k nabádavé důvěře ve vzestupný vývoj lidstva a v možnosti, které se do budoucna před Slovany otvírají. Schopnost K. poezie sloučit v citu člověka intimního s člověkem politickým odpovídala sentimentalismu mladé národní společnosti 20. a 30. let a zasloužila se o nadšnou odezvu sbírky v Čechách i na Slovensku. – Počínaje vydáním z 1832 se *Slávy dcera* rozrostla kvantitativně (1832 615 znělek, v konečné verzi z 1852 645 znělek), změnila se co do vnější podoby (2. zpěv má tit. *Labe, Rén, Vltava*, přibýly zpěvy 4. *Léthé* a 5. *Acherón* –

podsvětní řeky řecké mytologie), nově se průvodcem básníkovy putování a zasvěceným komentátorem stává Milek (poslovanštěný Amor) a poetické putování vede i slovanským nebem a peklem (prostřednictvím zpráv od Slávy dcery). Změnil se i vlastní charakter díla. Ubylo na citovém vzmacu, do popředí vystoupil alegorický prvek (již dříve v díle obsažený) a sbírka dostala podobu alegorického cestopisu, jehož zájmovým předmětem jsou reálie týkající se Slovanstva (památná místa, historické osobnosti, bájně postavy, dějinné události, záležitosti literární a filologické aj.) a jehož cílem je podat celistvý, takřka encyklopedický a především jednoznačně zhodnocený obraz slovanského světa. Údaji a narážkami archeologickými, mytologickými, dějepisnými, filologickými je tato poezie natolik zaplněna, že K. přidal k vydání z 1832 rozsáhlý *Výklad čili Přímětky a vysvětlivky ku Slávy dceře*, který ještě zvýrazňuje tu složku sbírky, která směřuje ke kompendiu historické slavistiky. – Asi do 1835 po částech psal K. prozaické *Paměti z mladších let života*, které míscie „báseň a pravdu“ evokují s vyprávěčskou dovedností prostředí, osobnosti a zážitky, jež formovaly osobnost K. od dětství po odchod z Jenu.

PSEUDONYM, ŠIFRA: Čechobratr protištúrovský; J. K. ■ **PŘÍSPĚVKY** in (*periodika*): Almanach aneb Novoročenka (1824); ČČM (1827–48); Čechoslav (1822–24); Čes. včela (1834–47); Dobroslov (1822–23); Hronka (B. Bystrica, 1836); Krok (1821–31); Květy (1836–47); Nár. noviny (1848–49); alm. Nitra (Bratislava, 1842); Pester Zeitung (Pešť, 1848); Pražské noviny (1832–1850); Serbskij narodnij list (Bělehrad, 1835; první zveřejnění rozpravy o literární vzájemnosti); Slovenské noviny (Viedeň, 1849–51); Týdeník (Palkovičův) (Bratislava, 1818); alm. Vesna (1838); Vesna (Viedeň, 1851–52); Vídeňský deník (1850–51); alm. Zora (Budín, 1836–40); – posmrtně: Listy filologické (1947); Lumír (1873, 1879); Nová literatura (Bratislava, 1958, č. 22); Orol (Martin, 1875, 1879); Slovenské pohľady (Bratislava, 1882, 1898, 1900, 1913, 1915); – (*knihy*): Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky (1846); I. Horvát: Urgeschichte der Slawen... (Pešť 1844); J. Jungmann: Slovesnost (2. a 3. vyd., 1845 a 1846); K. Kuzmány: Modlitby k nábožnému vzdělání věřících křesťanů... (B. Bystrica 1835); P. Magda: De schola ... Programma, quo ... pro examine publico in gymnasio A. C. Neosoliensi ... celebrando ... invitavit ... rector (B. Bystrica b. d., 1812; Deploratio praesentis status Hungariae, první tištěná báseň K.); J. Matúška: Poučení o vychování stromu jahodového a hedbávních housenic ... (Budín 1845); Pořádek svěcení ... (1837); Predigten, welche

bei dem fünfzigjährigen Jubelfeste der evang. Gemeinde ... zu Pesth und Ofen ... gehalten wurden (Pešť 1837); Řeči, modlitby a básně ... (Pešť 1837); J. Tránovský: Cithara sanctorum ... (1830; též v dalších vyd.); Zpěvník evanjelický ... (Pešť 1842; též v dalších vyd.); H. Zschokke: Überlieferungen zur Geschichte unserer Zeit (Aarau 1821); – posmrtně: F. Bačkovský: Zevrubné dějiny čes. písemnictví doby nové I (1886); F. L. Čelakovský: Sebrané listy (1865, 1869); D. Rapant: Slovenský prestolný prospobis z r. 1842 2 (Lipt. Mikuláš 1943). ■ **KNIŽNĚ**. *Poezie*: Básně (1821; s tit. Prvá sbierka básnická z r. 1821, ed. J. Vlček, Martin 1921); Památka slavného dne narození Jeho Osvícenosti Alexandra Rudnayho ... arcibiskupa ostríhomskeho (Budín b.d., 1824, an.); Slávy dcera ve třech zpěvích (Budín 1824, označeno jako 2. vyd.; ed.: J. Vlček, Martin 1924; R. Havel in J. K.: Vlastenec, 1963; J. Višková in J. K.: Básně, 1981); Slávy dcera. Lyricko-epická báseň v 5 zpěvích. Úplně vydání (Pešť 1832); Výklad čili Přímětky a vysvětlivky ku Slávy dceře. S obrazy, s mapou a s Přídavkem drobnějších básní rozličného obsahu (Pešť 1832); Óda vysoce učenému muži, velectěnému příteli, pánu Pavlovi Josefovi Šafaříkovi, Slovákovi k Čechům do Prahy odcházejícímu (Pešť 1833); Díla básnická ve dvou dílech. I. Slávy dcera, 2. Menší básně (Budín 1845); – posmrtně: Slávy dcera. Báseň lyricko-epická v pěti zpěvích. S přídavkem básní drobnějších (Viedeň 1852; další edice: F. Bačkovský 1885, J. Jakubec 1903 a 1925, F. Krčma 1946, R. Brtán, Martin 1946, F. R. Tichý 1952; slov. překl. L. Feldek s tit. Dcéra Slávy, Bratislava 1979). – *Sbírky lidových písní*: Písně světské lidu slovenského v Uhrách 1, 2 (Pešť 1823, 1827, an., s P. J. Šafaříkem a J. Benediktim); Národní zpievanky čili Písně Slováků v Uhrách ... 1, 2 (Budín 1834, 1835; s tit. Národní zpievanky ed. E. Paulíny, Bratislava 1953); – posmrtně: Turek a krásna Katarína (Bratislava b. d., 1953, ze sb. Národní zpievanky). – *Kázání* (někdy obsahují též K. básně, písně, modlitby aj.): Anrede bei der Trauung des Johann Mojsisovics mit Louise Raics ... (Pešť 1821, an.); Dobré vlastnosti národu slovenského. Dvoje kázání ... (Pešť 1822); Slavení prvního ročního examenu se školskou mládeží oudů slovenských ev. církve pešťansko-budinské ... (Pešť b. d., 1822, an.); O tom štěstí, že se nám Bůh v nynějších časech naroditi dal (b. d., 1823, podp. J. K.); Nábožné kázání při slavnostech velikonočních ... (Pešť 1826); Přímluva při konfirmácii (Pešť 1826); Trauerrede bei der Gedächtnisfeier des ... Herrn Ludwig Freiherr Pronay ... (Pešť b. d., 1827); Obraz křesťanské panny (Pešť b. d., 1827, podp. J. K.); Proč se Bůh synu svému a spasiteli světa právě mezi židovským národem naroditi dal (Pešť b. d., 1829); Poslední počestnost ... paní Johaně Nemes ... v Pánu zesnulé ... (Pešť b. d., 1830); Řeč oltární před zpovědí a večerí Páně ... (Pešť b. d., 1830); Nedělní, sváteční i příležitostné kázně a řeči ... 1, 2 (Pešť 1831, Budín 1844); Trauerrede bei der Gedächtnisfeier des ... Herrn Carl Cleymann ... (Pešť

1833); Jako my tuto naši evanjelicko-slovenskou církev rozmnožovati můžeme a máme? (Pešť b. d., 1833); Řeč při slavném posvěcení nově voleného superintendenta ... pána Jana Seberíného ... (Budín 1834); Sláva a vznešenost úřadu kazatelského ... (Pešť 1834); Nábožný pohled na tú krajinu, která jest matka evanjelické víry (Pešť 1835); Pořádek svěcení půlstoletní slavnosti milostivého léta 1837 ... (Pešť b. d., 1837, an.); Řeči, modlitby a básně vztahující se na ... padesátroční jubilejní slavnost ... církve evanj. pešťansko-budinské ... (Pešť 1837, an.); Památka dobrodincův církve evanj. slovenské a. v. v Pešti, obsahující řeči, verše a životopisy (Pešť 1845, s J. Kadavým, B. Nosákem); Napomáhání obecného dobrého vůbec, obzvláště vlasti (Pešť 1848); – posmrtně: Nábožnost a národnost jako sestry (Ružomberok 1892); O mistru Janu Husovi (b. d., 1902); Jako se my zastáváme proti těm lidem, kteří nám nadhazují, že my v našem evanjelickém náboženství nic nemáme. Kázání ... z r. 1832 (Lipt. Mikuláš 1910); Lépe jest křivdu trpěti než činiti (Modra 1910); O kníhtlačiarstve (Bratislava 1948, faksimile). – *Cestopisy a memoáry*: Cestopis obsahující cestu do Horní Itálie ... (Pešť 1843; ed. J. Jakubec, 1907); – posmrtně: Cestopis druhý (1863, in Spisy J. K., sv. 4, ed. V. Zelený, dub.); Paměti z mladších let života (1863, in Spisy J. K., sv. 4, ed. V. Zelený, dub.; slov. překl. K. Golán s tit. Paměti z mladších roků života, Bratislava 1950). – *Ostatní práce*: Čítanka aneb Kniha k čítání pro mládež ve školách slovanských v městech a v dědinách (Budín 1825, podp. J. K., rozšíř. vyd. Pešť 1844); Šlabikář pro dívky ... (Pešť 1826, an.); Ableitung und Erklärung des Nationalnamens Magyar (Pešť 1827); Imenoslov ili rječnik ... – Imenoslov čili Slovník osobných jmen rozličných kmenů a nářečí národu slavenského, sebraný od Jana Pačiča, roznožený, soustavený ... a poznamenánými opatřený od ... (Budín 1828); Rozpravy o jmenách, počátkách i starožitnostech národu slavského a jeho kmenů (Budín 1830); Über die literarische Wechselseitigkeit zwischen den verschiedenen Stämmen und Mundarten der slawischen Nation (Pešť 1837, dopln. vyd. Lipsko 1844, čes. překl. J. S. Tomiček s tit. O literární vzájemnosti mezi rozličnými kmeny a nářečími slovanského národu, 1853); Sláva bohyně a původ jména Slavův čili Slavianův. V listech k velectěnému příteli panu P. J. Šafaříkovi (Pešť 1839); Kratičká známost slavjanského národu. Vyňatek z Čítanky (Pešť 1844); – posmrtně: Staroitalia slavjanská aneb Objevy a důkazy živlů slavských v zeměpisu, v dějinách a v bájesloví, zvláště v řeči a v literatuře nejdávnejších vlašských a sousedních kmenů ... (Víděň 1853); Tabule k Staroitalii slavjanské (Víděň 1853); Kollárova dobrozdání a nástin životopisný z roku 1849 (1903, ed. J. Karásek); Rozpravy o slovanské vzájemnosti (1929, ed. M. Weingart, orig. texty a překl.); O literární vzájemnosti (Bratislava 1954, ed. a přel. K. Rosenbaum); Slovník slavjanských umelcov všetkých kmeňov ... od nejstarších časov až po terajší vek ... (Bratislava 1957, bibliofilie, překl.

z Cestopisu ... do Horní Itálie ...). – *Výbory*: Výbor básní z K. Slávy dcery k četbě žákovské na školách středních (1890, ed. J. E. Hulakovský); Výbor z K. básní. 1. 100 znělek milostných, 2. Básně vlastenecké (1893, 1894, ed. J. Jakubec); Slávy dcera a jiné básně ve výboru. Za školskou četbu ... (1901, ed. J. Jakubec); J. K. Jeho život a dílo (1920, ed. F. V. Křejčí); J. K. Jeho život a dílo, ukázky jeho tvorby, bibliografie a literatura (1923, ed. F. Bredler); Z lyricko-epické básně Slávy dcera ... třicet a dvě znělky ... (1926, ed. K. Dyrnky); Z lyricko-epické básně Slávy dcera ... dvacet osm znělek ... (1931, ed. K. Dyrnky); Zlatá slova J. K., F. L. Čelakovského, W. Shakespeara (1939, ed. J. Vitek); Slávy dcera (1948, ed. V. Pekárek); Slávy dcera (1951, ed. Z. K. Slabý); Vlastenecké (Martin 1952); Zpěvanky (1952, ed. B. Beneš Buchlovan, J. Pospíšil, J. H. Štěrba); Trávička zelená. Výber z K. Národných spievaniek (Bratislava 1958, ed. E. Gašpariková); Vlastence (1963, ed. F. Vodička, R. Havel); in J. Tibenský: Chvály a obrany slovenského národa (Bratislava 1965); Slávy dcera (1971, ed. R. Havel, K. Homolová, M. Pohorský, J. Višková); in Čítanka z dějin české a slovenské estetiky 19. stol. (1972, ed. V. Dostál, V. Pašková); Paměti z mladších roků života. O dobrých vlastnostech národa slovanského. O literární vzájemnosti (Bratislava 1972, ed. K. Rosenbaum, překl. K. Golán, K. Rosenbaum); in J. V. Ormis: O řeč a národ. Slovenské národní obrany z roků 1832–1848 (Bratislava 1973); Znelky k Slávy dcere (Martin–Praha 1973); Básně (1981, ed. M. Ot-ruba, J. Višková). – *Souborná vydání*: Spisy J. K. (nakl. I. L. Kober 1862–63, 4 sv., ed. patrně V. Zelený); Sebrané drobné básně (nakl. F. Borový 1887, ed. F. Bačkovský, 2. rozšíř. vyd. nakl. F. Bačkovský 1903); Spisy J. K. z mladšího období jeho života (nakl. Matica slovenská a Knihlač. úst. spolok, Martin 1921, 1924, 2 sv., ed. J. Vlček); Vybrané spisy 1, 2 (nakl. Čs. spisovatel 1952 a St. nakl. krásné literatury, hudby a umění 1956, ed. F. R. Tichý). ■ **KORESPONDENCE**: an. (K. Havlíček): K. a Čelakovský o smrti Jungmannově (V. Staňkovi z 1847, Čes. včela 1847, s. 406; J. Podhradský: Jako sám nebohý K. svedčí proti p. Lichardovi (J. Křekáčovi z 1852), Sloven. pohľady 1852; M. Hörník: Listy J. K. do Lužic (K. A. Kłosopolskému z 1839, J. K. Rjencovi z 1839, K. B. Pfulovi-Luzanovi z 1843), ČČM 1861; M. V. (Veselovský): Hamuljákova listáreň 3. Pozostatky listov J. K. (M. Hamuljákovi z 1840–42 a b. d., překl. do slov.), Sokol 1863; Spisy J. K. 4 (faksimile dopisu F. Palackému z 1827; 1863); P. Křížko: Listy J. K. na Jozefa Hlaváča, ev. far. kremnického (z 1842, 1846), Sokol 1866; an.: Korespondence J. K. (D. Slobodovi z 1834–46, nezn. adresátu z 1830), Květy 1869; F. Čenský: Z dob našeho prubzení (T. Burianovi z 1836; 1875); List J. K. na Jana E. Smolerja (b. d.), Lužičan 1875; Pisma k M. P. Pogodinu iz slavjanskich zemel 3, 1835–61 (z 1839, 1847, ed. N. A. Popov, Moskva 1880); S. Vraz: Izabrane pjesme (S. Vrazovi z 1841; Záhřeb 1880); J. M. Hurban: Ludovit Štúr (P.

Jozeffymu z 1842–43, L. Štúrovi z 1842), Sloven. pohľady 1882; F. Menčík, A. Rezek: Dopisy J. K. (B. Kopitarovi z 1824, K. J. Erbenovi z 1830), Slovanský sborník 2, 1883; J. Pospíšil: Z dob vlasteneckých (J. Pospíšilovi z 1837–51; 1885); an.: List J. K. k Adamu Mickiewiczovi (z 1842), Ruch 1885, též in F. Kvapil: Životem k ideálu (1900); an.: Dopisy J. K. (W. A. Maciejowskému z 1838, 1844), Slovanský sborník 4, 1885; an. (S. Hurban Vajanský); List J. K. (J. Kadavému z 1839), Sloven. pohľady 1886; Red. (J. Emler): Několik listů spisovatelů a vlastenců českých k Antonínu Markovi (z 1843), ČČM 1887; an. (A. Šimek): Dopis J. K. (J. E. Purkyňovi z 1841), Slovanský sborník 6, 1887; V. Černý: Několik listů spisovatelů a vlastenců našich do Lužice (nezn. adresátům z 1839 a 1840), Hlídka literární 1890, s. 293; an. (J. Škultěty): Slováci a lužičtí Srbi (J. E. Smolefovi z 1839–40), Sloven. pohľady 1891; an.: Některé listy z korespondence J. K. v l. 1816–51 (J. Palkovičovi z 1816–48, V. K. Zapovi z 1839, V. Staňkovi z 1843–48, Friderice W. Kollárové z 1849, J. Bohurádovi z 1850–51, J. Walaszkému z 1850), ČČM 1893; J. Cimrák: Dva listy K. Samoslavu Hroboňovi (z 1838, 1840), sb. J. K. (Videň 1893); F. Komárek: K. literární styky s F. C. Kampelíkem (z 1849), sb. J. K. (Videň 1893); A. Kočutinský: Romantická myšlenka a skutečnost (hr. Medo Pucičovi z 1842–44), sb. J. K. (Videň 1893); M. Murko: Listy B. Kopitarovi a Miklošičovi (B. Kopitarovi z 1828–29, F. Miklošičovi z 1844), sb. J. K. (Videň 1893); J. Žarnovický: K. list (Z. Kokešové, provd. Žarnovické, z 1848), sb. J. K. (Videň 1893); „Důstojný pane ...“ (P. Jozeffymu z 1842, faksimile), sb. J. K. (Videň 1893); an.: Vzájemné dopisy V. Hanky a J. K. (z 1827–51), ČČM 1897; F. Palackého korespondence a zápisky 2. Korespondence z let 1812–1826 (z 1820–26; 1902, ed. V. J. Nováček); V. A. Francev: J. K. a P. J. Koeppen (P. J. Koeppenovi z 1824–25), ČČM 1904; J. Polívka: Několik dopisů z archívu Jihoslovenské akademie v Záhřebě (I. Kukuljevičovi z 1849, 1851), LF 1904; J. Vlček: Několik dopisů J. K. dru Jankovi Šafaříkovi (z 1841–43), LF 1904; F. Pastrnek: Dopisy K. (F. W. Schmidtové, provd. Kollárové z 1819–50, její matce z 1819–20 a jejímu bratru z 1827), Věstník ČAVU 13, 1904; Pisma pisana Dru Ljudevitu Gaju ... (z 1832–42; Záhřeb 1909, ed. V. Deželíć); Korespondencija Jakova Golovackoga (z 1836, ed. K. Studiňskij, Lvov 1909); K. A. Vinařický: Korespondence a spisy pamětní 2 (z 1841; 1909, ed. V. O. Slavík); Vukova prepiska 5 (V. S. Karadžičovi z 1827–37, T. D. Tirkovi z 1827; Bělehrad 1910); Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského 2 (z 1833; 1910, ed. F. Bílý); J. Š. (Škultěty): J. K. o svojej poezii (A. H. Škultětymu z 1840), Sloven. pohľady 1912 → Vôňa domoviny (Bratislava 1973); J. Škultěty: J. K. účinkuje za Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej a za jeho almanach Zoru (M. Godrovi z 1834), Sloven. pohľady 1912 → Vôňa domoviny (Bratislava 1973); V. A. Francev: Dva nevydané listy J. K. (V. Staňkovi

z 1844, P. P. Dubrovskému z 1843), Sloven. pohľady 1913; J. V. Šimák: Šest dopisů z doby vlastenecké (P. Strakovi v Kování z 1848), Zvon 17, 1916/17 + Nová snůška dopisů z doby probuzenské (ing. J. Wettovi z 1848–50), Zvon 18, 1917/18; E. z Lešehradu: Zajímavý a památný starý dokument. Dopis J. K. o československém státě (J. E. Vocelovi z 1849), Čes. svět 15, 1918/19 → Náměty u cesty (1938); K. V. Adámek: Dopis J. Kollára A. V. Šemberovi (z 1846), Vlastivědný sb. východočeský 3, 1926; P. Kürscháková: Štúr Rumymu a Kollár Toldymu (F. Toldymu z 1850), Bratislava 1927; J. Kabelík: Rodina pěvce Slávy dcery (dceři Ludmile z 1850, faksimile; 1928); J. Lukášek: Josef Růžička (J. Růžičkovi z 1849; 1929); an.: J. K. prosí o doporučení svých kázání (superintendentovi J. Opočenskému v Jimramově z 1830), LidN 22. 11. 1930; an.: Ein unveröffentlicher Brief von Friederika und Jan K. aus dem Jahre 1835 (L. Kunzemu z 1835), Germanoslavica 1, 1931/32; R. Rozdolský: List J. K. (A. J. Rócsiszewskému z 1837), Slovanský přehled 1937; D. Rapant: Slovenské povstanie z 1848–49. Dokumenty (J. Seberínimu z 1848; Martin 1937); W. Wislocki: Do stosunków J. K. s Polakami (F. L. Słowińskému z 1850), sb. Slovanská vzájemnost (1938); kg (K. Goláň): K. politický pohľad pred sto rokmi (hr. F. J. Kolovratovi z 1844), Služba 5, 1941; R. Brtáň: Vznik, vývin a verzie K. rozpravy o literárnej vzájomnosti (L. Gajovi z 1836; Lipt. Mikuláš 1942); D. Rapant: Slovenský prestolný prosbopis z roku 1842 2, Dokumenty (P. Jozeffymu z 1842; Lipt. Mikuláš 1943); F. Krčma: Neznámé dopisy probuzenské (A. V. Šemberovi z 1843), LF 1947; an. (R. Brtáň): Z K. korespondencie (C. Cochiusovi-Zochovi z 1836–38 a J. Šafaříkovi z 1841–43), Slovanský sborník (Matica slovenská) 1, Martin 1947; R. Štastný: K. a Štúr Vocelovi (z 1841), Slovesná veda 3, 1950; F. R. Tichý: Lúbostné listy J. K. (F. W. Schmidtové, provd. Kollárové z 1819–35, něm. orig. a prekl. do slov.), SLit 1954; H. Batowski: K. v Polsku (redakci Lwowianina z 1840 a P. P. Dubrovskému z 1843), SLit 1954; J. Horvat, J. Ravlić: Pisma Ljudevitu Gaju (z 1836 a b. d.), Gradja JAZU (Záhřeb) 26, 1956; O. Feyl: Unbekannte deutsche Briefe und andere Dokumente von J. K. aus Weimar (příslušníkům manželčiny rodiny), Zeitschrift für Slawistik 1, Berlin 1956; M. Kudělka: Ze styků moravských obrozenců s K. (A. Bočkovi z 1832), SLit 1957; V. Žáček: Slovanský sjezd v Praze 1848 (J. Seberínimu z 1848; 1958); sb. Pedagogické dědictví K. S. Amerlinga (Amerlingovi z 1839, 1844; 1960); A. A. Zajceva: Netišťené dopisy J. K. (nezn. adresátovi z 1834, W. A. Maciejowskému z 1837), sb. Slovanské štúdie 3, Bratislava 1960; Listy Ludovíta Štúra 3 (L. Štúrovi z 1840; Bratislava 1960, ed. J. Ambruš); L. Tomášek: Jantárový vietor (berlínskému bankéři Mendelssohnovi z 1850; Bratislava 1960, též PŠ: Neznámý list J. K., Kulturný život 1961, č. 7); J. Sliziński: Slovenské listy v poľských knižniciach (W. A. Maciejowskému z 1835, Žegotovi Paulimu z 1835), SLit 1961; L. Kiškin: Pisma Kollara (I. I.

Srezněvskému z 1842–44), *Slavia* 1965; M. Vytvářela: K. list z r. 1825 o Čítanke so slovakizujúcimi tendenciami (G. Machulovi z 1825), *SLit* 1966 + Snaha slovenských vzdelancov založiť katedru na peštianskej univerzite roku 1824 (J. Palkovičovi z 1824), *Historický časopis* 1969; O. Sliacky: List J. Kollára G. Machulovi (z 1825, prekl. z lat. do slov.), *ZM* 1971, č. 3; R. Pražák: Česko-slovenské vzťahy a východočeský okruh Zieglerův za národního obrození (J. M. Roštlapilovi z 1830, J. H. Pospíšilovi z 1842), *Literární archiv* 10, 1973, Martin 1974. ■ **REDIGOVAL** *sborník*: Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky (1846, an.). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL**: J. Tránovský: *Cithara sanctorum ...* (vydavateľská spolupráca od vyd. z 1830 asi do 1848, naposled uváděn ve vyd. z 1860); C. Cleynmann: *Predigten (Pešť–Viedeň 1835)*; *Schematismus generalis ecclesiarum et scholarum evang. aug. conf. in Hungaria ...* (Pešť 1838). ■

BIBLIOGRAFIE: J. V. Ormis: *Bibliografia Jána K.* (Bratislava 1954; dílo, korespondence, literatura do konce 1951); M. Ďurovčíková: *Bibliografia Jána K. 1953–73* (dílo, korespondence, literatura, navazuje na předch.), *Biografické štúdie* 6, Martin 1975; A. Szklarský: *Bibliografia J. K. v poľštine* (poľská lit. o K.), *SLit*. 1954; E. Velinová: *Slovenská literatúra v Bulharsku* (bulharská lit. o K. od 1937), sb. *Literárne vzťahy Slovákov a južných Slovanov* (Bratislava 1968); L. J. Laptevo: *Ruská literatúra v 19. a na začiatku 20. storočia o J. K.*, *Zborník filoz. fak. Univ. Komenského, Historica* 19, Bratislava 1968. ■ **LITERATURA**: *Svadební hlas, radostník a ples, nímiž ... Jana Kollára ... a jeho ... choť Vilhelminu Frideriku Schmidt ... zvolení i békéšští Slováci a mladí Srbové v Pešti přivítali ...* (Pešť 1835); K. Kuzmány: *Nábožné kázání ... při pohřební počestnosti k posvěcení památky J. K. ...* (Viedeň b. d., 1852); an. (J. M. Hurban): *Pán Daniel Lichard jako Mstítel smrti Kollárovej* (Skalica 1852 ← *Sloven. pohľady* 1852); *Upomínka na J. K. (1860, báseň a životopis)*; L. Leger: *J. K. et la poésie panslaviste au XIXe siècle* (Lausanne 1888 ← *Bibliothèque universelle et revue suisse* 93, sv. 39, č. 116, 117, Lausanne 1888); J. K. 1793–1852. *Sborník statí o životě, působení a literární činnosti ...* (Viedeň 1893, ed. F. Pastrnek); J. K. (1793–1893). *Spomenica na stogodiščinu njegova rodjenja (Záhřeb 1893)*; M. Bohutiensky (M. Bodický): *Životopis J. K., slavného básníka – spisovatele slovenského* (Ružomberok 1893); J. Jakubec: *O životě a působení J. K.* (1893); K. Klečka: *Život, působení a význam J. K. ...* (Viedeň 1893); F. Menčík: *J. K., pěvec slovenské vzájemnosti* (1893); M. Murko: *J. K. 1, 2* (Lublaň 1894, 1897 ← *Letopis Matice slovenske, Lublaň* 1894, 1897); H. Richter: *K. idea slovenská a náš program* (1902); J. Hejret: *J. K., pěvec Slávy dcery* (b. d., 1902) + *J. K. o Plzni* (1902 ← *Plzeňský obzor* 1902); J. Jakubec: *J. K. V upomínku na převezení ostatků jeho z Vidně do Prahy ve dnech 14.–16. května 1904* (1904); J. Matiegka: *Tělesné ostatky J. K., pěvce Slávy*

dcery (1904 ← *Věstník KČSN* 1904) → *Pozůstatky slavných mužů a žen a jich identifikace* (1912); J. Kulamer, P. S. Kompis: *The life of John K., a bibliographical sketch – J. K. Životopisný nástin* (Pittsburgh 1917); F. V. Krejčí: *J. K. Jeho život a dílo* (1920); F. Bredler: *J. K. Jeho život a dílo, ukázky jeho tvorby, bibliografie a literatura* (1923); S. Souček: *Domnělá píseň pražských vyhnanců na Slovensko a její slovenské příbuzenstvo* (1923); A. Cronia: *Influssi italiani in Giovanni K.* (1924 ← *Bolletino dell'Istituto di cultura Italiana, Praha* 1924); L. Wagner: *Johann K. 1793–1852* (Bratislava 1928); J. Kabelík: *Rodina pěvce Slávy dcery* (1928); J. Volf: *Krásná Češko v Plzni. K stoletému výročí 346. znělky K. z roku 1832* (1933); *Slovenská vzájemnost 1836–1936. Sb. prací k 100. výročí vydání rozpravy J. K. ...* (1938, ed. J. Horák); R. Brtáň: *Vznik, vývin a verzie K. rozpravy o literárnej vzájomnosti* (Lipt. Mikuláš 1942); Z. Nejedlý, A. Fadějev: *J. K. (Moskva 1943, Praha 1945, rozšíř. vyd. 1952)* → Z. Nejedlý: *O literatuře* (1953); A. Mráz: *Ruské momenty v diele J. K. (Ružomberok–Lipt. Mikuláš 1946)* → *Z ruskej literatúry a jej ohlasov u Slovákov, s tit. Ohlasy ruských skutočností v diele J. K.* (Bratislava 1955); J. K., *pěvec slovenské vzájemnosti. Katalog výstavy Knihovny Nár. muzea v Praze* (1952, ed. F. Bařha); A. Mráz: *J. K. (Bratislava 1952)*; F. Nečásek: *J. K., pěvec svobody a bratrství slovanských národů* (1952); K. Rosenbaum: *J. K., pěvec lásky k národu* (Martin 1956); R. Brtáň: *J. K. – básník a Slovan* (Martin 1963); Š. Tóvik: *Šafaříkov a Kollárov jazyk* (Bratislava 1966); *Zborník materiálov z vedeckej konferencie o J. K., usporiadanej 15.–16. júna 1973 v Turčianskych Tepliciach* (ed. Š. Valentovič), *Biografické štúdie* 6, 1975, Martin 1976. ■ F. L. Čelakovský: *Slovo o Slávy dceři p. J. K.* (Budín 1824), *ČČM* 1831 → *Sebrané spisy* 4 (1880); D. Kopecký: *Hegemonie neuböhmischer Literatur*. 2. J. K., *Ost und West* 1839; H. Borovský (K. Havlíček): *Slovan a Čech (proti K. pojetí Slovanstva), Pražské noviny* 1846, č. 14–21 → *Politické spisy* 1 (1900, ed. Z. V. Tobolka) a *Epistolý kutnohorské, Vybrané články politické* (1906), *Dílo* 2 (1986, ed. L. Fišerová, J. Korejčík, A. Stich) + *Dodatek redakce (správný smysl statí Slovan a Čech)*, *Slovan* 1850, s. 1488 → *Dílo* 2 (1986, ed. L. Fišerová, J. Korejčík, A. Stich); L. Štúr: *Hlas proti Hlasom, Orol tatránski* 2, 1846/47 → *Vybor zo spisov* (Martin 1931) a *Hlas k rodákovi* (Martin 1943); M. J. Hurban: *Slovensko a jeho život literárni, Sloven. pohľady* 1851 → *Slovensko a jeho život literárny* (Bratislava 1972); F. Doucha: *J. K. Príspevky k životopisům, ČČM* 1856, s. 162 a *ČČM* 1862, s. 72 řim.; V. Zelený: *J. K. (biografie)*, *alm. Máj* na r. 1862; J. E. Sojka in *Naši mužové* (1862–63, znovu 1953); K. V. Seydler: *J. K., Prameny k životopisům, ČČM* 1864, s. 23 řim.; A. D. Výšek: *Upomínka na K. (1841 v Itálii)*, *Zlatá Praha* 1864; A. M.: *K. a jeho Slávy dcera, Lit. listy* 1865; an.: *Dopisy P. J. Šafaříka Janu K., ČČM* 1873, 1874, 1875; V. Zelený in *Život J. Jungmanna (též citáty z koresp. s K.)* (1873); an. (L. Čech): *Upomínka na J. K., Koleda* 1877; A. J. Vrtátko:

Dopisy F. Palackého k Janu K. (z 1820–46), ČČM 1879 + Dopisy J. Jungmanna k J. K. (z 1820–45), ČČM 1880; J. Neruda: J. K., Humorist. listy 28. 1. 1882 → Podobizny 2 (1952); J. Korn: Goethe ve styku s českými učenci a básníky, Květy 1882; E. Kovář: Podoby některých básní K. s Petrarckou a Dantem, LF 1884; F. Bačkovský: O některých účincích K. Slávy dcery, Hlídka literární 1885 + O obsahu a významu K. Slávy dcery, Učitelské listy 1885; F. Ryba: V čem shoduje se a různí čtvrtý zpěv K. Slávy dcery s Rájem v Dantově Božské komedii, Rozhledy literární 1887; L. Šolc: O K. Slávy dceři (kompozice), Hlídka literární 1889; L. Čech: Klasicismus a naše literatura, Lit. listy 1891; J. Vlček: V sedmdesátou paměť Slávy dcery, Čas 1891; J. Jakubec: Předzpěv ke K. Slávy dceři, Program Vyšší dívčí školy 1891/92; V. Houdek: O písni Siladi a Hadmaži, ČMM 1892 + Historické písně slovenské v kancionále turoluckém (srovnání s textem v Nár. zpíevankách), ČMM 1892; J. Jakubec: O shodách mezi Předzpěvem a prvními třemi zpěvy Slávy dcery, Program Vyšší dívčí školy 1892/93 + O K. uvědomění národním před jeho odchodem do Jeny, Světozor 27, 1892/93; J. Voborník: K. idea a romantismus, Světozor 27, 1892/93; J. Blokša: J. K. a Dante Alighieri, Vlast 1893; J. Král in O české prozodii (těž K. názory o prozodii v českém verši), LF 1893–1902, kn. 1923, ed. J. Jakubec; J. Podhradský: Zo života J. K. (osobní vzpomínky), Sloven. pohľady 1893; J. Škultéty: J. K. 1793–1890, Sloven. pohľady 1893; Miloslav (S. Hurban Vajanský): K. a Goethe, Nár. noviny 1. 8. 1893 → State o slovenskej literatúre (1956); J. Šmaha: J. K. jako pedagog má podobné zásady jako J. A. Komenský, Paedagogické rozhledy 1893 + Co podle K. podává dobré vychování mládeži, Posel z Budče 1893; J. Jakubec: J. K. v Jeně, Osvěta 1893 + Politické a sociální názory v K. poezii, Rozhledy 1894; J. Vrchlický: J. K. dílo básnické, Lumír 1894, též Almanach ČAVU 4, 1894 → Nové studie a podobizny (1897); T. G. Masaryk: Slovanské studie. J. K. slovanská vzájemnost, Naše doba 1894 → Tři projevy z let devadesátých o slovanské vzájemnosti a o J. K. (1937, bibliofilie) + K šestému červenci. Naše obrození a naše reformace, Naše doba 1895 + in Česká otázka (1895); J. Jakubec: O K. erudici básnické, ČČM 1895; J. Vlček: Kterak Šafařík smýšlel o literární jednotě československé, ČMM 1895 + Několik kapitol z dějin naší poezie předbrěznové. Z počátků J. K. První vydání Slávy dcery, Světozor 1896 → Několik kapitol z dějin naší poezie (1898) a Z dějin české literatury (1960); J. Jakubec: Byron a K., Naše doba 1897; M. Murko: J. K., der Dichter und philosophischer Begründer des literarischen Panslavismus, in: Deutsche Einflüsse ... (1897); Šk. (J. Škultéty): Kto postavil prvý svazok Písni svätých lidu slovenského v Uhřích?, Sloven. pohľady 1897; A. Truhlár: Z redaktorských příhod Palackého při Časopise Společnosti vlastenského muzeum (vztah ke K.), Památník na oslavu stých narozenin F. Palackého (1898); J.

Jakubec: O vlivu slovenského dialektu na spisovný jazyk v K. básních, sb. Od Šumavy k Tatrám (Ružomberok 1898) + K. činnost lexikografická, sb. Rozpravy filologické (1898); L. Šolc: Klopstockovské vlivy u K., Naše doba 1898; J. Vlček: Tři čeští cestovatelé po Itálii v 19. stol., Světozor 33, 1898/99; J. Jakubec: Tři čeští epigramatikové, Obzor literární a umělecký 1900 + Původní podoba K. Básní z r. 1821, Obzor literární a umělecký 1901; S. Hurban Vajanský: J. K., Nár. noviny 19. 4. 1902 → Sobrané diela 16 (Martin 1948) a State o slovenskej literatúre (Bratislava 1956); J. Jakubec: K. básník a buditel, sb. Literatura česká 19. stol. 2 (1903); L. Brtnický: Ohlasy antické literatury v K. Slávy dceři, LF 1903; J. Karásek in K. dobrozdání a nástin životopisný z r. 1849 (1903); J. Jakubec: Česká poezie politická do Havlíčka, Naše doba 1904; (F. Schellenbergová): Die Liebesgeschichte von J. K., erzählt von seiner jüngsten Enkelin, Věstník ČAVU 13, 1904; A. Novák: Klopstockův vliv na poezii českého obrození, LF 1904; V. A. Francev: J. K. a P. J. Koeppen, ČČM 1904; J. Jakubec: Jak jsme oslavili K. stoleté jubileum, Naše doba 1904 + in J. K.: Cestopis ... do Horní Itálie (1907); O. Kádner: K. pedagogické názory a návrhy (těž o Čítance a Šlabikáři), Paedagogické rozhledy 20, 1906/07; F. X. Šalda in Moderní literatura česká (1909) → Studie z české literatury (1961); J. Vlček: Zárodky Slávy dcery, Den 1909 → Nové kapitoly z dějin literatury české (1912) a Kapitoly z dějin české literatury (1952) a Z dějin české literatury (1960); K. Paul: J. K. a Stanko Vraz, Zprávy české realky na Novém Městě pražském 1909/10; M. Hýsek in Literární Morava v 1. 1849–1885 (1911); O. Jiráni: Antické ohlasy v K. Slávy dceři, LF 1911; K. Paul: K otázce vlivu J. K., F. L. Čelakovského a německého romantismu na Djulabije St. Vraze, ČMF 1911; G. Drboschal: Byrons Einfluss auf das tschechische Schrifttum des Vormärz, Programm der deutschen Landes-Oberrealschule in Kremsier (Kroměříž) 1911/12; F. Pacák: K. vzory italské (Petrarca a Dante), LF 1912; Č. Zibrť: ref. J. Volf: „Panslavistické bratstvo“ Kollara, Palackého i Šafařika (Ruskij filol. vestník, Varšava 1912), ČČM 1912, s. 413 + K. vyzývá Šafařika k rozhodnému vystoupení proti Štúrovu separatismu (něm. výtah z policij zacyčeného dopisu K.), ČČM 1913; A. Novák: J. K. o Janu Husovi, in Zvony domova (1916); K. Hikal: Světové války napoleonské a čeští buditelé, LidN 16. 8., 30. 8. a 6. 9. 1917; J. Jakubec: J. K., sb. Literatura česká 19. stol. 2 (2. vyd. 1917); K. Paul: Příspěvky k vzájemnosti československo-jihoslovenské. 3. Ohlas svatby J. K. mezi slovenskou mládeží v Pešti, ČMF 1921; J. Polívka in Súpis slovenských rozprávok (Martin 1923); A. Pražák: K pramenům K. Slovanské vzájemnosti, Slovanský sb. věnovaný F. Pastrnkovi (1923); ● polemika: J. Volf: ref. S. Souček: Domnělá píseň pražských vyhnanců na Slovensko ... (1923), Naše věda 1924; S. Souček: K Volfovu posudku mé knihy Domnělá píseň ..., Naše věda 1924; J. Volf: Odpověď, Naše věda 1924; V. Chaloupecký: Padělky staroslovenských zpě-

vů historických, Prúdy 1925; J. Škultéty: „Padělký staroslovenských zpěvů historických“, Sloven. pohľady 1925 ●; polemika: A. Novák: Politické myšlenky v K. spise O literární vzájemnosti ..., Slavia 3, 1924/25; J. Slavík: Křivý soud o charakteru J. K., Slovanský přehled 1936; A. Novák: K. slovanská vzájemnost a revolučnost v podání dra Jana Slavíka (v Slovan. přehledu 1936), LidN 28. 11. 1936; J. Slavík: Křivý soud o charakteru J. K. (replika na Novákův čl. v LidN), NO 3. 12. 1936 ●; E. Beneš: Problémy slovanské politiky, Slovanský přehled 1925; K. Paul: K. pomáhá budít národní vědomí chorvatské roku 1832 a 1833, Čes. revue 1925; A. Pražák: K jubilejnímu vydání K. Slávy dcery, PL 4. 1. 1925 → České obrození (1948) s tit. K. Slávy dcera 1824–1924; M. Weingart in Slovanská vzájemnost (Bratislava 1926); J. Volf: Jak si představoval dr. F. C. Kampelík vydání K. Vzájemnosti, Zvon 27, 1926/27; J. Kabelík: Aus der Korrespondenz der Familie J. Kollárs, Prager Presse, příl. 31–32, 31. 7. a 7. 8. 1927; K. Stloukal: Riegrový zápisky o Slovensku v r. 1847, Bratislava 1927; J. Škultéty: J. K. Storočie Slávy dcery 1824–1924, in O Slovákoch (Martin 1928) → Vôňa domoviny (Bratislava 1973); G. Picková-Saudková in Hovory s Otokarem Březinou (1929, Březina o K.); V. A. Francev: Iz istorii slavjanskoj literaturnoj vzaimnosti. K. i ruskije učennyje v Zagrebe 1840–41, Sbornik Russkago instituta v Prage 1, 1929; J. Fridrich: J. K. v Pomořanech a na Rujaně (cesta 1850), ČNM 1929; O. Jiráni: J. K. jako klasický filolog, Bratislava 1929; O. Fischer: K. sonet, in Duše a slovo (1929); M. Weingart in J. K.: Rozpravy o slovanské vzájemnosti (1929); A. Novák: Básnický sloh Předzpěvu k Slávy dceři, LF 1930; O. Fischer: K předlohám Slávy dcery, LF 1930; A. Selecký: K. a Goethe, Bratislava 1930; J. Hendrich: Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka, Bratislava 1930; A. Grund: Příspěvek k politické stránce K. slovanské vzájemnosti, Slovenská miscellanea (Bratislava 1931); B. Durdová: První znělka K. Slávy dcery, LF 1931; O. J. (Jiráni): Pokus B. Durdové ... (polemika), LF 1931; V. Šmilauer: Madarské vlivy na filologii K., Slovenská miscellanea (Bratislava 1931); M. Szykowski in Polská účast v českém národním obrození 1–3 (1931, 1935, 1946); A. Pražák: J. W. Goethe a Slováci, Goethův sb. (1932); Tesnoskalský (B. Klein): O Siládím a Hadmázím, Sloven. pohľady 1932; Š. Krémery: Ešte o Siládím a Hadmázím, Sloven. pohľady 1932; B. Chudoba: Náboženství v díle J. K., Akord 1932; A. Novák in Literatura českého klasicismu obrozeného (1933, výběr); J. B. Čapek: K. a Bolzano (českoslovensství), Čin 1933 + in Československá literatura toleranční 1, 2 (1933); K. Vilikovsky: Nejdůležitější rukopisná předloha K. Staroslovenských historických zpěvů, Sb. Matice slovenskej 1935; R. Brtáň: Storočné K. Národní zpíevanki, Sloven. pohľady 1935; E. Lazar: K. znělka 3/89, Sb. Matice slovenskej 1935; A. Pražák in Masaryk a československá literatura (1935); M. Weingart: J. K., sb. Tvůrčové dějiny (1935); A. Miškovič: K. patří do slovenskej literatury,

Sb. Matice slovenskej 1937; A. G. (Gregor): K. patří do slovenskej literatury (polemika), LidN 23. 4. 1938; St. M. (Mečiar): Slovenská účast v českém obrození, Sloven. hlas 8. 5. 1938; J. Horák: J. K. a Slovanstvo, Ročenka Slovenského ústavu 9, 1937; J. Petrik: Zhodnotenie kázni K., Cirk. listy 1938; J. B. Čapek in Duch české literatury předbřeznové a předmájové (1938); → České obrození (1948); C. Lepáček: Príspevok k dejinám slovenskej ľudovej piesne, Sb. Matice slovenskej 16–17, 1938/39; K. Goláň: Revolučné osudy – J. K. (léta 1848–49), Služba 1940; E. Felix in Milenky českých básníků (1940); V. Jiráť: Básnické vyjadřování J. K., NŘ 1941 → O smyslu formy (1946) a Portréty a studie (1978); J. Ďurovič, J. Ormis, Š. Osuský, J. Petrik, L. Šenšel in Sborník Zpěvníku evanjelického (Bratislava–Lipt. Mikuláš 1942); K. Goláň: Politická jeseň 1843, Služba 1943; J. Ambruš in L. Štúr: Hlas k rodákovi (Martin 1943); A. Melicherčík: Slovenský folklór, sb. Slovenská vlastivěda 2 (Bratislava 1943); M. Mosendzová-Papánková in Čitateľské pomery na Slovensku v rokoch 1783–1848 (čtenáři K. rozprava a Zpíevanek, statistika) (Lipt. Mikuláš 1944); V. Čaplovič: Vystúpenie J. K. roku 1837 za Zpěvník, Služba 1944; C. Lepáček: Nitra, milá Nitra, Kultúra 1944; J. Stuchlíková: J. K. a příroda, Věstník KČSN, tř. filozoficko-hist.-filologická, 1945 (1947); A. Mráz: Česká a slovenská literatura, Literárnohistorický sb. 2–3, 1945/46; R. Brtáň: Študentské a rektorské piesne, Nár. obroda 1946; A. Štefánek: Slovenská myšlienka u J. K., Slovanský sb. 1, 1947; F. Kréma: Neznámé rukopisy probuzenské, LF 1947; A. Grund: Slovanství v novočeské literatuře, sb. Slovanství v českém národním životě (1947); J. Ludvíkovský: Slovanství humanismus obrozený, K. anticko-křesťanská syntéza, sb. Slovanství v českém národním životě (1947); J. Skutil: Dobrovský, K., Šafařík a archeologické památky, Slavia 1947 + J. K. a archeologické památky, Sb. Muzeálnej slovenskej spoločnosti 38–42, Martin 1944/48; P. Poucha: J. K. a afrikanistika (styky K. s Afričany pro získání nár. písní z Afriky), Nový orient 3, 1947/48; K. Krejčí in Jaro národů ve slovanských literaturách (1948); V. Žáček in Cesty českých studentů na Slovensko v době předbřeznové (1948); J. B. Čapek: Symbolické přátelství obrozené trojice (K., Šafařík, Palacký) + K. a Transcius, oboji in Záření ducha a slova (1948); K. Rosenbaum: Literární náhledy J. K. v Rozpravách o vzájemnosti slovanské, Literárnohistorický sborník, Bratislava 1948; P. Poucha: Holubice míru, holubice lásky (etymologické kombinace K. z 1843), Nový Orient 4, 1948/49; F. Moravec: „Nejmenovaný“ z K. Slávy dcery (F. J. Sláma Bojenický), LD 30. 10. 1949; J. Nehýbl: Dva dopisy J. Winklera J. Kollárovi, SISb 1950; M. Gašparík: K. a Palárikova koncepcia slovenskej vzájemnosti, Literárnohistorický sborník SAVU 1952; M. Gosiorovský: Živé dielo J. K., Literárnohistorický sborník SAVU 1952; F. Nečásek: J. K. a dnešek, Literárnohistorický sborník SAVU 1952;

J. V. Ormis: Problematika K. bibliografie, Literárno-historický zborník SAVU 1952; A. Pražák: Sto let po K. smrti, Slovesná veda 1952; J. Polák: Bojovný a obranný charakter K. díla, Slovesná veda 1952; A. Frintra: Potomstvo a pozostalost J. K., Slovesná veda 1952 + Doplňky ke zprávám o potomstvu a o letošních zahraničních oslavách J. K., Slovesná veda 1952; J. B. Čapek: K. a jeho humanistický předchůdce (Jakub Jacobeaus), Slovesná veda 1952; J. Dolanský: Cesta J. K., Slovanský přehled 1952; J. M. Lochman: Poznámky k náboženské filozofii J. K., Křesťanská revue 1952; K. Rosenbaum: Vlastenectvo J. K., sb. Z. Nejedlému Čs. akademie věd (1953); F. Votruba: Spievanky a ich význam v slovenskom národnom a kultúrnom vývine, in J. K.: Národné spievanky (1953) → Vybrané spisy 2 (Bratislava 1955); J. Durovič: K. hymnista, Evanj. posol 1953, č. 15–16; K. Rosenbaum: Ideový charakter K. rozpráv o slovanskej vzájomnosti, in J. K.: O literárnej vzájomnosti (Bratislava 1954); K. Paul: O rodičích K. Míny, Slavia 1954; H. Batowski: K. v Polsku, SLit 1954; J. V. Ormis: Čechobratr protištúrovský – J. K., SLit 1954 + Zabudnutý údaj o slovanskom čítaní K. dcéry, SLit 1954; F. R. Tichý: J. K. a Ivan Danilov, Praha–Moskva 1954; K. Krejčí: Práce o české literatuře ve sbornících moskevského Institutu slavjanovedenija (též o K.), Sovětská lit. 1954; J. Stanislav: Pokusy J. K. presťahovať sa do Ruska, Príroda a spoločnosť 1954; J. Bánsky: Adam Mickiewicz a slovenská literatúra, SLit 1955; F. R. Tichý: Nové nálezy v rukopisnej pozostalosti J. K., SLit 1955; A. Cisařová-Kolářová: Význam jenskej univerzity pro slovenské kulturní dějiny (ref. O. Frey: Die führende Stellung Ungarländer in der internationalen Geistesgeschichte der Universität Jena, Wissenschaftliche Zeitschrift der Universität Schiller-Universität Jena 1953/54), SLit 1955; J. Michalko in Kázňové smery (o náboženské filozofii K.) (Lipt. Mikuláš 1955); J. Stanislav: Zo stykov moskovskej univerzity so Slovákmi: M. P. Pogodin a O. M. Bodanskij a Slováci, sb. Pražská univerzita moskevské univerzity (1955); K. Rosenbaum: Vrcholenie slovanskej myšlienky v slovanskej literatúre, Naša veda 1956 + in J. K.: Prózy (1956); A. Mráz: Výročie bojovnej knižky (K. postoj k štúrovcům v sb. Hlasové o potřebě jednoty ..., 1846), Kulturný život 1956, č. 26; in J. J. Jungmann: Korespondence (1956, ed. O. Votočková-Lauermanová); J. Michálek: Náhlady a spolupráca P. J. Šafárika a J. K. v oblasti ľudovej slovesnosti, Slovenský národopis 1957; A. Mráz: Ivan Franko o J. K., sb. Slovanské štúdie 1, Bratislava 1957; I. Paňkevič: Západoukrajinské literárne obrodenie a J. K., sb. Slovanské štúdie 1, Bratislava 1957; S. Šmatlák: Poznámky k vývinu slovanskej epickej poézie, 1. Klasicistická epika, SLit 1957; G. Šorm: O cestovaní J. K., Krásy Slovenska 1957; J. V. Ormis: Maďarská štúdia o J. K. (Andre Angyal), Kulturný život 1957, č. 29; E. Várossová: Svetonáhľad a obrodenecká ideológia J. K., in E. V. a kol.: Kapitoly z dejín slovanskej filozofie (Bratislava 1957); F. Wollman in Slovanství in jazyko-

vě literárním obrození u Slovanů (1958); F. Vodička: Geneze romantického hrdiny, in Cesty a cíle obrozené literatury (1958); K. Krejčí: Klasicistické tendence v literatuře českého obrození, Slavia 1958; J. B. Čapek: K. a Komenský, Archiv pro bádání ... J. A. Komenského 1958; M. Kudělka: K. Rozprava o vzájemnosti v překladu J. Lompy (edice polského nedokonč. překladu z 2. pol. 19. stol. a komentář), Slezský zborník 1958; V. Kudělka: K. koncepce slovanské vzájemnosti in jazykově literárním obrození Slovinců, sb. F. Wollmanovi k sedmdesátinám (1958); K. Horálek: K otázce nepravých folklórních textů v K. Národních zpěvankách, Slovenský národopis 1959; J. Dolanský: K. Slávy dcera, básnický manifest boje za svobodu, AUC Praha, Philologica-Supplementum, Slavica Pragensia 1, 1959; J. Novotný: O bratrské družbě Čechů a Slováků za národního obrození, sb. Kapitoly z dějin vzájemných vztahů Čechů a Slováků v národním hnutí do r. 1848 (1959); J. Hrabák: O verši ve znělkách J. K., in Studie o českém verši (1959); V. Kudělka: J. K. a obrození Slovanů, Slavia 1959; K. Dvořák: K. neznámý časopisecký příspěvek (v čas. Patriot, an. protest proti perzekuci Slováků r. 1818), sb. Studie o jazyce a literatuře národního obrození (1959); M. Kudělka: K. v Polsku, sb. Slovanské štúdie 2, Bratislava 1959; V. Kudělka: K. v Polsku (k předch. stati M. Kudělky), Slezský sb. 1960; H. Batowski: Mickiewicz a Slováci (názory M. na dílo K.), sb. Slovanské štúdie 3, Bratislava 1960; D. Bergová: Překlady K. básni do polštiny, sb. Slovanské štúdie 3, Bratislava 1960; F. Vodička: J. K., sb. Dějiny české literatury 2. Literatura národního obrození (1960); J. Béder: K. koncepcia slovanskej vzájomnosti a Mladé Slovensko, Historický časopis 1960; K. Rosenbaum: Koncepcia slovanskej vzájomnosti v období P. J. Šafárika a J. K., Historický časopis 1960; S. Šmatlák: Poznámky k vývinu novodobej slovanskej lyrickej poézie, SLit 1961; ze: S. A. Vinogradov z Leningradu ... (nové dokumenty o J. K. v Ústř. st. archívu v Leningradě), SLit 1961; M. Vyuřilová: Historické pozadie K. básne Deploreatio praesentis status Hungariae, SLit 1961; J. Vávra: Česko-ruské vztahy v první etapě národního obrození, sb. Z bojů za svobodu a socialismus (1961); F. Vodička: Mladý K., in J. K.: Vlastenec (1963); J. Dolanský: Básník Slávy dcery, in Stopami buditelů (1963); J. Mišianik: Na okraj K. Národných spievaniak, Slovenský národopis 1963; J. M. Lochman in Duchovní odkaz obrození. Dobrovský, Bolzano, K., Palacký (1964); J. Kurz: V. S. Karadžić a soudobí čeští a slovenští slavisté (vztahy ke K.), AUC Praha, Philologica 2, Slavica Pragensia 6, 1964; J. Dolanský: Vuk Karadžić a česká literatura jeho doby, AUC Praha, Philologica 2. Slavica Pragensia 6, 1964; J. Dvončová: K. a čeština, Zborník fil. fak. Univ. Komenského v Bratislavě, Philologica 16, 1964; R. Brtán: K. hlavný prameň zemplinských a šarišských ľudových piesní, sb. Nové obzory 7, Prešov 1965; M. Bidlas: List z památníku J. K. Apokryfní K. (netištěné básně K. kolující v opisech

a dochované F. L. Čelakovským), Sborník NM, ř. C – lit. hist., 1965; L. Sziklay: Maďarské vzťahy J. K. v Pešti, sb. Dějiny a národy (1965); E. Vársošová: Obrodenecká filozofia J. K., in E. V. a kol.: Prehľad dejín sloven. filozofie (Bratislava 1965); M. Bakoš: Rozbor verša K. Slávy dcery, in Vývin slovenského verša (Bratislava 1966, 3. dopln. vyd.); J.-Dvončová: J. K. filolog, sb. Jazykovedné štúdie 9, Bratislava 1966; Z. Klátik: K. Slávy dcera a poézia chorvátskych romantikov, Slavica Slovaca 1 (Bratislava) 1966; A. Maťovčík: Spolupráca K., Hamuljaka a Šafárika pro vydávaní 2. zväzku Písní světských v roku 1827, Literárny archív, Martin 1966 + K. úvaha o príčinách maďarizácie z r. 1833, Literárny archív, Martin 1967; V. Kudělka: K otázke K. pôsobení v živote a díle Stanka Vraze, SPFF Brno, řada D, 1967; Dr. N. B.: Významné objavy v Budapešti (o K. pôsobení v Pešti), Práca (Bratislava) 28. 9. 1967; J. Butvín: K problematike slovenskej myšlienky u Slovákov v 20. až 30. rokoch 19. stol., Zborník fil. fak. Univ. Komenského, Historica 18, Bratislava 1967 (1968); E. Haraksim: Výhražný list J. Kollárovi z r. 1839, Literárny archív, Martin 1968; E. Panova: Literárny aspekt vzťahu K. a Chomiakova, Slavica Slovaca 3 (Bratislava) 1968; F. Wollman in Slavismy a antislavismy za jara národů (1968); J. Poliak: Ó, by již jednúc... (o K. Čítance), ZM 1968; M. Živančević: Kollárov ilirski krug (styky K. s osobnostmi jihoslovanského nár. hnutí), sb. Literárne vzťahy Slovákov a južných Slovanov (Bratislava 1968); Z. Klátik in Vývin slovenského cestopisu (Bratislava 1968); J. Skutil: J. K. a počátky slovanského mistopisu, Vlastivědná ročenka Okr. archívu v Blansku 3, 1968; M. Kudělka, M. Švankmajer, V. Hostička, V. Šťastný: Úloha slovanství v dějinách národně osvobodovacího hnutí českého národa 19. stol., sb. Čs. přednášky pro 6. mezinár. sjezd slavistů v Praze (1968); V. Kudělka: J. K. a Srbové, SPFF Brno, řada D – 16, 1969; V. Turčány: Veknosť básnictva alebo ako ju videli J. K. a Ján Hollý, Romboid 1969; M. Pohorský: Mladý J. K., ČLit 1970 → Portréty a problémy (1974); K. Rosenbaum in Poézia národného obrodenia (Bratislava 1970); J. Ambruš: K problematike života a diela J. K., Letopis Pamätníka slovenskej literatúry, Martin 1970; M. Wajs: J. K. a Karlovy Vary, sb. Minulostí Západoeckého kraje 7, 1970; V. Bechyňová: K. J. Erben a ilyrismus (vliv K. na vznik ilyrského hnutí Jihoslovanů), Slavia 1970; R. Řičan: Cyrilometodějská tradice v českém protestantismu, Křesťanská revue 1970; M. Otruba: Rebel – prorok – kazatel, in J. K.: Slávy dcera (1971); S. Šmatlák: Lyrická iniciatíva J. K., in 150 rokov slovenskej lyriky (Bratislava 1971); I. Fried: Príspevok k poznaniu J. K. a jeho peštbudínskych spolupracovníkov, Biografické štúdie 2, Martin 1971; K. Rosenbaum: Nové pramene k pobytu a štúdiu slovenských obrodencov v Jene (ref. G. Steiger, O. Köhler: Unbekannte Dokumente der Völkerfreundschaft der Universität Jena 1815–19, Jenaer Reden und Schriften, Jena 1970), SLit 1972 + J. K. prozaik a teoretik

kultúry, in J. K.: Pamäti z mladších rokov života (Bratislava 1972); J. Štraus: K pedagogickému odkazu J. K., Jednotná škola 1972; K. Rosenbaum: Životnosť diela J. K. 1793–1973, Sloven. pohľady 1973; V. Turčány: Petrarca a K., Sloven. pohľady 1973; O. Sliacky in Literatúra pre deti a mládež v národnom obrození (Bratislava 1973); V. Turčány: Časomiera J. K., SLit 1973; V. Kudělka: K. podíl na formování slovinské poezie v době předbřeznové, ČLit 1973 + K. vliv in básnictví Ilyrů, SPFF Brno, ř. D – 21, 1974; N. Krausová in Vývin slovenského sonetu (Bratislava 1976); V. Macura: Mytologie Slávy dcery, ČLit 1976 → Znamení zrodu (1983) s tit. Mytologičnosť; M. Otruba: J. K. jako argument pro Máchu a romantismus (J. D. Kopecký o K. v Ost und West 1839), ČLit 1976; M. Wajs: Rod J. K. žije ve Výmaru, Kostnické jiskry 1977, č. 25; E. Strnad: Pokrokové návrhy na národní výchovu a lidové vzdělání z let 1848–1852 (Amerling, Hurban, K., Šafařík), Pedagogika 1978; J. Filo: J. K. o Husovi, Lutherovi a Slovanstve, Křesťanská revue 1980, č. 5; ● ref. slov. překl. Slávy dcery: V. Forst, Lit. měsíčník 1980, č. 9; J. Mojik: Nové knihy 1980, č. 12; M. Blahynka: Tvorba 1980, č. 12 ●; M. Otruba: Představa času v obrozené poezii, Slavia 1979 + in J. K.: Básně (1981).

mo

Matouš Kollin viz Matouš Collinus

Karel Kolman

* 19. 3. 1878 *Stará Skřeněř* (Nový Bydžov-S. S.)
† 21. 7. 1948 *Praha*

Dramatik a prozaik, překladatel z ruštiny, angličtiny a francouzštiny, divadelní a literární kritik, publicista.

Bratr básníka Jaroslava K. Cassia. – K. (pův. Kohlmann) maturoval na gymnáziu v Praze (v Křemencově ul., 1896), kam se rodina přestěhovala 1891 z Kostelce n. Černými lesy. 1896–1901 studoval na pražské univerzitě práva, po doktorátu si 1909 otevřel advokátní kancelář v Praze. Pravidelně spolupracoval s Hlasem národa, kde publikoval články o ruské literatuře (zejm. o L. N. Tolstém) a literární a divadelní kritiky. Ty psal i do dalších listů (Nár. obzor, Rozhledy). Umělecky se K. předčasně odmlčel a až na výjimky se od 10. let 20. století věnoval výhradně advokacii.

K. dramatická tvorba námětově vychází jednak z historie, jednak ze současnosti. Historic-